

היכל-הים

חוברת

טבת תש"ט

ממזרח אביא זרעך
וממערב אקבצך

(ישעיה)

המדינה שהקימונו קיימת למען קבוץ גלויות

הייל הים

סבת תש"ם

חוברת ז.

ינואר 1949

טרם חלפה שנה מאז הוקם חיל-הים

צי ישראל הטיל הסגר על חופי האויב

יחידות נחיתה של הצי בצעו פעולות ברצועת החוף

מפקד השייטת

זאת הפעם הראשונה ניתן לגלות ברבים את מפעלות צי ישראל במערכת-הננוב האחרונה. תפקידיו היו: להטיל הסגר על החוף הנמצא בידי האויב המצרי, לערוך נחיתה בחופים כדי לפעול כמשולב עם צבא היבשה ולפגוע במיתקני האויב, להפגין את צבא האויב ומעוזיו לאורך החופים בתיאום עם צבא היבשה וחיל-האוויר. כל הפעולות בוצעו כמילואן.

קצין המבצעים

הקרב הימי

ב־31 בדצמבר הודיעו לצי, כי שתי ספינות מלחמה מצריות עצרו את „ריכרד בורכרד“, ספינת משא השטה בדגל אנגלי, במרחק של כ־190 ק"מ מחיפה. היה זה אות ראשון על יציאת צי מצרים לפעולה. אותן שתי ספינות מצריות עצרו גם ספינת סוחר אחרת ששטה אף היא תחת דגל בריטי. ולבסוף נמסר למיפקדת הצי, כי אניות מצריות ניסו להפגין את חוף תל-אביב.

ספינות הצי הישראלי יצאו לחסום בפני אניות האויב את הדרך אל בסיסן בפורט סעיד.

הצי המצרי ישב בבסיסיו מרוב חשש להיפגש בספינות ישראליות. הפגישה האחת הייתה עם שתי אניות מצריות, שניסו להפגין את חוף תל-אביב והן הונסו לאחר שספגו שתי פגיעות ישירות.

מסעי-סריקה בים

שייטות ישראל עשו בממוצע 7000 קילומטר כל אחת בסריקות מתמידות ברחבי הים ובחיפושים שיטתיים אחרי ספינות אויב. שלא כבמיבצע „10 מכות“, לא נראו שום אניות מצריות בשטח. עיקר עבודתו של צי ישראל היה חיפוש אחריהן בסיוע חיל-האוויר הישראלי.

שולת-מוקשים מטיפוס בריטי

אחת הספינות המצריות הוגדרה כשולת-מוקשים מטיפוס „אג'רינה", מהירה ויעילה, מהטיפוס המצוי בצי הבריטי. האניה בת 1000 טון לערך ומהירותה המקורית כ־30 ק"מ לשעה. היא מצוידת בתותח אחד של 105 מ"מ וב־4 תותחים אנטי־אוויריים של 20 ושל 40 מ"מ. מניחים שהמצרים קיבלוה לפני זמן לא רב.

לפי החוק הימי הבינלאומי יכולה כל אניה מלחמה לעצור בים כל אנית־סוחר ולדרוש ממנה להזדהות, אך בתנאי שהיא עצמה תזדהה תחילה. אולם הספינות המצריות שתקפו את „ריכרד בורכרד" ירו מעליה, מאחר שלא הסכימה להיעצר, בטרם הזדהה הן עצמן. אז נעצרה „בורכרד". מאחת האניות המצריות הורדה סירה עם חיילים ומלחים מזוינים שעלו על סיפון „בורכרד". הקברניט דרש מהתוקפים להזדהות, ועל כך ענהו הקצין: אחר כך נגיד לכם, מי אנו!

הקברניט ציין שעל אחת מאניות המצרים היה דגל כחול־כהה עם עיגול לבן באמצע והוא סמל אניות ישראליות. והרי זו עבירה חמורה על החוק הבינלאומי.

הספינות הישראליות השיגו את אניות האויב שחזרו מנסיון ההפגזה בתל־אביב ונכנסו אתן בקרב. ספינות האויב נסוגו במלוא הקיטור כשאניות ישראל דולקות אחריהן ויורות אש מכל התותחים. הושגו שתי פגיעות ישירות.

צי ישראל יכול לנחות בכל מקום שירצה

כיוון שהוא שולט בים, יכול הוא לבצע נחיתות בכל מקום מתאים. ואכן, נחתו יחידות הצי והגיעו אל מאחורי קוי האויב לאורך רצועת־החוף בנגב ופגעו ברכבת ובמסילה, במיתקנים חיוניים וכו'. היו הפגזות מהאניות, מתואמות עם פעולות חילות היבשה והאוויר. הושגו פגיעות ישירות במסלולי תעופה שבין עזה ורפיח. נפגעו קרוונות רכבת, מחסני דלק ותחמושת. הנחיתה הטילה מבוכה עצומה בשורות האויב ואילצה אותו לרתק כוחות ניכרים לשמירה על החופים.

בשבת 1 בינואר, ב־9 בבוקר, גילתה שייטת ישראלית שסיררה את הים בסביבות פורט־סעיד שתי אניות מצריות ששטו מחוץ לנתיבי־הים הקבוע. התפתח דו־קרב תותחים ממושך. בהיות האניות במרחק של 30 ק"מ לערך מהחוף מול חצי האי סיני, נראתה בבירור פגיעה ישראלית ישירה באחת הספינות המצריות שעשן כבד התחיל עולה ממנה. ייתכן שהושגה עוד פגיעה.

אחרי רדיפה דרמטית במשך 2½ שעה וקרב־אש נמרץ הגיעו האניות המצריות למים הטריטוריאליים והרדיפה נפסקה בסביבות דאמיטה.

מפקדי הצי מטעימים, כי במשך כל המערכה בנגב שנמשכה שלשה שבועות לא הופעלו הכלים האנטי־אוויריים בצי ישראל. מטוסי האויב לא העזו להתקיפן אף פעם אחת. אפרים תלמי („דבר")

פגישה בלב ים

— הקשב! הקשב! אניה זו שייכת לצי העברי המלחמתי. היא הגיעה עתה... ועוד רבות כמוה תגענה! דממה! איש לא האמין למשמע אוניו. פתאום וקריאות שמחה טרופות וסוערות פרצו מגרון המלחים וכל איש באניה! כובעים נזרקו באויר, איש חיבק את רעהו בסערת שמחה, וכל העינים צפו באנית קרב זו. היא קרבה גאה ומתנשמת בכבודות, ודגל הצי המלחמתי העברי מתנוסס בגאון על ראש התורן. הדגל הורכן לכבוד אניתנו, וגם אנו הרכנו את דגלנו לכבודה. והנה החלה שיחה אתה ברמקול:

— הלו, שרוליק, אני רואה שיש לך בחורה על האניה. האם יש לה אודם על השפתים? אולי נעשה חליפין? יש לי שלש בנות על אניתי, מה דעתך?

— כמה זמן שהיתם בים. ספרו מה נשמע בעולם? ושרוליק זה, גאה על אניתי, עונה בקול מתרברב: — בארץ נפגש, אספר הכל.

עוד דקות מספר עברו והאניה נעלמה באופק לעבר חופי ארצנו. העינים לווה עד העלמה והלב לחש:

— עוד תבואנה רבות כמוה...

יצחק נירודין

משוטטים אנו כבר כשבועיים ויותר במטרה הידועה רק לקפטן. מסביבך רק ים ושמים, ים ושמים.

„נמאס" — מסכמים החברה במלה אחת את כל געגועיהם לאדמה. כיום בהיר אחד, ניתן אות אועקה. בתחילה לא האמינו החברה למשמע אוניהם. מה יום מיומים? אחר אצו רצו לעמדות הקרב. מתברר שאנית קרב נראית באופק, בעינינו היתה כאנית משחית ענקית. הלב התחיל פועם בחוקה. קצת מהתרגשות וקצת מפחד... כל אחד הקפיד הפעם על הגורת ההצלחה... בדקו את סירות ההצלחה... והתחילו לשוחח בלחש על המצב.

— הגד, לאיזה כיוון כדאי לשחות. לצד ההוא או להפך? — מה המרחק מכאן עד החוף?

— כמה זמן אפשר לשהות על המים בלי אוכל? האניה האלמונית החלה לאותת. ההתרגשות גברה. השערות מהשערות שונות פרחו באויר ונסתימו בהתפעלות למראה אניה קרב זרה זו.

האניה קרבה במהירות עצומה, ההתרגשות הגיעה לשיא. פקודה אחת, מלה אחת, וכמה תותחים יקבלו את פניה באש תופת. פתאום מודיע הרמקול בהגיגות:

בְּחִירַת הַיָּם

א.

עד אז היו „בית לאומי“ — גם לאחר הכרזת העצמאות המדינית. הם היו „מרכז רוחני“ (מיוסד, כידוע, על הצהרת באלפור שנקראה אז הצהרת כורש המלך), כמה מאות יישובים חקלאיים שבאמצעותם עמדו מוסדות הרוח שנתמכו, בקיומם הצנוע, על ידי קרנות עם ישראל בתפוצותיו. לעם ישראל הם היו — יקר מכל יקר. החלום. המזמור. מיקוה התקוות והתפילות, אבן-שתייה לכמהית עולמים. פאר וגאון (קראו פרקי תהילים ותיווכחו).

אבל לעולם הגדול היו — כלא-היו. לא איכפת. (הרי לפני היות הנצרות והאישלים לא היו מקומות מגוריהם אפילו „קדושים“.)

היתה זאת מין נסיכות קטנטונת אישם בהרים, שבט של חקלאים מעריצי דת משונה, שומרי מנהגים אקזוטיים, כמה משפחות של כוהנים המשרתים בהיכל, שלפי השמועה אף פסל ואילל אין בו. — מה חשיבות לכך?

בדומה, בערך, לחשיבות העולמית של „ג'בל דרוו“ בימינו.

איש לא התעניין בנו, ולא צריך היה להתעניין. היתה התקופה הזאת תקופת-הזהב לספרות-המסעות. הרפתקנים וחוקרים, חיילים וסוחרים סיררו, גילו את פיאקנטריות עולם-החיי הרב-גונוני, ושעשעו בתיאור ריהם יושבי טרקלינים סקרניים. אבל עלינו לא תסופר בכל הספרות הזאת אף מלה אחת של עדי-ראיה. אלינו לא הגיעו, אלינו לא הובילו נתיבי-עולם. על מפות הזמן חסרה המלה — „ירושלים“.

גדולה מזו:

לא רק אומות העולם לא ידעו עלינו דבר, — אף אנחנו איננו יודעים. בספר שלושת אלפי שנות עם ישראל יש דפים ריקים אחדים, — הוא חלל אותן שלוש מאות השנים, בהן לא ישבנו לא פוזורים בין הגויים ולא על חוף ימה של ארצנו. איפול גמור. מימי עזרא ונחמיה עד ימי החשמונאים — משתרעת מעין מנהרה של חשכה. איננו יודעים האם וכמה יהודים חיו בארץ, מה עשו ומה קרה להם. איננו מכירים אפילו את השמות של שליטיהם, הכוהנים הגדולים.

והסיפור היחידי שנמסר לנו — על ביקורו של אלכסנדר מוקדון בירושלים, — הוא מזוייף. ואופיני

ח' בחנוכה תש"ט. בטלפון מבקשים ממני לכתוב כמה שורות מיועדות אל איש חיל-הים. והמבט נתקל בלוח — ובטעות שבו. ולפתע קוסמת התקוה, שאולי אתם תבינו את הטעות, אתם אנשי הים. ואולי אף תתקנוה.

כי היא תובעת עתה במפגיע את תיקונה, — הטעות ההיא, בה קבעו את ימי ייסוד המדינה היהודית שקדמה אותנו, מדינת החשמונאים, בתאריך בו טוהר ההיכל בירושלים משקוצי משעבדיו. לא המעשה הזה יסד את המדינה.

אכן, זה היה חשוב מאד. אולי בדומה ליום ההכרזה שלנו. ההיכל בירושלים היה מבצרו האיתן ביותר של ה„מאנדאטור“ הקודם, היווני. הוא היה גם הסמל הבולט ביותר של הריבונות הזרה וגם עמדה צבאית שליטה ומרגיזה, שכיבושה הפגין את ההשתחררות. אבל — המדינה, זו מדינת החשמונאים שהיתה אחר-כך לאחת המעצמות החשובות במזרח התיכון, לא או נוסדה.

ואם תשאולוני, מתי הייתי אני קובע את חנוכה, הייתי עונה:

— ביום בו ירדו המכבים מההרים וכבשו את... יפו. זה כבש גם אותם, זה תפש אותם בציציות ראשיהם ולא הרפה מהם עוד, עד... עד הסוף המר. זה היה הסיכוי והנסיון, הפתוי והתהום. זה שינה מיד את כל מהותם, הצבאית, האזרחית, הפוליטית, התרבותית, הכלכלית. זה הטביע את חותמו על כל בית בישראל. מיד. הגיעו אלינו הדים מאז: הרהיטים בבתים השתנו, הלבוש, כלי-המלאכה, החרושת, המטבע, והשפה, והייעוד.

זה טילטל אותם מבדידות ההסתגרות השבטית אל תוך צפיפות הזירה הבינלאומית. זה הוציא אותם ממחבואות המערות בהרי יהודה ובמדבר יריחו — והעמיד אותם במרכז הצטלבות קרנות הזרקאורים העולמיים.

תמו ההתבודדות וההתבדלות של עם הבחירה. והועמדו על דרגה שווה לכל הגויים. להתמודד עמם או — ליפול, לשלוט או לשקוע, להזדקק או להעלם. הברירה השלישית — „להתקיים“ בלבד, לחיות בשלווה ונועם, — לא היתה עוד. ולא חזרה.

הוא, שהוא מזויף, אלכסנדר הגדול לא היה בירושלים. ולא מפני שלא הגיע לארץ-ישראל. הגיע והגיע. היה והיה. חדשים רבים. יותר מבכל ארץ אחרת של אסיה הקדמית. כי חשוב לאין ערוך היתה הארץ בעיניו. קשות נאבק עליה — על מפתח העולם. בעקשנות נלחם על עזה. ועל עכו צר וחזר וצר, וחנה בשעריה ימים רבים מאד. ורק אחר שכבשה — נפלה אסיה לחיקו כפרי בשל.

אבל בירושלים — לא היה. על כל שעל אדמה של הארץ הזאת נלחם בקשיות-עורף — לירושלים לא סר. כי אפשר היה לכבוש את כל הארץ, אפשר היה להגיע מארץ-ישראל ולהפכה לבסיס עיקרי באסיה, אפשר היה לצאת מכאן ולהדביר מאות עממים, עד לגאנגיס של הודו — ולא לטרוח אפילו לבקר בירושלים.

על עזה ועכו אי-אפשר היה לפסות. זה ציר העולם. על ירושלים אפשר היה לפסות. היא לבדד תשב. ב.

ואין זה לקח בהיסטוריה. זהו לקח — בגיאוגרפיה. דורנו, שאינו מחשיב את ההיסטוריה, מפני שהוא חושב כי היא מתחילה בו, יוכל למרוד בכל גזירה שווה בין קורות העבר ומארב העתיד. אבל אף הוא אינו יכול למרוד במשהו יותר יציב מתעותי העתים — בעבודת הטבע של מעמדנו הגיאוגראפי. זה לא התיישן ולא יתיישן. זה לא השתנה ולא ישתנה. זו מסגרת חיינו.

כל עוד אנו יושבים בהרים, — בין בימי יהושע־בן־נון, בין בימי שאול המלך, בין בימי עזרא ונחמיה, — בשלווה אבל במחבואים אנחנו יושבים. וברגע שאנחנו יורדים אל החוף, שבט אשר לצור וצידון ומנשה ואפרים מחיפה עד יפו, או דוד המלך עד רפיח ואילת, או החשמונאים עד מבואות אשקלון, — מיד אנו עולים על הבמה הבינלאומית, אל מרכז המאבק.

ואין זה, כמוכן, חשוב כלל, מה שם ייקרא לעמים, לצבאות ולציים אשר לתוך התגוששותם אנחנו מושלכים אותו רגע. אם שם פלשתים ייקרא לאלה, המתעוררים מיד בהופעתנו בחוף, אם מלכות ארם ייקרא לאלה אשר אינם מרפים מאתנו, אם מלך של אשור הוא שאינו נח עד ששעבר אותנו, או אם בבל ופרס הוא השם החולף של המעצמה ההודפת אותנו חזרה אל ההרים, אל הסגר הקיום הצנוע. השמות השתנו — הענין לא השתנה.

כי תמיד רצועת החוף הזאת היא — טבור העולם.

תמיד היא השער לאסיה. ויהא בית היבשת הזו הגלוי וידוע אותה שעה גדול או קטן, תהא זו אסיה של ימי שלמה המלך או דהאידיא — השט במקומו עומד, ומי שהדלת אינה בידו אין לו כניס ותמיד רצועת החוף הזאת היא גם — הגש לעולם לא היה ולעולם לא יהיה מעבר אחר ב סוריה ומצרים. ולמי שיושב על הגשר, — והוא צר מאד, — אחת היא, אם המתדפקים עליו מש העברים הם בית סילוויקוס ובית תלמי (יורש אלכסנדר הגדול) או רומא ויוון, או רוסיה ואנגליה תמיד השנים הצרים עליו הם איתני עולם, ותמיד בעל-הגשר — באמצע.

אין הבדל, אם הסחורות והצבאות מפליגי ממפרץ חיפה מזרחה בארצות גמלים, על גבי פילי או במכוניות-משא. נקודת-ומחוז-הפצם בעיני עומדים. וגם קווי-האוויר השליטים היום בעולם — גם ארצות „סקיימאסטרים“ מקייפטאון למוסקב ומלונדון לאוסטרליה, — ראה זה פלא: באיזון שלנו הם מצטלבים.

לא ייתכן שלטון עולמי — בלי החוף הזה. נוסעי הצלב במלחמת המערב נגד המזרח שלהם, א נאפוליון או אלנבי או מונטגומרי מזה והיטלר מזה — את המפתח הזה נאלצו לתפוס. כי אין אחר. לא בלי היסוסים.

אפשר לומר, כי זה אלפיים שנה אנחנו מתווכחים אם לעשות את הצעד הקוסם והנועז הזה. אפשר ל למי שאוהב לתאם חיים תוססים לתיאוריה נוקשה לכתוב את כל תולדות ישראל באספקלריה של ויכוח בין שלוות ההרים לבין סערת הים. כי קרע עמוק עובר בכל תולדותינו בין חולמי חלום ההה הנישא וקירבתו לשמים — ובין לוחמי מרחב הימים בו נהיה „ככל הגויים“.

משה רבנו, ללא ספק, שייך היה ל„מפלגת-ההר“ יש משהו משכנע מאד בטענתו, שהוא מבקש לצאת מגלות המצרים רק כדי „לעבוד לאלהים“ ותו לא. הוא לא ביקש אלא — מרכז רוחני. הוא לא רצה לכבוש מדינה ככל המדינות. „ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים“ — לא להתקיף ולא לגרש ולא לרשת את הפלשתים יושבי רצועת החוף. לא להתגרות במעצמה אדירה, ואף לא להתקנא בה. אלא ללכת, דרך מתפתלת, סחור-סחור איזור הסכנה והגדלות הגשמית, לתעות במדבר ארבעים שנה ולהגיע לארץ הייעודה בדת האחורית של הירדן. ויש משהו סמלי בכך, שהוא רק ראה את הארץ מרחוק ולא העמיד את חונו

אין לבנו חש את אשר ידינו עושות. גדולים המעשים — והמוחות קטנים. ומסופקני, אם אף אתם, אנשי חיל-הים, חשמתם אותו יום כאשר דרכתם לראשונה על סיפוני האניות. — מה אתם עושים, מה משמעות צעדים אלה על הקרשים ומה הדם מקצה העולם ועד קצהו. הידעתם, מה גדולה הקפיצה הזאת? — קפיצה לתוך מרכז המדיניות הבינלאומית? — קפיצה מן המסתרים אל אמצע הבמה העולמית? — והמשקלות הכרוכים ברגליכם? — משקל עתידה של מדינה זו, של בניכם ובני-בניכם וכל אשר לנו, בים וביבשה? — אשר כולם מעתה הוטלו עמכם על הגלים האלה, לשחות בהם או לשקוע? — כל הסיכויים שלנו על הים. לפי מה שנדע להחזיק באם הדרכים הזאת שנפלה לידינו ייחרץ הכל. ענייה ארץ זו ביבשה — ועשירה היא בים. סגורה ומסוגרת היא בהררים — פתוחה ופוריה היא במפרצים. חיפה מצד היבשה איננה אלא עיירה המטפסת על רוכסי הר תלול; חיפה מן הים היא — ניריורק של אסיה. מוגבלים הם הדונאמים של אדמה זו, — בלתי-מוגבלות הן האפשרויות של הים הזה, לקשרי עולם המביאים התפתחויות חרושת ומסחר לקליטת מיליונים.

וכל הסכנות שלנו על הים. כל יריבינו הגדולים אורבים לנו בגלל עמדתנו על הים. כל מלחמה וכל סכנת השתתקות בין המעצמות — מן הים. ואף-על-פי-כן רגלכם לא מעדה, כאשר קפצתם נכחשון לתוך הים...

קראו לכם „הזרוע הצעירה של צבא ישראל“ ומבחינה ארגונית זה נכון. אבל מן הבחינה הכללית יותר — אולי נהפוך הוא. לא אתם הבנימין הרך של המדינה ופלג מסייע אחד מני רבים בין כוחותינו. אתם — גוררים אחריכם את הכל. מן הבחינה הבינלאומית הגדולה לא כוחנו בים הוא המסייע לכוחנו ביבשה, אלא כל כוחותינו מיועדים רק לקיים את עמדתנו בים.

מדינה נהיינו רק — עלידי הים. ונהיה רק ליד הים. ואסכי באמצעים שלנו לעולם לא נהיה מעצמה ימית, — מעצמה נהיה רק הודות לים. היתה לפנינו גם דרך אחרת, קלה יותר ומפוארת פחות. אבל בחרנו — בים.

ובידיכם הופקדה בחירתה של האומה. מקנא אני בכם, בזכותכם ובאחריותכם, אנשי חיל-הים.

במבחן המציאות. כי שני דורות לאחריו — כבר נמשכו כובשי ההרים אל השפלה, אל הים, אל ארץ הפלשתים ותפארתה, שהוא עקף אותה בזהירות רבה כל-כך...

ומני אז ועד היום היו שתי הנטיות בישראל מתרוצצות. היו תמיד מפלגות ומעמדות, — פעם היו נביאים ופעם היו מלכים, — שהסתפקו בישיבה השקטה על ההר, מסביב להיכל, והטיפו לייעוד הרוחני והדתי של האומה בלבד, והזהירו בפני החוף וסכנותיו. והיו, לעומתם תמיד (אפילו הרחק מן הארץ, אפילו בגולה, בתוך הויכוח עם משיח-השקר) יהודים, שנמשכו לתפוס גם בשביל עמם הם אחד מאשנבי העולם הגדול.

ונמשך הויכוח הזה עד ימינו אלה — והוא יימשך. הוא הקרע שפילג את התנועה הציונית מיד עם הווסדה. בצורות שונות, — אבל בתוכן דומה, — התעורר, מאז נאמרה לראשונה המלה „מדינת היהודים“.

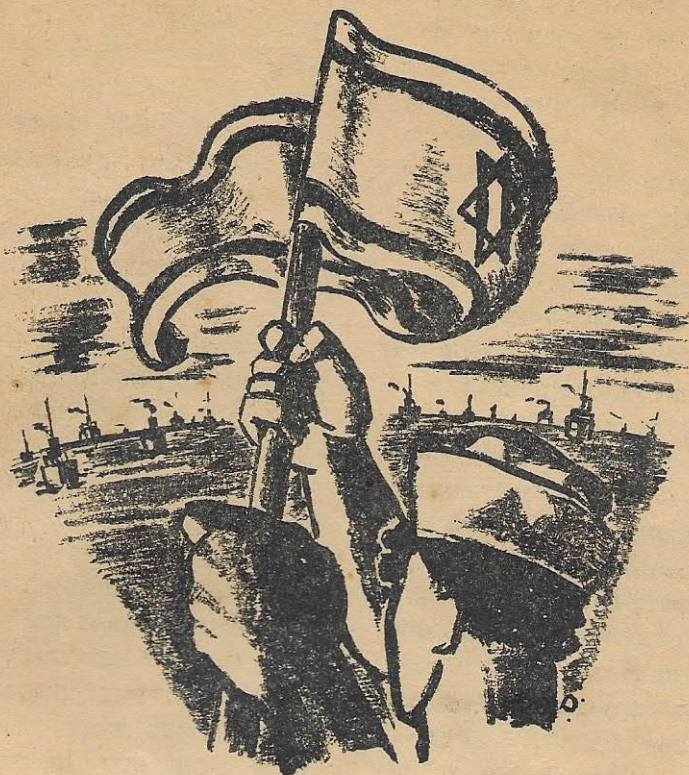
כמה אופייני הוא, שהרצל, איש המדינה, חזה באופן אינסטינקטיבי את בירת הארץ ב... חיפה, על הים. וכמה אופייני הוא, שמתנגדי, אנשי „המרכז הרוחני“, אחד-העם ווייצמן, נשאו את עיניהם לאוני-ברסיטה עברית בירושלים.

ועמוקה מאד משמעות הברירה, אשר בפניה הועמדנו אנתנו, — רק אתמול. נאלצנו אף אנו להסכים לבינלאומיותה של ירושלים, — ובלבד שתהיה לנו מדינה. האבות, אשר הקודש היה להם העיקר בחיי ישראל, האבות שהיו מסתפקים ב„אוטונומיה תרבותית“ ובעצמאות חירות — לא היו מוותרים על ירושלים. אנתנו, שנדחפנו אל חיי עם מודרניים, אל מעמד מדינתי בינלאומי, מוכנים היינו לשלם גם את המחיר היקר הזה.

אפשר, ואילו שאפנו רק ל„ירושלים של מעלה“, רק ל„בית לאומי“ — מעולם לא היינו מסתבכים בריב עם האנגלים, לא היינו מתמרדים ומתמודדים עמם, היינו מקבלים מהם „שלטון בית“, והם לא היו שולחים נגדנו את עמי ערב. אפשר, ואילו היינו נותנים להם גם היום את חיפה, היינו מתפשרים עמם מיד. כי אין עינם צרה אלא במה שיש לנו בים. וגם מכל מאות הקילומטרים של מדבריות הנגב הנרחבים אינם רוצים אלא את — — — ד' האמות של ים שבו, את עזה ועקבה...

אלמלא הים — לא היתה כל הסערה. אבל אנתנו בחרנו בים — עם כל סערותיו.

יום קבוץ גלויות

ציר: יוחנן סימון

אָחד מן הגחל

כמה מלים ל"יום קבוץ גלויות"

ונראהו זוחל, או פורע.
או עומד עם צלחת בתור.
ונדע:
ללא בית ורע
קר ללחם את מלחמת הדור.

לא, פי רק את חיינו, פליטי-חרב,
הוא קבל על החוף מידה.

אבל גם את חיינו, אי-בשרב.
הוא השיב, בנפלו בצדה.

היא את שמו בחותמת הטביעה,
היא השליכה בגדיו אל השק
ושבוצה נוראה היא השביעה
לקולו של הגשם הרק.

עוד הארץ הזאת לא נתנה לו
לא ידי.

לא פנה למקלט,
לא שמחה מן האלף הפלו
אשר לנו היו למפת.

מספון אניה מתנדדת
הוא לרד אל רציף הנמל.

וחכמה ברייף לו מולדת
בדמות אוטו צבאי וסמל.

עם אנשי הגח"ל

(מפנקסה של קצינת הגח"ל)

הבחורים, לעתים בנגוד להכרתם, לעזוב את הארץ. המקרים הבודדים הללו גורמים כל כך הרבה טרחה, עד שהם עלולים לסלף את התמונה הנכונה על קליטת הגח"ל וליצור רושם מטעה של עזיבה המונית. הרוצים לחזור הם בודדים ובשום פנים אין זו תופעה כללית.

והרי שרטוטים קלים של דמויות אחדות מבין אנשי הגח"ל:

באחת האניות עובד טבח, נמוך, חביב ועצוב. כל עולמו מצטמצם באותו מטבח, בו הוא מכין מעדנים לבחורים. הוא אוהב את הבחורים והוא עושה הכל להכין להם מטעמים ולהגיש להם ארוחה נאה ונעימה. זהו עולמו. כל אשר היה לו — אבד. עליו להתחיל מחדש. הוא רוצה ללמוד עברית, הוא רוצה למצא חברים, אתם יוכל לעלות לחוף ולבקר בבית קפה, הוא רוצה למצא בארץ את עולמו החדש. אין לו צורך בנאומים ובהסברה, בשבילו הארץ היא עובדה משכנעת. תפקידנו להושיט לו יד, כדי שיעבור את הגשר האחרון המבדיל בינו לבין הארצישראל.

* *

על שובר הגלים נמצא בחור מאלג'יר. הוא שרת כבר בצני הבריטי והגיע לדרגת קצין. ודאי עבר עליו הרבה ומגו חם והוא נוח לכעוס. עברית אינו מבין. כאן היה קצין באחת האניות ומשום מה הועבר לשובר הגלים. שם קר. מדים סדירים טרם קבל. האוכל דל ולרב צונן. הפרחק לחוף ולחברה רב, והעבודה מיגעת ומשעממת. האם לא היינו מתיאשים גם אנו?

והנה שיחה אחת עם אותו הבחור, שיחה „משקפת“ הנסיון להראות לו את הארץ במאבקה, את השגי צבא ההגנה לישראל. בשיחה אחת, בה גלינו הבנה ורצון טוב הצלחנו להקנות לבחור עצבני ורגזן זה נקודת ראות חדשה. נקודה ממנה רואים שלמות גדולה ומרהיבת עין, שהרואה אותה מרגיש גאווה בהוכחו שהוא מהוה חלק משלמות זו. השענות נדמות אס. אס. הפה הקפוץ מתחיל לחיך, העינים הקודרות והקשות מפלדה מתחילות להבהיק באור חדש. האיש מסכים לדחות את

...לאשר נשמטו מתליות נכר ויעלו אל החומה — כונן צעדו, נא, אלהים, לבל ימעזו, לבל יפולו, כי עוד כושלים הם ועיפיים“.

י. למדן

ציר: ריי (איש גח"ל)

— — — „גח"ל“

רבים האנשים הפונים אלינו בדבר השגת מקום שכון קבוע ויצירת תנאים שיאפשרו להם להמשיך לחיות בארץ עם גמר שרותם בצני.

עזרה זו משתרעת על פני שטחים שונים: העלאת המשפחה לארץ, מציאת חדרים, רהוט זול, למוד אינטנסיבי של השפה, קבלת אינפורמציה על תנאיה הכלכליים של הארץ, חפוש קיום נח אחרי המלחמה ועוד. נוצר גרעין של אנשי גח"ל היוזמים ישוב שתופי של דיגים. יחסם רציני מאד לתכנית זו ויש למצא את הדרך והאפשרות להגשמתה.

כמו כן תמצא ביניהם בודדים, המתחילים להבטיח לעצמם מקומות עבודה לאחר השחרור. הרוח הכללית בק אנשי גח"ל היא בכוון של השארות והשתקעות בארץ. לעומת זאת אתה נתקל באנשים, אשר לא מצאו את מקומם המתאים בצני, או בחברה, ומטפחים מחשבה לחזור לארץ מוצאם. קימות גם סבות אוביקטיביות למחשבה זו, כגון: מחלה, בעיות כלכלה וכו', המאלצות את

המלחמה הזאת, מטרתה האמתית העמוקה, ההיסטורית אחת היא: קבוצ גלויות.

בקשתו לחזור לחו"ל, הוא מסכים לה, "חשוב". כן, הרשו
לאנשים לחשוב, התוו להם את מסלול המחשבה שלנו.

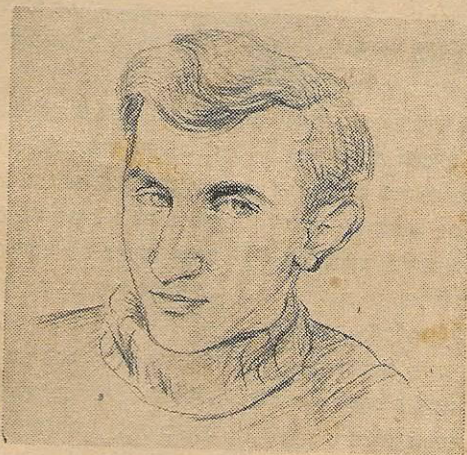
* *

באחד הימים באה אלי אשה צעירה וכרסה בין שניה.
הזמנתיה לשבת והיא פתחה בשיחה: "בעלי הכריחני
לבוא..." הוא התגיס עוד לפני כמה חדשים. הוא השאיר
אותה באפריקה הדרומית ורק לפני חודש היא באה אליו.
הם קבלו חדר גאה ואולם החדר ריק: אין ארון וכל
הבגדים מפוזרים בו. אין שולחן, אין פתילה והקירות
מפוקים לעומת האשה הקטנה. היא נאלצת לאכל במסעדה
מחוסר אפשרות לבשל. כאן נשקפת סכנה לריב משפחתי:
הבחור, בחור חזק ברצונו ובהכרתו הציונית, עובד כבר
חדשים במספנה בלי לקחת חופשת יום, בלי תלונות, מתוך
הכרה שכך צריך להיות. אשתו הקטנה, במצבה המיוחדת,
נעקרה מבית טוב ומפנק, מסביבה השומרתה מכל רע,
הועמדה בפני מציאותה האפורה של ישראל. במאמצים
מסוימים עלה בידינו לעזור להם, למצוא רוט לא יקר
ברכוש האויב, מכונית שתביא את הרהיטים לדירת הנוג
ומלה טובה. כן, אבל כל אלו הם דברים הצריכים להעשות
ובמקרה של הונחה עלולה לקרות טרגדיה משפחתית,
שכתוצאה ממנה תחזור היא, או יחזור שניהם לאפריקה
הדרומית. כל אחד מאתנו יכול לעזור במקרה כזה.

ברור, שהעליה אשר הגיעה תוך תקופת המלח
איננה עליה חלוצית. אבל הם יהיו יסודות בוני
במדינה, בה במדה שנעזור להם להכנס לתוך מע
היינו. ולמעגל זה קשה להכנס, כמו שקשה לפרוץ
חומת הידים השלובות כחומה איתנה ברקוד תורה סוא
אך אנו נפתח את המעגל, נאיט את הקצב (וזה לעו
מאד לא נעים), עד אשר יגדל המעגל ויסוב מעצמו.

— — — לך ובאת אל הנענים והאומללים,
כל הנאנחים והנדכאים, ואמרת אליהם כי עב
הם — והם לא יבינו; ואמרת אליהם כי אומל
הם — והם לא ידעו; וכי גדול ענים וגדו
מכאוביהם ונורא לחצם — והם לא יאמינו; ופ
את עיניהם בחוזק יד על כל לחצם ועל
ענים — וגאלת אותם.

ועם רב ימשך אחרך מקרב אחיך, אשר לא י
ואשר לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם מסביב א
רע ומר להם — — — ועשית מן התולעים — א
ומן האדם — עם, ומעפרות חול — ארץ.
דוד פריי

"גח"ל"
ציר: ריי (איש גח"ל)

— — — ולקחתי אתכם מן הגויים, וקבצתי אתכם מכל הארצות, והבאתי אתכם
אדמתכם — — —
— — — ונחתי לכם לב חדש, ורוח חדשה אתן בקרבכם, והסירותי את לב ה
מבשרכם ונחתי לכם לב בשר — — — והושבתי את הערים, ונבנו החרבות.
(יח)

מהאי אל האי...

הגיעו וראו, לא האמינו למראה עיניהם.
חלום או מציאות?
חזון של אלפי שנים מתגשם לעיניהם.

מישהו עבר על ידי והכריז:

— רואים את חוף ק...

נרתעתי לרגע. האמנם?

זו לי הפעם השניה בדרך זו.

אז, בין גדרות תיל, כשעל גבי נצב חייל בריטי, ועתה,

ממלח על ספונה של אנית קרב ישראלית...

הרגשתי מחנק בגרוני...

ובלבי אמונה: לא רחוק היום ואגיע באינתי זו

בשלישית למקום הזה, אך נשוב עם אחינו האחרונים שעדין

נמקים מאחורי גדרות התיל של אלביון הנוכל.

משולם שמירא

על ספון שטוף שמש של אנית קרב ישראלית אני
עומד ובמוחי מצטירות בלי הרף המלים: „מלחים עברים,
צי מלחמה ישראלי, מדינה עברית...” בטוחני שלרבים
מאתנו אין במלים אלה משום תוכן מיוחד במינו, אלא
דבר המובן מאליו. אבל בשבילי ובשביל כל אלה שנאבקו
במשך שנים בהרוף נפש עם קלגסי הנאצים והבריטים,
מלים אלה הן מנגינת אושר, המסעירה לבבות.

צר הלב מהכיל את כל האושר הרב הזה. זוכרני, לפני
שלוש שנים, עת הגיעו אנשי ה„בריגדה” לאיטליה והוציאנו
ממחנות הרכוז, היו אנשים מנשקים את מדי חילינו ועיניהם
זולגות דמעות גיל. הבינותי אז. אנשים אלה זכו לראות
צבא עברי לוחם ומשחרר. אלה היו השרידים המעטים
שנצלו מהטבח האיום, שעשו הנאצים ביהודי אירופה, רק
על היותם יהודים, ואלה המעטים נשאו את עיניהם לאותה
פנה יחידה בעולם, מקום שם אחים מצפים לבואם.
והם יצאו לדרך. ונדדו ממקום למקום. והראשונים אשר

נבחון את דרכנו

ג. ואשר למחלקת התרבות. מחלקה זו מספקת לנו
ספרות וסרטים, שרבים מהם ערכם מפוקפק בהחלט. יודע
אני שקל מאד לתת לאנשים את אשר הם מבקשים בשטח
זה. ומתכון אני לסוג אנשים בתוכנו הקרוי „נוער-הב”.
האין זה מתפקידה של מחלקת התרבות לחנך את הנוער
הזה לקראת תפקידים וצרכים שנעמוד בפניהם עם גמר
המלחמה?

אגלה לכם סוד, ואולי ידוע גם לכם הדבר: מתהלכים
בינינו אנשים שאינם יודעים את מקומו של הים התיכון.
תמצא גם בשורותינו אנשים שטרם למדו קרוא וכתוב
בשפה כל שהיא. האם לא מן הראוי לנצל את הוצרבים
ללמוד השפה, ידיעת הארץ ועוד?

ד. מדוע מתהלכים אנשים, בפלוגה מסוימת,
שטרם טעמו טעם אמונים כל שהם? לא תתכן משמעת
בצבא בלי שטח אמונים קבועה ומחייבת בנשק ותרגילי
סדר, בשביל כל האנשים בלי יוצא מן הכלל.

ו. נודעת חשיבות רבה גם למשמעת חיצונית בצבא.
הדבר מתבטא בהופעה חיצונית ובהקפדה חמורה בעניני
לבוש. אצלנו נוהגים חופש גמור בענין זה.

הגיע הזמן שנבחן את דרכינו ונפשפש במעשינו.

אריה למרמר

קראתי בעתונים רשימות של עתונאים מפגישתם עם
אנשי הצי, העתונאים הנכבדים ישבו בודאי באולם נאה
ומרווח וקלטו את דבריהם של הקצינים הגבוהים על
התפתחות הצי והשגיו ועל הקרובות בהם השתתפו בייעולות
רבה.

ושאלה בפי:

מדוע לא ירדו העתונאים אל העם, לראות ולשמע
גם מפיהם דבר? יורשה לי, איפא, להשמיע את דברי
מעל דפי העתון שלנו:

א. ידוע לכל שאפילו העשירים ככה אדם
אינם מרשים לעצמם לנהוג בו בזבוז. אנו מצווים
לבדוק היטב ולהעמיד כל אדם בתוכנו במקומו הנכון.
בהתאם לידיעותיו, כשרונותיו ונסיגונו. לא אוכל לומר
שאנו נוהגים לפי קו זה, בשעה שאני רואה על ידי אדם,
ששרת בצי הבריטי כמהנדס ועשה שם גדולות במשך
שנים, ואצלנו אין ידיעותיו של האיש ונסיגונו מנוצלים
כלל וכלל והוא עוסק בעבודה לא לו.

ב. יודע אני ערכה של שמירה מהי, אבל לשם מה יש
צורך להעמיד בחור ובחורה ליד כניסה אחת, בשעה
שאפשר להסתפק באחד מהם בלבד? נראה לי שלא קטן
הוא מספר הבחורות, שאינן מועסקות בעבודה פרודוקטיבית
בית, והן ממלאות לא פעם תפקידים של אופן חמשי בעגלה.

ארץ-ישראל היא ארץ של קבוץ גלויות, וצריך שנדע לחיות יום-יום עם שכבות
יהודים שונות. אושר האדם הוא בעושר האפשרויות לחיות עם כל האנשים.

י. סבוקן

עשרה שבועות בארץ

יתר על כן, מצאתי, כי הנערות „הצברות“ חסרות הליכות נאות, דבר שאינו הולם נערה כל עיקר... ועוד מלאות הן חוצפה, אשר באמת איני יודע מנין היא להן... שוחחתי על כך עם בחורים „צברים“ ואף עם נערות „צברות“ עדינות (המצוינות אף הן, על אף הכל) והם אמרו לי, כי יתכן שסבת הדבר היא שרוב הנערות גודלו בחברות ולא בחיי משפחה.

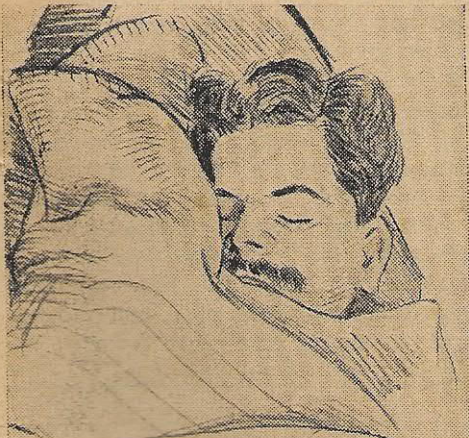
עזה תקותי כי יביא מכתבי זה יתר הבנה בין הנערות „הצברות“ לבין הבחורים הבאים מכל קצוות העולם. רצוני להטעים את העובדה, כי רשמי שטחיים הם ביותר, שכן שוהה אני בארץ כעשרה שבועות בלבד. בקרתי רק בשני קבוצים וראיתי את רצועת החוף על שתי עריה: תל-אביב והיפה. כי כן, פנים רבות של הארץ אינן ידועות לי עוד.

רצוני להשתמש בהזדמנות זו ולהביע את תקותי, שממשלתנו תהיה ממשלה דמוקרטית טהורה. ראיתי סמנים של דיקטטורה, בעיקר בענינים כלכליים. ורצוני להביע את הדעה הכללית ולהשמיע את האזהרה הצנועה כי יש לתת את הדעת על כך שלא תסוכן חרותו של העם בישראל בידי „ארגון עליון“.

בסופו של דבר הנה בדרך כלל נתרשתי רשמים חיוביים ביותר ע"י כחו של הישוב ומלא אני כסחון רב בעתידים המזוהר של עמנו ושל ארצנו.

ס. ב. ון-קולטון

תורגם מאנגלית ע"י ר-ן

ציר: ד"ר (איש גח"ל)

„גח"ל“ — — —

נתבקשתי להביע את רשמי מישראל; כי כן, הרי הם לפניכם:

יום ביום תמה אני ומשתומם על ארגונו מלא העצמה של צבאנו, צינו וחיל האוויר שלנו. ויום ביום תמה אני ומשתומם על כי אמנם הברה עברית היא אשר הקימה את חקלאותנו, תעשייתנו וסחרנו.

דברים מעורדים אלה עליך לזכור בנפול עליך רווחך. ורוחך נפול תפול עליך בראותך כי זקוק הנך לתועפות „ויטמין פ“ (פרוטקציה...) כדי להגיע למקום כלשהו. דבר זה — מן המפורסמות הוא, ועלינו אך לקוות כי יש ליחסו למסכות המלחמה המיוחדות.

כן יש לציין עובדה רבת חשיבות: איני יכול להשתחרר מן הרעיון: יי מצויים אנשים רבים, המרוצים במלחמה זו, בעיקר מאחר שעד כה מתפתחה היא לטובתנו, ואנשים אלה יוסיפו ברצון לשחק בחילים. הם כוננו לעצמם מקומות נאים וחמימים וחיים להם בנעימים... מן הראוי היה לפקוח עין יפה יפה על אנשים אלה ולדאוג, לבל יסכנו את פאמץ המלחמה הכללי.

מובן כי רואה אני את החיים בישראל בתחומם החיילי בלבד. דומני כי החיים האזרחיים קשים שבעתים, מוגיעים ומלאי סבל. קשה כקריעת יס-סוף להגיע לחיים הצנועים ביותר. כל מצרך קצוב בהקפדה. הפירות נדירים, יקרים עד מאד, ו-95% מעקרות הבית קצרה ידן מתושיה. כל חפץ שתגע בו — יהפוך זהב, ככל שנוגע הדבר לשאלת המחיר... ובעד כל שרות קל עליך לשקול טבין ותקילין.

אף כי נראים לי החיים בישראל כה קשים ומציקים, הנה לא אמירם עוד בחיי הגלות, אשר בה רואה אדם עצמו, רק מהיותו יהודי, נכרי בתכלית. שוחחתי עם אנשים רבים כדי לנסות ולצייר לעצמי דמות של אלה הקרויים „צברים“. נוכחתי כי הבחורים „הצברים“ הנם על הרוב רעים נאמנים, מסכרי פנים, המנסים להבין לרעך ולעמוד לימינך. אך צר לי לומר, כי הנערות „הצברות“ לא השאירו עלי רושם טוב כזה.

על הרוב אין הן דוברות כלל שום לשון, פרט לעברית, ומתרצות הן זאת באמרון: „צברה אנכי“. משגה חמור הוא זה. כל ההפץ לדעת קורטוב יותר על תבל ויושבי בה, על תרבותם והייהם של עמים אחרים — חייב לדעת לפחות שפה אחת מלבד עברית.

אמר רבי יוחנן: גדול יום קבוץ גליות כיום שנבראו בו שמים וארץ.

מפרשת העליות

1. העליה הראשונה — עליית הבילויים, התחילה בשנת 1882, בעקבות הפוגרומים ברוסיה הצארית.
2. העליה השנייה התחילה בשנת 1904 בעקבות פרעות קישיניוב והומל ובעקבות התסיסה הסוציאלית ערב מהפכת 1905 ברוסיה. עלו 40000.
3. העליה השלישית התחילה עם הצהרת בלפור (1918).
4. בעליה הרביעית, בשנים: 1924—1937 עלו ארצה 79000 איש.
5. העליה החמישית התחילה ב־1932 בעקבות הרדיפות על יהודי גרמניה עם עלות היטלר לשלטון. השיא המספרי של העולים: 61859 עולים בשנת 1935.
6. זרם העליה ה„בלתי לגלית“ החל ב־1939.
7. בשנת 1920 פורסם חוק ממשלת המנדט המתנה את עליית הפועלים לארץ ברשיונות עליה (סרטיפיקטים).
8. ב־1939 פורסם הספר הלבן שהתכוון להגביל את מספר העולים בכלל עד 75000.
9. אנית המעפילים הראשונה — „וללוס“ — הביאה 350 עולים בשנת 1934.
10. מעפילי „פאספיק“ ו„מילוס“ הועלו על האניה „פאטריא“, למען הגלותם לאי מאוריציוס. האניה פוצצה והמעפילים הועברו לעתלית.
11. האניה „סטרומה“ עם 700 מעפילים טבעה, כשנשלחה ע״י השלטונות התורכיים חזרה לים השחור, עקב הודעת ממשלת המנדט, כי לא תרשה את עלייתם ארצה.
12. בשנת 1948 קלטה מדינת ישראל 130000 עולים ונלחמת ומתכוננת לקליטת המיליונים שיבואו.

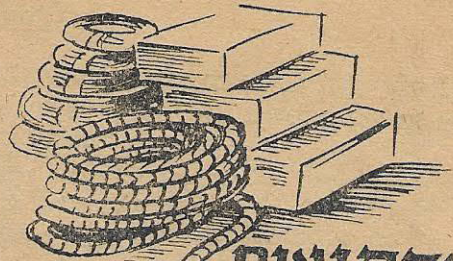
ציר: ריי (איש גח"ל)

„גח ״ל״ — — —

מעולם עוד לא ניסו להעביר בשלום במשך זמן קצר מיליוני אנשים מארצות רבות לארץ אחת. מעולם עוד לא ניסו להפוך מיליוני אנשים מדולדלים מחוסרי מקצוע, לאכרים ולמגדלי בהמות; לקשור רוכלים וסוחרים עירוניים לקרקע האם המפרנסת ולמתרשה. נחוץ יהיה לקרב זה לזה יהודים בני ארצות שונות, לעשותם ע״י חינוך מתאים לגוש לאומי אחד, להתגבר על המעצורים הגדולים שבהתפלגות השפות, שבדרגת התרבות השונה ובדרכי המחשבה, על הדעות הקדומות, הנסיבות והפניות הזרות השונות אלה מאלה.

מה שממריץ את הציונים למפעל הרקולס זה, הרי היא ההכרה שהוא הכרחי וגם מועיל, בהיותו מפעל האהבה והתרבות, הצדק והחכמה.

(מכס נורדו)

אֶפְסָנוֹת וְכֶסֶף

החליפה הכחולה שבה מתגאה כל איש-חיל-הים בדרתו לחוף, באה מעם האפסנאי. הטבח קיבל את מנתו השבועית מאת האפסנאי. המצפן והמוטור לא היו מגיעים אף הם לתעודתם, אלמלא הזומנו ונרשמו כחוק על-ידי האפסנאי הראשי. בעצם, גם האניה היא בשביל האפסנאי, רק "כלי", המורכב מכך וכך אלפי חלקים, ושמתפקידו הישיר הוא להחזיק חלקי-תחליף מתאימים בכמות מספקת. כל אשר בשם "תחבורה" יקרא, זו אשר עדת מקטרגים שתיים עליה סביב — על ראש האפסנאות תחול.

ואותו קצין הכספים, חד העין, הבוחן ובודק כל לירה, טרם יפרד ממנה, והעוקב בשבע עינים לאחר שלוחיה — גם הוא בצל האפסנאות יחסה. לאן שתפנה, כל מה שתגע בו ידך — יד האפסנאי נגעה בו לפניך.

היתה תקופה, והיא איננה כל-כך רחוקה, שהאפ-סנאי היה זוכה לרוב התלונות שנשמעו בחיל-הים. על האפסנאים שרו פזמוני-גנאי, את האפסנאי האשימו בכל האשמות האפשריות, בין שהן מתקבלות על הדעת ובין אם לאו.

הבקורת לא היתה, אולי, תמיד בלתי-צודקת. אבל מה יעשה האפסנאי הטוב ביותר, אם אין לו מה לחלק?

ראש אגף האפסנאות בחיל-הים, שאליו פנינו בכמה שאלות על מצב האספקה כיום, יודע על כל התלונות שהיו בעבר, ואין הוא מתפלא שהיו תלונות. "אנשים מתלוננים על מה שאין, כי המחסור מורגש. כשאין מחסור, סבורים הכל פי הדברים נוצרו כך מלכתחילה... מה שאין — זוהי אפסנאות, כי מה שיש — יש, ואין מקשין..."

אולם שום דבר אינו נעשה ממילא בעולם הזה... ואם פסקו התלונות על כמות האוכל, ואם אנשי משמרת-הלילה אינם קופאים מקור לפנות-בוקר, ואם מפליגות אניות אלפי מילין, מבלי שיוכרחו להכנס לבסיס להצטייד מחדש — הרי שאנשים רבים טפלו בדבר, והקדישו לכך הרבה מרץ ומחשבה.

את ראש אגף האפסנאות מצאנו בביתו, בשעה די מאוחרת בערב, מוקף כחצי תריסר קצינים. נושא השיחה, שנמשכה כבר לפחות שלש שעות, היו ענינים העומדים על הפרק: שיפורים, תוספות, סידורים... מסתבר כי בחיל-הים יש בעיות רבות, השונות לחלוטין מאלו המעסיקות את מפקדי חיל-היבשה. אויר-הים מעורר תיאבון — עובדה הידועה לכל הרופאים. המלחים הצעירים בספינות-המלחמה שלנו צריכים לקבל — כמו כל אנשי הצי בעולם כולו — יותר אוכל מאשר החיילים על היבשה. אנשי האניות, המפליגים ימים רבים, צריכים גם בסוגי-אוכל אחרים מאלה הדרושים לחייל במחנה.

חיל-יבשה לובש תמיד בגדי-חקי, בין בקרב ובין בעיר. עצם המחשבה כי יכולים להיות מלחי-צי שאינם לובשים בקיץ מדים לבנים בהופעות פומביות, מעוררת הלחלה בלבם של ימאים ותיקים; מכאן שבהיל-הים יש לאיש לפחות שתי תלבשות בקיץ (אחת לבנה ושניה אפורה, לעבודת יום-יום), בשעה שעל היבשה מסתפקים במדים מסוג אחד בלבד.

ההבדלים הם רבים וגדולים, ואגף האפסנאות של צבא ההגנה לישראל מוכרח היה להודות בהם עכשיו יש באפסנאות הימית מחלקה מיוחדת לכספני (דבר שאינו קיים באפסנאות הכללית), כדי לרכוש את הציוד המיוחד לחיל-הים. "האמינו לי כי אין זה מקל על הענינים", אומר ראש האגף.

האגף מתחלק לשש מחלקות, והחשובות שבהן הן המחסנים. כאן נדרשת יותר מומחיות מאשר בכל עבודה משרדית אחרת. אניה, כאמור, יש בה אלפי חלקים, רבבות חלקים. המחסנאי חייב לדעת היטב נמצא הוא, הנדרש על-ידי אניה שבאה לתיקון, היטב נח העוגן הטעון החלפה. כמות הצבע, ש"בולע" חתום הים, היא ממש אגדית, לגבי הדרישה בצבע במפעלי יבשתיים, המעסיקים אותו מספר האנשים.

"אין גבול ל"יש", ואינני אומר כי כל מה שצריך להמצא אצלנו — יש לנו. אבל את תקופת ה"אין" עברנו, אני מקוה לחלוטין. זוהי דעתו של ראש האגף.

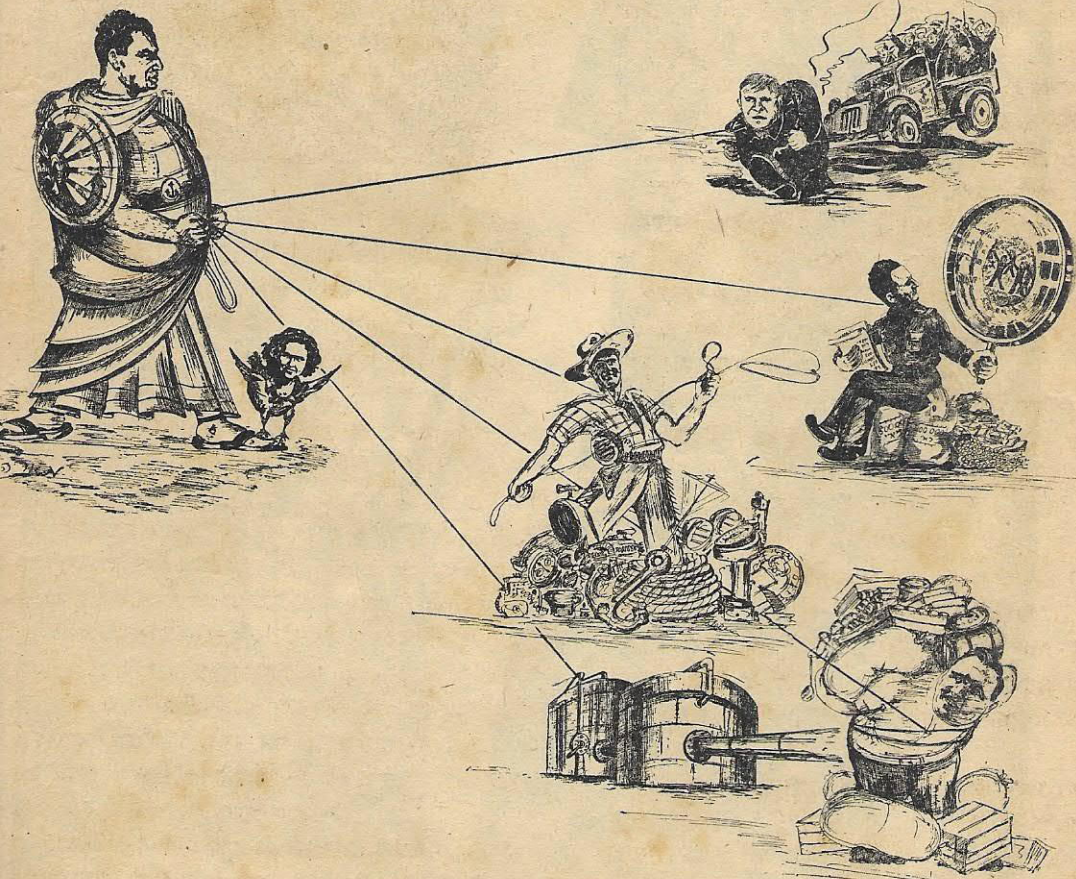

משגיחים בחיל-הים יותר מאשר בצבא הרגיל על
ההופעה החיצונית — ומשום כך יצטרך אגף
האפסנאות לדאוג לצידו האישי של המלח בדרך
המתאימה.

הטבחים הוא אחד מ"כאבי-הראש" הגדולים ביותר
של האפסנאי הראשי. ביחידות שיש טבחים טובים,
נשמר האוכל לתקופה הרבה יותר טוב והרבה יותר משיע
מקבלים אוכל הרבה יותר טוב וחשוב ביותר כצי — והענין
הטבחות הוא מקצוע חשוב ביותר כצי — והענין
הלאומי דורש כי יהיו באניות ובמחנות טבחים
מומחים. לפיכך יערכו קורסים רציניים לבישול
באניות, בשביל מי שירצה להתמחות בכך.
ויש, כמובן, תכניות של שיפור המנגנון המלחמת
כולו. צי שעומד על מקום אחד אינו ראוי לשמו.
ולכן יש להניח כי ישיבותיו של ראש האגף ע
עוזריו תהיינה עוד רבות מאד — וארוכות מאד.

הוא סוקר את העבר הקרוב — העבר מלפני
שמונה חדשים בלבד — כאשר אפשר היה להגיד
בפשטות כי "אין לנו מאומה". בימים ההם ארגון
האספקה היה כל-כך פרימיטיבי ובלתי-יעיל, שפלוגה
ימית אחת נשארה פעם בבסיסה שלשה ימים, מבלי
שגרם אחד של צרכי-אוכל ימצא במזוה-מטבתה...
ואכן, עכשיו נראים הדברים כאגדה — עכשיו,
כשהכל מודים כי אגף האספקה הוא אחד הענפים
המאורגנים ביותר בכל חיל-הים, אם לא הענף
המאורגן ביותר.

יש לאגף האפסנאות תכניות מסוימות גם לגבי
העתיד, כמובן. חיל-הים הוא השרות הצבאי הנפגש
יותר מאחרים עם גורמים חיצוניים. האניות מגיעות
לחלקים שונים של כדור הארץ, המלחים נפגשים
עם מלחים של ציים אחרים — אסור שהם יראו
פחות-ידרגה, כלפי חוץ, מאשר האנשים המשרתים
בציים זרים. כבודנו הלאומי דורש זאת. ומשום כך

קדימה אפסנאות. קדימה!...

השייטת הקטנה

באניות האחרות, ומתחילים לנחש: „לאן?“ איש איננו יודע לאן תפנה הספינה. הפקדות התומות במעטפות סגורות ונשמרות בכיסו של המפקד. יש וגם הוא אינו יודע מה יתבקש לעשות ולאן יצטרך להפנות את ספינתו. זהו אחד מכללי המשחק, אחד הסממנים המוסיף ריח של הרפתקה להפלגה. והחבריה שעל החוף מנחשים ומתערבים ביניהם. יש להם סימנים הרבה — גם הם יצאו כבר לא פעם למשמרות, ויש להם נסיון...

יש והתפקיד הוא פשוט ביותר: לשמור על החוף. ואז מתחילה הפלגה ארוכה במים הטריטוריאליים של הארץ — הפלגה שכולה שעמום ועבודה. אינו נשאר בלי עבודה. בה בשעה שהצופה מאמץ את עיניו מבעד למשקפת, מצוים חבריו לצבוע, לנקות, להתאמן ולבשל. אל תזלזלו בבישול, רבותי — זו תורה גדולה, ובה תלוי מצברוחם של כל אנשי הצוות!

יש וימים עוברים מבלי שיקרה מאומה. אף אניה אחת באופק! אך יש ימים המלאים מאורעות כרמון. בין כך ובין כך, מלאים הימים עבודה. בפרט אם סערה מתחוללת בים, ואתה מצווה להמשיך בדרכך, משום שבהוראות למפקד נמצא כתוב משהו יותר מאשר „סיוור חופים“ בלבד. אז גם המכונות עובדות, לכאורה, בקצב אחר — ואז גם האנשים נדרכים כמכונות. עד שמסיימים את המשימה וחוזרים לבסיס.

אין לבחורים אלה שום חיים אחרים בימים הללו מחוץ למשימה. אין הם קוראים עתון (זה מובן), ואין הם מאזינים לרדיו. אין להם פנאי אפילו לקרוא ספר. כי החיים נמדדים אז לא כמו ביבשה, אלא בחלופי שעמום, עבודה והרפתקה.

וכשחוזרים הבחורים לבסיס, עיפיים הם כל-כך שדרכם הראשונה היא למקלחת החמה. וצעדם השני היא המטה. ואז לא תעורר את איש השייטת הקטנה כמשך עשרים וארבע שעות רצופות. הוא מוכרח לנוח לא רק מהמאמץ הגופני, אלא בעיקר מהמתיחות הנפשית שלו.

שם, בבסיס, החיים הם שקטים למדי, ואינם שונים בהרבה מחייהם של שאר אנשי חיל-הים. בבסיס יש חדר-תרבות, ואפשר בשעות-הפנאי לקרוא בו עתון או לעיין בספר, או לנמנם ליד הרדיו הפתוח. אך האמת נתנת להאמר כי שעות-הפנאי אינן רבות

אנו רוצים לספר לכם פה על אלה, שאין מספרים עליהם הרבה אפילו בין אנשי חיל-הים — משום שאין מכירים אותם. כי אין הם משרתים באניות גדולות, המשתתפות בקרבות עם האויב ומקבלות את פני ראשי צבא ההגנה לישראל, ואין להם עדיין דרגות מתנוצצות על כתפיותיהם, ואין הם מספרים ציזבאטים לעתונאים סקרנים. אנו מתכוונים לאנשי משמר החופים.

את ספורם שמענו מפי אחד ממפקדיהם — „זאב ים“ שקט ואט-תנועות, שמצאנוהו ליד המנוע בספינה קטנה שעמדה ליד החוף. אחריו הלכנו לחדרו שב„אנית-הדגל“ של השייטת הקטנה, ושם, בין טלפון לטלפון, סיפר האיש משהו על חיי חבריו. כי חברים — הוא השם ההולם את הצוות הקטן של הספינות הקטנות. אין שם תפקידים מיוחדים לכל איש, כפי שאפשר למצוא באניות הגדולות. כל מי שמפליג בספינה הקטנה חייב למלא כל מה שהספינה עלולה לדרוש בזמן ההפלגה. כל כשרונותיו של אדם נקראים לשרת את הספינה — זו הגברת שיודעת לתבוע הרבה, תמיד לתבוע הרבה. ואין טעם במפקדים הרבה ובפסיוזהב הרבה באניה, אם אין שיתוף-פעולה מלא בין כל אנשי הצוות. בעת ההפלגה יודע כל אחד שהוא תלוי בעבודת חברו, וחבריו תלויים בהתמדתו הוא. ואם יש בחור שאינו מבין זאת — לא יוסיף עוד להפליג עם אנשי „השייטת הקטנה“.

וכבוד גדול הוא להפליג בספינות הקטנות. ומהרגע שמתגלים סימנים בבסיס, בספינה פלונית עומדת להפליג, מיד מתקהלים סביבה אלה, המשרתים

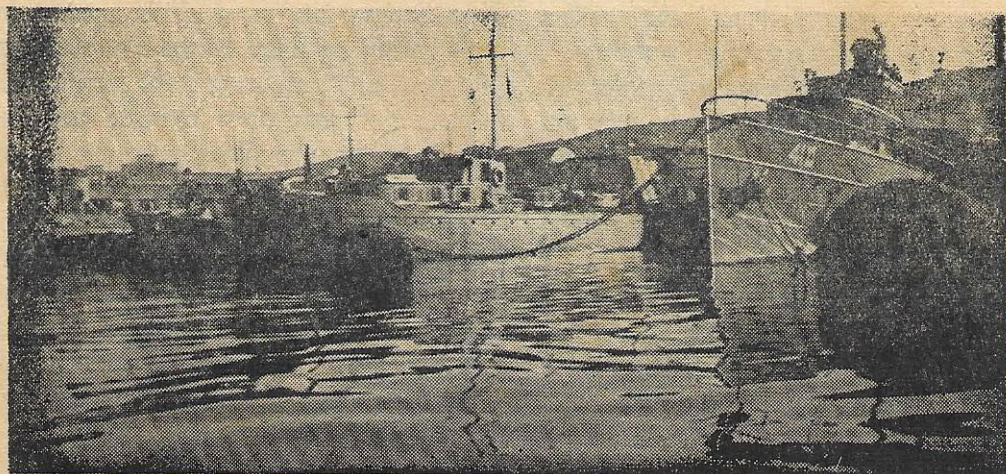

גם בבסיס. אנשי הצוות אינם עוזבים את אניתם לזמן ממושך, והם משתמשים בזמן שהיא עומדת על העוגן כדי לבדוק אותה שבע בדיקות ולנקותה. בראשונה לא הבינו גם אנשי השייטת לשם מה מבקשים מהם לשפשף כל-כך את הרצפות ולצבע לעתים כה קרובות את דפני-הברזל של ספינתם. אך לאחר ששמעו את שבחם מפי מבקרים, נתמלא לבם גאווה. ועכשיו אין איש מתלונן על „עבודה מיותרת“ כי הספינה הופכת אצלם כמעט לחלק מנשמתם — על כל פנים, לחלק בלתי-נפרד מחייהם. והם רצים לרחוץ את ספונה בוקר-בוקר עוד לפני שהם יורדים לחדר-האוכל לטעום פתי-שחרית.

בשבתות היו רגילים מבקרים חשובים לבקר את הספינות, שעמדו בבסיס. תחילה נקלע מי שנקלע במקרה, סתם בשביל לראות איזה חבר ותיק שלא ראו זמן רב, או פשוט מחוסר-מעשה וענין אחר. אולם עד מהרה יצאה שמעה של „השייטת הקטנה“

לתפארת. ועתה, אם יש ברצונכם לבקר בבסיס, מוטב שתקבעו ראיון מראש — אחרת עלולים אתם להוכה לפתע שכל העינים נשואות לאיזה אלוף מצבא ההגנה לישראל, או למישהו ממטה היל-הים. אולם מה רואים מבקרים רשמיים אלה? — למעשה, לא כלום. הם רואים רק ספינות מצוחצחות, מבריקות, אלגנטיות ממש, וכמה בחורים צעירים במדים ללא-רוב המחייכים לקראתם. הם אינם יודעים מה עשו בחורים אלה, כיצד ממלאים הם, בכל נפשם וכל חייהם, את תפקידם בהגנת הארץ. הבחורים גם לא יספרו להם מאומה. לכל היותר, הם יגידו, בהתרגשות רבה ובהדרגה — כשם שאמרו בחורים אלה למפקד שאתו יצאנו לקראת ספינה, שחזרה זה-עתה מסיורה: „עשינו עבודה — מאה אחוז. ואפילו יחד מאה אחוז. חבל שלא היית אתנו!“

תערוכת „הים“

חזית בית המלח, בו שוכנה התערוכה

„הים“ — זה השם הקצר והקולע אשר ניתן לתערוכת חיל-הים. הזרוע הצעירה בכוחות המגן, אשר במשך חדשים ספורים, הקימה מספינות מפעילים רעועות — צי לוחם בעל הישגים למופת ומבצעים לתפארת. זרוע זו מדגימה כיום את אונה וגידול עצמתה בתערוכת רשומים ומוצגים המשקפים את חזון כבוש הים ההולך והופך לעינינו למציאות משכנעת.

„בית-המלח“ בהיפה — המארח את התערוכה, לבש הג לכבוד המאורע. רגלי הלאום והים כסו את חזית הבנין, הכניסה המדרגות קושטו בשטיחים ובריק וקירותיהן כוסו ביצירות של גדולי הציירים על נושא הים.

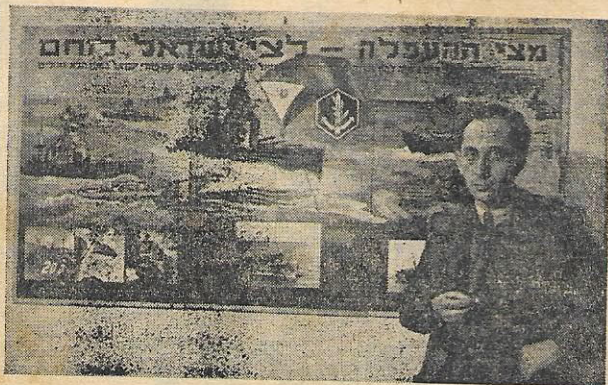
אנו עומדים בפתח האולם ועינינו סוקרת את שפע המוצגים והתרשימים, ונחה על החזית שממול. כאן, בצל תורן-ספינה המקושט בדגלים, ליד תמונת קרב ימי, ערוכים מכשירי ימאות טפוסיים למן עגנים ופנסים ימיים ועד מצפנים ומדי-הירות, ובצדם מודלים אמנותיים ומשוכללים של ספינות.

אנו פונים לעבר הכתלים, הנושאים שפע של תרשימים ותמונות מאלפים. הנה פרשת מלהמות-הים של עמנו למן ים-סוף ועד קרבות יפו בסוף ימי הבית השני, וכאן מונחי ספנות תנכיים מלווים תמונות מרהיבות. הנה הירכה, גבוהת הירכיים, היא ספינת הנוסעים. ופה נראית הצנה החמושה הנכונה לקרב, ולידה הסוחרה הנושאת את מרכולתה על פני הימים.

המסגרת הסמוכה מעבירה אותנו להוי, ומציגה את התפתחות נמלי הארץ לפי כמויות הטעינה והפריקה. ואחרונה — תורן של הספנות והדיג שגידולם ושגשוגם מודקדק בקיום, מספרים ותמונות. ולעומת זאת לא נעדר מקומה של הספנות הערבית. תרשים מיוחד מדגים

ספנות זו שאחד מאגפיה הדרומיים עוסק עד היום בסחר-העבדים.

ואף מוסדות-הים של הישוב מדברים אליך במצינת גוונים ובצרופי קיום ומספרים. פעולותיו של החבל הימי לישראל מכאן, והישגיו של בית-הספר הימי פאידך, משלימות את תמונת החוסן הימי המתחשל והולך. הקיר הימני מוקדש כולו למלחמת ההעפלה ולהפיכת הפלא של

הציירים גלבע ואריה „הקיסמו“ צי לתפארת

פרי ואליהו צירי
שרת"ר (ידיעת
הארץ). על רקע
אחד הלוחות ה
מאלפים ביותר.

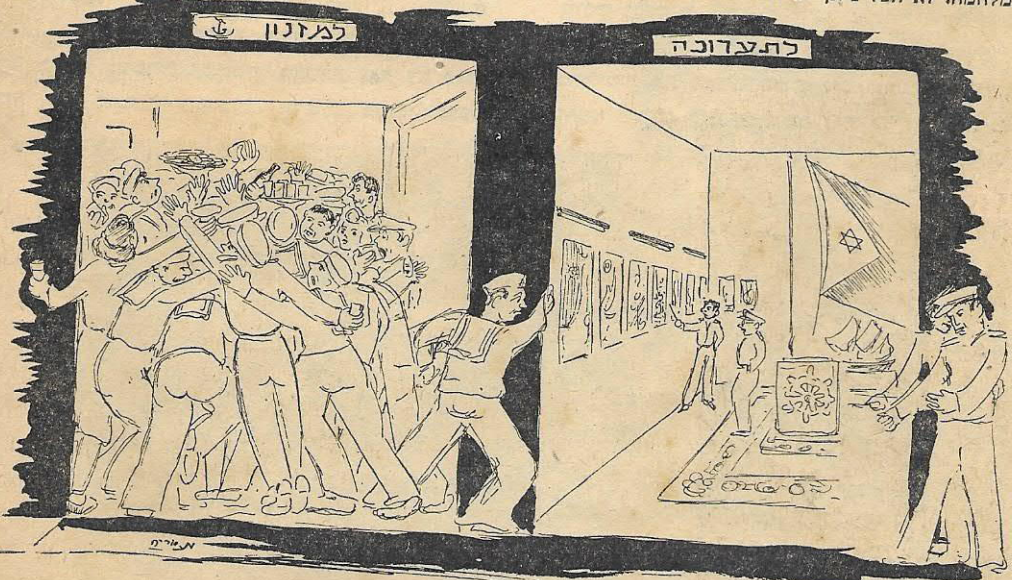
על הגלוי. רק פרורים, מעט מזעיר, מופיעים לעינינו.
ודיים למלא את יעודם, כי הם מעודדים בגלויים ומשכנעים
באיכותם. בבוא העת, עוד יתפסו פרקי הולדת הצי והורת
מקום נכבד במוזיאון הלאומי שיוקם.

אנו נצבים בפנת האולם. כאן בצל שיה רענן נחבאה
מערכת קשרי מלחים ולואות מחבלים, ולידה תרשי
ציורי גדול המראה את פעולותיה הענפות של 'מחלקת'
התרבות. מבצע 'תערוכת-הים' הצליה להשיג את מטרתו
לפנינו הדגמה מוחשית של שילוב מערכת הים ברקמ
מסכת המדינה הנבנית.

בן-צי

להקות אסדות המעפילים העלובות, לצי ספינות מגן וקרב,
מצויידות בנשק חדיש ומשוכלל. הבלי הלידה של הצי
עוברים לעיניך באוסף תמונות ותצלומים. ואט-אט עוברים
אנו מסירות הפל"ים אל ספינות השריון. עוברים ונוכחים
בחלום שהפך לעובדה.

אהת מתכונותיה היסודיות של תערוכה זו היא מדבריה,
כביכול, בלשון של עובדות. המבקר והצופה הספקניים
ביותר, משוכנעים בעל-כרחם ברמת ההישגים ומעצם
תנופת ההתפתחות של הימאות העברית. וכאן יש לציין
כי השמוש בלשון עובדות, לאו מילתא זוטרתא היא
בעתות מלחמה. לא הכל ניתן לגילוי ולפרסום ורב המכוסה

התערוכה והמזנון בפתיחה החגיגית...

שירת ים חדשה

שירה עצורה, אבל גאה — שירת הכח היהודי על הים.
היתה לנו קפיצת הדרך. אבל רק אם נדע גם
כן כי אצה הדרך לקראתנו; רק אם נדע מה חלקנו
בחובות המוטלות על צבא הגנה לישראל; רק אם
נזכור כל יום מחדש כי עלינו להיות חזקים שלא
יוכלו לנו — יהיה פרי לקפיצת הדרך. בראיית
הדברים מבחינת תכנס העמוק, לא היה במעשה
שעשינו משום חידוש. מעשה זה שאנחנו עשינוהו
בקטע המיוחד של חיינו, אשר תבע את מעשה
הבראשית, את בנינו ועשיתו של הצי, הוא המשך
טבעי של מהות העשייה הא"י, של עשייה ויצירה
ובנין נדבך עלי נדבך. עשינו זאת בלי הכרות, עשינו
זאת יחד, האישי ליד התותח והאישי ליד ההגה, על
הספון ובחדר המכונות, במספנה, במחסן המזונות
ובמחנה, האלחוטאית והנויגטור, ראש אגף במטה
ועוזריו — עשינו זאת רק משום שנתלכדנו יחד
לעשות. רק בכח יצר המעשה במשותף שנתעלה
למעלה עלינו הגענו עד הלום. וזה גדולת המעשה
וגולת הכותרת בו — אלפי ידים שהסתערו בסערה
ומן הסערה העלו בידיהם את ראשיתו של הצי
והביאוהו עד הלום.

גרשון זק

ראש שרותי חיל הים

דברים שנאמרו בפתיחת תערוכת „הים“.

בראשית היה המעשה. מעשה ההתחצפות של
נערים כלפי הים הגדול, הזועף, ונצחון עליו היה ככל
נצחונות הדור הזה — נצחון הכח הנפשי הגדול
להתפרץ ולעשות כל מלאכה שנתבעת, גם אם טרם
למדוה, ולסלול מסילה חדשה. והיה היתה מסילה
חדשה בלב ימים, מסילת המעפיל היהודי היצוג לא
זות, החותר למולדת בכחות נפש עצומים שטרם
עמדנו על עומק מקורם. ומסערת החותרה התעלתה
ובאה גבורת ישראל על הים, גבורה ששרשיה נעוצים
בזכרון הדורות וחבויים בנבכי נשמתה של האומה.
צעירים שינקו את השראתם מאדמת המולדת
מזגו את כחם והעלו את מעשה ההעפלה למסילת
גבורה עילאית, למסילה חדשה.

יש שיר ישן שיר אנגל העלהו מן הגניזה של
הפולקלור היהודי והעם עשהו שיר ציוני מובהק:
„על אם הדרך עץ עמד ולידו נשען יהודי הנוסע לא“
בעינים בוכיות“ בא משורר בתקופתנו והמשיך
לחרוז את אגדת היהודי הוולך לא“י, וכרת את אלון
הבכות ועשהו תורן וסמל של ראשית ישור הגו, תוך
מלחמת החרות הגדולה של המעפיל האלמוני: „על
אם הדרך עץ נכרת, נכרת ויהיה לתורן“ (נ.
אלטרמן), וליד התורן העלו בחורים את התותח
ותהיה הספינה — ספינת הגבורה, אנית הצי הישראלי,
אשר הלמה באויב, ונלחמה, והורתה דרך, והצילה
וגוננה. היהודי שבכה ליד כל עץ, עד שעלה בספינה
שהוצב בה התורן, מגיע קוממיות לארצו, כשמסביבו
משוטטות בבטחון אניות הצי הישראלי גאות במשימה
שְׁהוּטְלָה עליהן — לערוב לשלום כל ספינות ישראל
שבדרך.

מחרוזת האגדה של המעפיל היהודי שבכל
הדורות — עליה ומתוכה נחרז מעשה הבחורים,
שנתלכדו יחד ליצירה רבת תפארת, היא שהיתה
האות והעדות לעוז הגבורה שנתגלתה בהם ואשר
עתיד עוד להתגלות.

ביצירת הכח היהודי על הים עומדים אנחנו היום
רחוק הרבה יותר מאותו מקום אליו קיינו להגיע
בחדשים מעטים אלה, רחוק הרבה יותר מאשר האמין
האופטימיסט הגדול ביותר בתוכנו. כחנו עולה
במהירות, רוח האנשים גוברת בעוזה. מתלכד והולך
חיל שהפתיע רחוקים ועתיד להפתיע קרובים. הופחה
רוח בגושי הברזל הכבדים והם שרים שירת ים חדשה.

חג הנצחון - בסמן נצחון

אינם צריכים הם עוד לעודד ולנחם. הם פסמלים כיום את מה שסמלו אז — את הנצחון. אויבינו מוכים שוק על ירך ונסים לפנינו בשבעה דרכים. אנו שולטים ומחזיקים בשטחינו ביד חזקה ובטוחה. צבאנו גדול וחזק ומצויד היטב. והאויב חש את מהלמותיו הנחתות בו. אכן — לא יאומן. ואורים קטנים דולקים לזכר נסים גדולים בימים ההם ובזמן הזה.

תרועת הצוצרה מחזירה אותך אל „הזמן הזה“. מקצות האולם צועדים ימאים עברים נושאי לפידים, ומפסלים להם דרך לבמה. והנה — הנוכית לפידים חיה נצבת לנגד הקהל המוקסם, ושירת „מעוז צור ישועתי“ אדירה פרצה כמו מאליה, והדהדה במרחביהים.

היתה זו פתיחת הנשף, פתיחה סמלית ורבת רושם. ולאחריה נטלה הלהקה האמנותית של חיל-הים, את היומה לידיה, וטובי אנשיה שעשעו את הקהל העליו. תמונות וחיות מחיי המהנה ואנשיו הועלו בהצלחה ואף מקומם של הופעות הרקוד, הנגינה והשירה לא נעדרו, ומצב הרוחות התרומם ועלה גם עם גמיעת איינות ונגיסת הסופגניות המסורתית. ולצילי התזמורת של חיל-הים, החלו המחולות.

אמנם קצרה היתה תצוגת מסורת החג, ואולם עזה ורבת רושם. והיא שפתחה את הפתח להתפרצות החדודה והעלציות. כי הנצחון דבר בשם חג-הנצחון.

אמנם, אף לנו להגזים. טרם נצחנו במובן המלא של המושג. עדיין עת מלחמה היא. אויבינו בשער מוכים ושסועים אך חורקים שן ומלקקים את פצעייהם כועס. בעצם הרקודים והשמחה לוחמים אנשינו בערבות הנגב וספינות הצי משוטטות על חופינו ומדברות אל הפולש בשפה המובנת לו היטב, ברם ואש ותמרות עשן... עוד המלחמה נטושה בשער. ואולם הפעם הרי זה שער האויב.

וכמעט ממאן אתה להאמין במציאות המתרחשת. אתה, שחגות את חג האורים „בימים ההם“, מתקשה להאמין בנסים של „הזמן הזה“. וכמו מאליו מתלחש ומר-החג הידוע:

— מי ימלל גבורות ישראל?...

ומעיני החוגגים, מחזותם ומכל ישותם בוקעים בטחון ואמונה ביעודנו הצפון בחיק העתיד.

ובעוד המכבים-שעל-הים מטעימים לאויב לביבות של עופרת, נחושה החלטתם של חבריהם על היבשת לממש את חזון החשמונאים עד כלה ולחוג את חג האורים הבא בתקופת שלום שלאחר הנצחון השלם והמלא במדינת ישראל הריבונית והמשוחררת. יהלום

חגי העם יש בהם, מלבד ציון המאורע וקביעת מזכרת לדורות, גם, ובעיקר, משום העלאת חויה סמלית עמוקה. מיוחד במינו מבחינה זו הוא חג החנוכה. בכל הדורות, עורר ועודד חג זה, את הרגש הלאומי בקרב העם. ובתקופה זו, במיוחד, הוא מקבל גוון ממש, עז. כי מסכת החג הרי כה ברורה ומתאימה היא לאוירת ההרות הלאומית שלנו כיום. וכנוייו הנוספים של החנוכה — חג האור, חג המכבים והנצחון — הרי מצללים באזנינו כהדי פעמוני נצחון ממש.

בחיליהם נערכו חגיגות ומסיבות בכל הבסיסים והמחנות, ומשנה עמל ומרץ הושקע בהכנתן, היות ומלבד עצם חויה החג שבהן, חייבות היו מסיבות אלו „להשכיח“ לחייל את מציאות ה„הסגר“ של „מצב הכן“ הקיים, ואפשר לומר, כי במובן זה, הושגה המטרה הרצויה. והנשפים שנערכו עברו בהצלחה מלאה.

ובעיקר הצטיין הנשף ההגיגי שנערך במחנה בת-גלים, אשר לא זו בלבד שהשכיח לחיילים את ה„הסגר“, אלא אף משך אליו אורחים רבים מן החוגג במדים ובלא מדים... כאולם הגדול והרחב, המואר והמקושט, ליד שולחנות ערוכים, עוטי מפות צהורות — הסבו חוגגים למאות כשמעליהם מזלפת את זהרוריה כתבת אורים עצומה רשומה באותיות אש — חיל הים. האולם מלא פה לפה ודרך הפתחים עדיין זורם קהל רב ומגוון.

עומד אתה לנוכח המראה ונזכר מבלי משים בתמונה נשכחת מן העבר הקרוב-רחוק. הרי היה זה אך לפני שנה. עוד טרם נטשו אחרוני הקלגסים הבריטיים את חופי ארצנו. ויצר הרצחנות של שכנינו משתולל בעצם עונו, וצבא ההגנה שזה עתה יצא מן המחתרת עודנו מתנוודד בצעדי הראשונים ה„ליגליים“. חטיבות החלו „לצמוח“, וביניהן גם מן „חיה-משונה“ שנקראה בשם שצלצל כה זרות אז — חיל הים.

היה זה בפרוש חג הנצחון, והנצחון היה כה רחוק מאחננו. אמנם הועלה החג ונחוג. אולם הרגשה כבדה העיקה על הנשמה וחשש סתום נקר בלב: אולי לא זכה דורנו להשתוות לדור המכבים...

ההתקפות הערביות השתוללו בלב לבו של הישוב. ותזמורת כלי המשחית החשוכה שרבצה במארב, תבעה והשיגה את קרבנותיה ברחוב בן-יהודה בירושלים כמו ברחוב אלנבי בת"א וברחוב הרצל בחיפה. נרות החג הודלקו בתפילת תחינה ועיניים כלות של עם שבע סבל, שאבו עודד ונחם מן האורים הקטנים — הסמליים. וכיום, אותם אורים עצמם, דולקים בחדוות נצחון.

השרות הרפואי באגנית קרב

על שלושה דברים הופקד הש.ר. באגנית קרב, ואלו הם:
א. רפוי; ב. השגחה סניטרית; ג. עצה והדרכה.
רפוי

מבין השלושה, זהו, בדרך כלל, התפקיד הקל והגוח ביותר. מלחינו ברובם בריאים וחזקים, כי אלה שבריאיותם רופפת נפסלים לשרות באגניות.

לעומת זאת בקרב, נדרשת מאתנו מדה רבה של אחריות, כי כבושר פעולתם של הרופא ושני החובשים שעל ידו, תלוי לא פעם גורל האדם והייו. יש ובעצם הקרב המשתולל הייבים הם לבצע נתוחים, שאין לדחותם אף לשעה קלה בלבד. במקרים של שטף דם מסוכן, כשהאגניה נמצאת במרחק מאות מילין מחופי הארץ, צריך לנקוט בפעולה מיידית, כדי להציל את חיי הנפגע.

הציוד הרפואי באגניה מספיק בהחלט, כדי לפעול ביעילות בכל מקרה. ברשותנו מרפאה גדולה ומסודרת ובה שולחן מתקפל לנתוחים, סטריליזטור חשמלי על כל הכלים הדרושים, חמרי הבישה בארונות מיוחדים, כל הרפואות השמשויות ומלאי גדול של פלומה לערויי דם. במקרה החשמלי שמורים החמרים המתקלקלים בחום, כגון דם בבקבוקים, פניצילין וחמרי חסון.

אחד הגורמים המשמשים אבן בוחן בעבודת הרופא באגניה, היא מדת הצלחתו בקביעת מחלות מדבקות גבדוד המוחלט של החולה. שאם לא כן עלולה מחלה זו להתפשט במהירות מפליאה בין כל הצוות, מפאת תנאי המגורים המיוחדים והצפיפות השלטת בכל אגנית קרב. לשם מניעת מחלות מדבקות מקבלים כל אנשי האגניה זריקות חיסון נגד טיפוס, טטנוס, חולירע ועוד.

השגחה סניטרית

פקוח יעיל בשטה הסניטריות דורש מאנשי השרות הרפואי השקעה רבה של זמן ומרץ. הדבר נוגע בשטה הנקיין האישי, בפקוח חמור על המטבח, קביעת חמרי המזון, דאגה למי שתיה וכד.

שמירה קפדנית על נקיין הצוות והאגניה, הוא האמצעי הברזק ביותר, כדי למנוע מגפות. ואמנם אין נהגים אצלנו חסכון באמצעי חיסוי ונקיין.

במקלחות זורמים מים חמים במשך כל היום.

טבח באגניה עובר בדיקות יסודיות לפני הכנסו לתפקיד

זה. אחת לשבוע נבדקים הטבחים ע"י רופא האגניה.

הש.ר. מתעניין בהרכב הארוחות, למען הרבות בירקות

ופירות טריים ולהגדיל את כמות הויטמינים, כי רבות

המחלות שמקורן בהזנה בלתי מכוונת ובחוסר ויטמינים. המטבח והדר האוכל נבדקים תכופות ע"י אנשי הש.ר. ומקפידים בשבע עינים על נקיין האוכל וכלי הבישול. **עצה והדרכה**

רבות הפרובלימות המעיקות על לבותיהם של הצעירים, ובמיוחד הבעיות הקשורות בחיי המין. רופא שהצליח לרכוש את אמונם של האנשים, משמש להם ידיד ומורה-דרך ומצליח לפתור את שאלותיהם ולשחררם ממרעקה ומבוכה.

התערבותו של הרופא, עקב תלונות בשטח ההזנה, המכבסה וליקויים באיורור תאי המגורים, מבטיחים שפור ויתר יעילות בשרותים השונים.

העליתי ברשימה קצרה זו רק מעט מהבעיות, בהן נתקל הש.ר. בעבודתו באגניות הקרב שלנו. יש בו בשרות זה משום אפשרויות נרחבות להעלות את הכושר הקרבי שבצוות ולצרף ע"י זה את תרומתו הצנועה לנצחוננו ביס. **ד-ר וינקלר אלחנן**

חופשת מחלה וחופשת מנוחה

כבר צויין במקום זה, כי מספר מקומות בבתי הבראה הצבאיים שמורים בידי השרות הרפואי שלנו וחילינו נשלחים לשם על ידינו לפי המלצות מיוחדות. וכאן יש להבדיל בין חופשת מחלה לבין חופשת מנוחה. הראשונה ניתנת לפי המלצת הרופא למחלימים, שעזבו את בית-החולים.

לשניה זכאים חיילים בריאים, אך זקוקים למנוחה, לאחר מאמץ מיוחד. זו נתנת רק לפי המלצת מפקד המחנה או מפקד האגניה של המועמד.

מחנות נופש מתקיימים שלוש פעמים בחודש, וכל מפקד יכול את המועמדים למשרד השרות הרפואי במסה בתאריכים: 1, 9 ו-20 לחודש. **ד-ר רפפורט**

הקצין: מה? שוב? ? 99 !...

המלח: לאחר בקור בתערוכותינו מגיעה לי חופשת מנוחה...

דקות. זמן-מה אחר-כך נפגעה גם „הנסיך מוולס“ ויצאה זמנית מכלל הפעולה. אולם הבריטים לא ראו את המערכה כאבודה. הם המשיכו במאמציהם להקיף את האניות. מכל האזור הגיעו אניות כבודת שחסמו ל„ביסמרק“ ול„פרינץ אויגן“ כל דרך לבריחה.

במשך יומים, כמעט, הצליחה „ביסמרק“ להתחמק מהאניות הבריטיות, שרדפו אחריה ביום ובלילה. אירונים מנושאות-המטוסים, ויקטוריוס“ ו„ארק רויאל“ השתתפו ברדיפה, שבוצעה בעיקר על-יסוד המכ”ם.

לבסוף, אוד ליום 27 במאי, השיגו האניות הבריטיות את „ביסמרק“. בבוקר התפתח קרב בין האניה הגרמנית ובין אניות-משחית ואניות-קרב של „ציהביה“ הבריטי (ביניהן „המלך ג'ורג' החמישי“ ו„רודני“). הקרב נמשך כשעה וחצי. סמוך לשעה 10.15 לפני-הצהרים נשתתקו תותחיה של „ביסמרק“, ומן מה אחר-כך טבעה האניה מפגיעת טורפדו, שנשלחה מהאניה „דורסטשייר“.

זהו תיאורו הרשמי של הקרב, כפי שצוין על-ידי דיני-וחשבונות הנשמרים באדמירליות הבריטית. ומענין מאד לקרוא את תיאורו של הצד השני, את מהלך הקרב כפי שנרשם על-ידי הגרמנים. הבריטים יכלו לגלות חלק מן הידיעות על הקרב הזה בארכיון האדמירליות הגרמנית, לאחר כבוש בלזן — ובחלקו בא הספור מפי הרברט מנתני, מלח גרמני שניצל, יחד עם חברו הרצוג, על-ידי צוללת גרמנית שהגיעה למקום הקרב זמן קצר לאחר ש„ביסמרק“ ירדה תהומות.

הארכיון הגרמני הימי מראה כי ב-20 במאי נחשב המצב „נוח בשביל האויב. צלומים מן האויר קבעו את מקומם של שתי אניות-קרב, כנראה מטיפוס „המלך ג'ורג' החמישי“, של סירת-הקרב „הוד“ ושל נושאת מטוסי אחת. כנראה ה„ויקטוריוס“ כולן נמצאו בסקאפא פלא ויחד אתן היו שש אניות-סירות וכמה אניות-משחית. ל נראו כחות-אויב בים הצפוני ולא בים הנורבגי. אף מזג האויר הפריע לסיורי המטוסים שלנו.

„בשעה 9 בבוקר ב-21 במאי“, ממשיך התיאור שבארכיון הגרמני, „הובאו האניות שלנו לפיורד קורס, כפי שנאמ בתכנית, והוסתרו בו מפני עיני האויב לשם קבלת דל אולם בערב של אותו יום נודע כבר, מתוך האזנה לשדרו האויב, כי הבריטים יודעים על זה שאניות-הקרב של הפליגו בכיוון צפונה. יכלו להאזין לפקודה סודית בריט הדרושת ממטוסי-הסיור לעקוב אחרי שתי אניות-קרב אלו אם יכלו המטוסים הבריטיים לגלות את השייטת של בבוקר ה-21 במאי לפני שנכנסה לפיורד קורס. מטוסי הסיור שלנו קבעו כי מספר גדול של מטוסי-סיור בריט נמצאים בצפון הים הצפוני ולאורך החלק הצפוני הופי נורבגיה. אולם האזנה לשדורי הצי המלכותי גילו שום פעילות מיוחדת בציהביה. ערפל כבד אב בעד מטוסי-הסיור שלנו לקבוע בבירור אם עזבו או בריטיות את סקאפא-פלא, ולאן הן מפליגות“.

יומיים אחר-כך אנו מוצאים בארכיון הגרמני דב אלה: „ב-23 במאי הפליג ראש השייטת צפונה מאיס

זה היה במחצית השניה של מלחמת-העולם השניה. הגרמנים סיימו זה עתה את בנייתן של שתי אניות כבירות: אניית-הקרב בת 35,000 טון בשם „ביסמרק“ וסיירת כבדה בשם „פרינץ אויגן“. הם סמכו על אניות אלו שתור-כלנה להפסיק את תנועת אניות-הסוחר באוקינוס האטלנטי — תנועה זו שהצילה את אנגליה מכליה ושאפשרה ליצור בה בסיס להתקפה על יבשת אירופה. הגרמנים עשו את כל מה שביכולתם כדי להקל על פעולתן של „ביסמרק“ ו„פרינץ אויגן“. בעוד מועד פזרו באוקינוס האטלנטי הצפוני אניות-סוחר משלהן, שמשו למעשה עמדות-תצפית, כדי לדעת מתי והיכן עוברות שיירות בנות-הברית. כן נמצאו במרחבי האוקינוס אניות-דלק במדה מספקת כדי לצייד את אניות-המלחמה שלהם למשך שלשה חדשים. קשר של רדיו, שקשר את כל הספינות הללו, הפך לרשת של ריגול ומודיעין, שמסרה על כל תנועה של שיירות ואניות אשר יצאו מנמלי בנות-הברית.

אולם גם לבריטים היה שרות של מודיעין. ורק עזבה השייטת הגרמנית את נורבגיה בדרכה לאוקינוס האטלנטי, נודע הדבר למפקדת „צי הבית“ הבריטי. למעשה, מטוסי הצי, הם שגילו את „ביסמרק“ ואת אחיותיה. ראש השייטת הגרמנית היה האדמירל לוטיינס. למולה יצאה שייטת בריטית בפיקודו של תת-אדמירל הולנד. היו בה אניות-הקרב „הוד“ ואניות-הקרב „נסיך וולס“, וכן שש אניות-משחית. השייטת הבריטית פנתה ישר למיצר דנמרק, המפריד בין איסלנד לגרינלנד, כיוון שנתקבל על הדעת שהאניות הגרמניות תנסינה לעבור כאן בדרכן מן האוקינוס הצפוני לאוקינוס האטלנטי. עוד שתי אניות בריטיות ערכו סיורים בחלק זה של האוקינוס: הסיירת „סופולק“ והסיירת „נורפולק“.

בערב יום ה-23 במאי נודע כי „ביסמרק“ ו„פרינץ אויגן“ הופיעו לא הרוק מהשייטת הבריטית. מיד שינתה זו האחרונה את כיוונה ופנתה לעבר האניות הגרמניות. למחרת בבוקר, בשעה 5 בערך, יכלו שני היריבים לראות זה את זה.

מיד פתחה „הוד“ באש, ואחרי כן החלה לירות גם „הנסיך מוולס“. „ביסמרק“ ענתה עד מהרה בדיקנות גדולה, וכבר ביריה השניה או השלישית פגעה ב„הוד“. לא עברו חמש דקות ופגז חדר לתוך מחסן-הנשק של „הוד“, וזו התפוצצה כולה וטבעה במשך שלוש או ארבע

על מנת לעבור את מיצר דנמרק. מזג האוויר התאים מאד לנסיגנו זה: הרוח היתה מזרחית, השמים מכוסים עננים, ירד גשם והראיה היתה בינונית או רעה. השייטת געה במהירות של עשרים וארבעה עד עשרים ושבעה קשרים. בגלל מזגהאוויר לא היתה אפשרות לקבל ידיעות ממטוסי-סיור על המתרחש בסקאפארפלאו. כן בוטלו הטיסות שמטרתן היתה לגלות את גושיהקרח השטים במיצר דנמרק.

בשעה 8.15 בערב, ב־23 במאי, גילתה הסיירת „נורפולק“ הבריטית את השייטת שלנו סמוך לגבול־הקרחונים שבמיצר איסלנד, והודיעה כי אנו מפליגים לפאת דרום־מערב. המרחק בינינו היה כ־11,000 מטרים. היתה התנגשות קצרה ללא תוצאות. למרות ראיות גרוועה להלוטין (בגלל ערפל שלג וברד), הצליח האויב לעקוב אחרינו — בעזרתו של מכ”ם טוב, ללא כל ספק. מפקד הצי מסר כי לפיכך לא יכלה השייטת להתחמק מהאניות הבריטיות למרות הערפל. „נורפולק“ ו„סופולק“ שמרו על צעדינו כל הלילה ומסרו באתות על מצבנו המדויק.

„שרות המודיעין האלחטי שלנו גילה ידיעות רבות, שנמסרו לאניות האויב, ושמהן אפשר היה להניח כי האויב מרכז כאן מספר גדול מאד של ספינות־מלחמה, האויב מסר כי השייטת של „ביסמרק“ געה בכיוון 240 עד 220 מעלות, במהירות של 28 קשרים. לפי חלוקת האניות באזור זה של הים, נראה כי מפקד השייטת לא ציפה להתקל בסיירת האויב במיצר דנמרק דוקא. משום ששרות־הרדיו של האויב שתק כמעט לגמרי, לא היה יסוד להניח בעוד־מועד, כי האויב מתכוון לפעול נמרצות, כדי להפריע לשייטת הגרמנית להכנס לאוקינוס האטלנטי — דבר שהיה מפליא מאד לכשעצמו. מה שקבע את הפעולות להבא היתה העובדה, שנקבעה זו הפעם הראשונה, כי יש לאויב שרות־מכ”ם מצוין. שרות זה מנע בעדנו כל אפשרות להתחמק מעיני האויב בערפל.”

הלילה היה שקט, כאמור, אך בבוקר, בשעה 6, הודיעו בכל רהבי „ביסמרק“ כי אניות־האויב נראות באופק, והכל נקראו לעמדות־הקרב. זמן־מה אחר־כך התחילו לפעול התותחים.

„התותחנים, הממונים על התותחים האנטי־אוויריים, נצטוו להסתתר מפני רסיסי־פלדה ולחץ־האוויר, שנוצר על־ידי פעולת התותחים שלנו“, מספר מאנטי. „אולם רבים נשאר על הסיפון כדי לראות כיצד מתנהל הקרב. אחרי היריה השניה הודיעו ברמקול כי „האויב בוער“, ואחרי היריה השלישית הודיעו: „האויב מתפוצץ“.

ההתלהבות על הספון היתה גדולה, והיא גדלה עוד יותר כשנודע כי התותחים האחוריים פגעו ב„המלך ג'ורג' החמישי“ (למעשה, היתה זו „הנסיך מוולס“, אבל אנשי „ביסמרק“ טעו בשם), וזו האחרונה התרחקה. אולם באותו הזמן, בערך, נודע כי סיירת בריטית אחרת יורה ב„ביסמרק“, ולאחר פעולה שנמשכה כעשר דקות נודע כי „ביסמרק“ נפגעה בשלושה מקומות: פגז אחד פגע בדופן האניה; השני הדר דרך סירת־הצלה והתפוצץ בימ, מצדה השני של האניה; והשלישי הדר למיכל־הדלק הצדדי.

„ירדתי לשם, וראיתי כי הדלק זורם החוצה, וכי דלק מציף גם את הסיפון העליון. הנוק שנגרם לחלק התחתון של האניה לא נראה לעין, כיוון שהחור שעשה הפגז היה מתחת לקרומים. שעתים אחרי הקרב אפשר היה לראות בעליל כי „ביסמרק“ נוטה באופן ניכר כלפי החרטום, וכי במקצת נוטה היא גם לצד ימין. שמעתי כי הדר אולם זמן־מה אחר־כך נמסר: „הנוקים תוקנו על־ידי אמודאים ופלוגות־השרות. היו שמועות כי פגז חדר לתוך האניה, אך לא התפוצץ“.

המלחים של „ביסמרק“, כמו המלחים בכל האניות, לא ידעו בדיוק מה שנתרחש. אולם בהדר־הפיקוד היו הדברים ידועים היטב. הידיעות, שמסר באלהות האדמירל לוטיינס למרכז המבצעים של המטה הראשי של הצי הגרמני, היו כדלקמן:

„שעה 5.25 — נכנסנו בקרב עם שתי יחידות כבדות.

„שעה 6.23 — סיירת־קרב, כנראה „הוד“, טובעה. אניות־קרב, „המלך ג'ורג'“ או „רינאון“ (למעשה, היתה זו „הנסיך מוולס“), נפגעה ועזבה את המערכה. שתי סיירות כבדות ממשיכות להפליג בעקבותינו.

„שעה 8.00 — חדר החשמל מס' 4 אינו פועל. אולם הדוידים הימני מס' 2 מתמלא מימ, אך הדבר יתוקן. מים נכנסו לחדר המלחים הקדמי. המהירות המכסימלית 28 קשרים. הכרנו בבירור שתי מערכות מכ”ם של האויב. כוונתנו — לחזור לסנט־נאויר (בצפת). איש מהצוות לא נפגע“.

בשעה 2.20 אחרי־הצהרים מסר האדמירל לוטיינס הוראה למפקד „פרינץ אויגן“: „אנו נשתדל להתחמק בצורה שכזאת: במסך של גשם תפנה „ביסמרק“ מערבה. „פרינץ אויגן“ תמשיך בכיוונה הנוכחי במשך שלוש שעות, ואז תפנה לאניות־הנפט „בלכן“ או „לותר־ינגן“, ולאחר שתקבל דלק, תמשיך לפעול כסיירת אינדיבידואלית“.

מן הפקודות הללו נראה כי המטרה המקורית, שלמענה נשלחה השייטת של האדמירל לוטיינס, בוטלה לאחר הקרב הקצר. אולם הגרמנים לא ויתרו על המשך הקרב.

לפי התכנית, שהוצעה על־ידי אגף המבצעים של המטה הראשי שלהם, צריכות היו האניות הגרמניות לעודד את הספינות הבריטיות להכנס לאזור־פעולתן של הצוללות הגרמניות.

למחרת בבוקר, ב־25 במאי, נראו עדיין האניות הבריטיות באופק, כשהן רודפות מרחוק אחרי השייטת הגרמנית. „ביסמרק“ מיהרה, התקרבה ל„הנסיך מוולס“ והתקיפה אותה. על־ידי זה יכלה „פרינץ אויגן“ להתחמק. אז המשיכה „ביסמרק“ את דרכה, כשהאניות הבריטיות רודפות אחריה ממרחק, למרות הערפל הכבד.

בערב אותו היום התברר כי מצב הדלק אינו משביע רצון, והמפקד הגרמני ויתר על התכנית למשוך את האניות הבריטיות לאזור־פעולתן של הצוללות הגרמניות. במקום זה החליט האדמירל לוטיינס להפליג ישר לסנט־נאויר.

ושבו עברו כמה שעות ללא מאורעות. בהדר־המבצעים

של הספינה נודע כי נושאת-מטוסים בריטית, "ויקטוריוס" הצטרפה לרודפים. וקרוב לצהרים הופיע המטוס הראשון מעל "ביסמרק".

"תחילה חשבו כי זהו מטוס גרמני, "דור-18", מספר מאנטי. "מוסרים כי הוא נתבקש לתת את סימן-ההיכר, וכי השיב תשובה נכונה. אולם כשהיה במרחק 4.000 מטרים בלבד הכיר בו קצין-האוויר כי זהו מטוס מטיפוס אמריקאי, וצווה לפתוח באש אנטי-אווירית. המטוס נסתלק, אם כי ניסה עוד פעמים אחדות להתקרב אלינו".

כדאי להזכיר כאן כי כל הקרבות הללו התרחשו באזור הצפון, שבו השמש זורחת באותה תקופה של-השנה עשרים וארבע שעות ביממה. מוגיה-האוויר השתפר הרבה במשך היום, והראיות היתה טובה. ובערב, זמן-מה אחרי שעה 10, נראו לאור השמש הצפונית שלוש להקות של מטוסים בריטיים. כל התותחנים של "ביסמרק", לרבות התותחנים הכבדים בני 38 סנטימטרים, הופעלו כדי לגרש את המטוסים הללו. לאחר קרב של שעה הופלו, כפי שטוענים הגרמנים, חמשה מטוסים בריטיים.

כדי להמלט מן הטרופודיים הוטלו על-ידי המטוסים הבריטיים, הפליגה "ביסמרק" בוגי-זג, וכך הקשתה מאד על התותחנים, טורפדו אחת פגעה באניה, במרכז שמאלה, מבלי לגרום נזק. אולם מהדף האוויר הוטל המלח ריקשברג. שעמד ליד תותח 105 מ"מ, על הקיר, ונהרג במקום.

וכך עבר עוד יום, בלי מאורעות מיוחדים. אך ב-26 במאי, בין תשע לעשר בערב, הודיעו על 16 מטוסים בריטיים המתקרבים לספינה. הם טסו תחילה בגובה רב מאד ולא התקיפו את "ביסמרק" אלא כעשרים דקה לאחר שנראו לראשונה. "כל התותחנים האנטי-אוויריים שלנו פתחו באש", מספר מאנטי.

"לפתע הרגשתי כי "ביסמרק" נרעדה כולה פעמיים. לא ידענו מה פשר הדבר. אמרו כי פצצות-עמק הוטלו הימה על-ידי לחץ האוויר מתותחינו. ההתקפה האווירית נסתיימה כעבור מחצית השעה, לאחר שהופלו שבעה מטוסים" (ההודעה הרשמית הבריטית מסרה על מספר אבידות הרבה יותר קטן).

"הידיעה הראשונה כי האניה נפגעה באופן רציני באה בטלפון לצוות התותחנים. ההגה נצמד לדופן הספינה, נאמר בהודעה, ו"ביסמרק" מפליגה עגולים-עגולים. נמסר בטלפון כי אמודאים מנסים להפריד את ההגה המיכני, על מנת לאפשר לנהוג ביד. כעבור מחצית השעה נמסר כי האמודאים הצליחו. בינתים נעשה ניסיון לכוון את האניה בעזרת המדחפים (פרופלורים), מהירותה של "ביסמרק" ירדה בהרבה לאחר ההתפוצצויות, אולם לאחר שהותקן הגה-היד, אפשר היה להמשיך בדרכנו במהירות של 13 קשרים — ואחר-כך אפילו במהירות של 24 קשרים.

"כשהגענו לכך — השעה היתה כבר כמעט חצות — באה הפקודה "הכון לקרב". היתה זו התקפת הסיירות. תחילה מצד ימין ואחר-כך מצד שמאל. בטלפון הודיעו לנו כי אני-משחית אחת טובעה וכי שתיים אחרות בערות".

צוללת גרמנית עברה אותה שעה בקרבת מקום-הקרב ונתקלה בנושאת-המטוסים הבריטית "ארק רויאל"; אולם

כיון שהצוללת חזרה מפעולה אחרת, לא היו לה טרופודיים במחסנה, והיא המשיכה את דרכה לבסיסה מבלי להשתתף בקרב.

ביום ה-26 במאי היתה "ביסמרק" במרחק 400 מילין מברסט, הבסיס הגרמני שבצרפת. מוגיה-האוויר היה בלתי נח ביותר, והמפקדה הגרמנית לא העיזה לשלוח אניות-משחית להגן על "ביסמרק". מצד שני, מלאי הדלק של אניות-הקרב הגרמנית הלך ונדלדל, משום ש"ביסמרק" מוכרחה היתה להפליג במהירות גדולה בים סוער. ולא היתה כל תקוה להביא אניות-דלק דרך טבעת הספינות הבריטיות שסגרה על "ביסמרק". אניות קלות של הצי הבריטי התקיפו את "ביסמרק" מדי פעם בפעם התקפות קצרות. האדמירליות הבריטית הודיעה כי טרופודיים, שהוטלו מאניות-משחית מטיפוס "טרובל", פגעו ב"ביסמרק" וגרמו נזק למכונותיה, אולם ניצולי "ביסמרק" מסרו כי במשך כל הלילה לא פגע אף טורפדו אחד באניותם.

אולם שעותיה של "ביסמרק" היו ספורות. בבוקר ה-27 במאי הופיעו אניות-משחית נוספות במרחק 3.000 מטרים מ"ביסמרק". הים היה סוער, ו"ביסמרק" נטתה באופן ניכר לצד ימין. ניתנה פקודה לירות רק בתותחנים הכבדים, ולא לפתוח באש התותחנים הקטנים אלא לאחר פקודה מפורשת. אולם ב-6 בבוקר ניתנה הוראה "נח". אינני יודע מה גרם לכך, מודה מאנטי. הניסיון להפעיל את הקטפולטה כדי להטיל לפעולה את מטוסייה של "ביסמרק", עלה בתוהו משום שלא היה לחץ-אוויר מספיק.

האניות הבריטיות נתפורו, ואנשי "ביסמרק" סברו כי הצליחו להמלט. אולם או החלה הפעולה הימית המזורזת ביותר, פעולה שבוצעה ממרחקים גדולים בעזרת מכשירי בלבד. פגזי הבריטים החלו לפגוע במים סמוך ל"ביסמרק" מבלי שאפשר היה לראות מהספון את האניות שמהן נורת הפגז. עברה שעה עד שפגע הפגז הראשון באניותנו, מספר מאנטי. "אולם אחר-כך נתרבו הפגיעות, ועד מהר הופסק הקשר הטלפוני עם מפקד התותחנים. היה לנו רושם כי אנו מותקפים מכל עבר, אף כי לא ראינו שום אניה. צוות תותחני-האוויר מוכרח היה להסתתר מפני הפגזים.

"פגז כבד פגע בשריין-התותחנים והסילנו הימיה. ראינו דברת-קרלץ שטה בים, ושחינו לקראתה, אולם לא יכולנו להגיע אליה. דוברת אחרת, ועליה פצוע אחד וחמשה אחרים ששה אנשים בצדה, נראתה לעינינו, ומהרנו אליה. מעד הדוברת לא ראינו את "ביסמרק", אלא את עשנה הבחנה שתי אניות בריטיות נגשו אליה מקרוב. נראה כי עדיין שטה על פני המים, כיון שהאניות הבריטיות ירו בלי הרף. אינני יודע כמה זמן היינו על הדוברת. אוכל לומר היה לנו, ואף לא מים לשתיה. בצהרים ראינו מטוס גרמני ונפנפנו לו בידים — אך מי יודע אם השיגה בנו. קרוב לשיעור בערב, כאשר אבדנו כבר כל תקוה לצאת חיים אופינה לפתע צוללת גרמנית (היתה זו אר-74), ואסתי אותנו. היא נשארה עוד יומיים במקום. והפשה אנש חיים בין הגויות שצפו על פני המים, אך לא מצאה".

(מחוז, סיגואר)

כדאי לצאת...

המוקש המגנטי

רוב הנמלים שבעולם, ובייחוד נמלים שעוגנות בהן אניות מלחמה, מוגנים בדרך כלל באמצעות מטענים של המרי נפץ, המוסתרים מתחת לפני המים והמכונים מוקשים ימיים. על פי רוב אלו הם מוקשים מגנטיים המתפוצצים ברגע שאניה נוגעת בהם.

מוקש כזה מסוג שכיח ביותר מצויד בקנים בולטים, עקין קרניים. בהתקל בהם האניה הם מוסחים הצדה, וסוגרים מעגל השמלי, וזרם השמל מפוצץ את חומר הנפץ. כדי להבטיח שלא יתפוצצו המוקשים בשעת העברתם ממקום למקום עקב טלטולי הדרך, מפרידים בין המגעים על ידי גוש סוכר. משהורד המוקש המימה, נמס הסוכר והמגעים מוכנים לגעת זה בזה ברגע שמשעה יתקל במוקש. ברור שהמוקש יתפוצץ בעלות עליו כל אניה שהיא, ואינו מבחין בין אנית-אוהד לאנית אויב. משום כך בערכות מפות מדויקות, ונווטים נוהגים לפיהן באניות דרך שדות המוקשים.

העלות או מיצריים צרים מוגנים במוקשים חשמליים מסוג אחר: המוקשים הללו מחוברים בתילים (אטומים ממים) לתחנות-תצפית, ובהתקרב אנית-אויב, די לו לאיש העומד על המשמר להפעיל מתג, או ללחוץ על כפתור והמוקש יתפוצץ.

בסוף נובמבר 1939 התחילו מטוסי הגרמנים מנמיכים שוט בקרבת חופי אנגליה והתפוצצויות מתחת לפני המים התחילו להטביע אניות אנגליות בזו אחר זו. פשטו שמועות, שהגרמנים גילו "נשק סודי" שאי אפשר להתגונן מפניה, אבל סבלנות, מומחיות ואומץ לב — סבלנות להכות עד שנפל בידם מתקן שלם, ומומחיות ואומץ לב לבדוק את המתקן שהיה עלול להתפוצץ תוך כדי בדיקה וחטום — סגולות אלה עזרו לפענח את התעלומה.

נתגלה שזה היה המוקש המגנטי המפורסם בצורתו הדומה לטרופדו², ומשקלו 500 עד 700 קילוגרם. המוקשים הללו היו נורקים הימה מתוך מטוסים מנמיכי טוס, ושוקעים אל קרקע הים. לא היה צורך שאניה תתנגש במוקש; דייה שתעבור על פניו ומיד היה המוקש מתפוצץ.

1. "מולה" נוספת למוקש זה: במוקש ימי רגיל נתקל חרטום האניה, בדרך כלל, והוא הנפגע מן ההתפוצצות, ואפילו תהא הפגיעה חזקה מאד, לא תשקע האניה מיד, ולפעמים אף אפשר להצילה ולגררה לחוף. לא כן המוקש המגנטי: הוא מתפוצץ תחת אמצעיתה של האניה, וזו יורדת תהומה תוך דקות-מספר.

2. העיירת של המוקש המגנטי פשוט עד להפליא (ציור 2): מחט מאגנטית מותקנת במעגל הפצץ

(1) רצה הגורל ואחת האניות שהוטבעו לראשונה היתה אנית נוסעים יפאנית, מן הגדולות שבהן.

(2) מוקש הנפלט מאנית-מלחמה או צוללת, דומה בצורתו לסוגים ענקיים.

(הדטונאטור). בהיות המוקש מוטל על קרקע הים, הופסת המחט את מצבה של מחט-מצפן, כלומר, פחות או יותר לאורך קר-הצהרים של מקומה. אולם בעבור על פני המוקש אניה, היינו גוש-ברזל כבד, תשתנה צורת השדה המאגנטי במקום זה. והמחט המאגנטית תהיה מוסחת, אם הרבה ואם מעט, ממצבה התקיף. תנועה זו של המחט גורמת לסגירת מעגלו של הפצץ, והמוקש מתפוצץ.

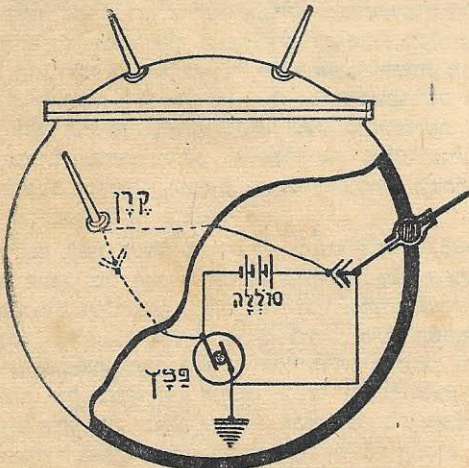
משנתגלה סוד הנשק "הסודי", לא קשה היה למצוא אמצעי-מגן. אמנם לכאורה נדמה היה שמספיק לגרום במקומות החשודים דוברות-ברזל, שהגרומנה להתפוצצות המוקשים הטמונים. אך התברר, שאין זה מספיק, כי רק מסת-ברזל גדולה (כגון אניה) גורמת להסתת המחט המאגנטית בשיעור שתחולל התפוצצות.

היה צורך, איפוא, לצייד את האניה עצמה במיתקן, המבטל את השפעתה המאגנטית.

מעבר האניה משפיע על המחט המאגנטית, מפני ששדה גדולה של ברזל משנה את כיוון השדה המאגנטי של כדור-הארץ (במקום המצא האניה). בעיקר על-ידי ריכוז עצמתו של השדה המאגנטי במקום זה. אבל אם אפשר ליצור שדה מאגנטי נוסף, שיבטל את השינוי הזה, או אם אפשר לאלמאנט³ את האניה, לא יגרם מעברה לכל הסחה של המחט המגנטית במוקש.

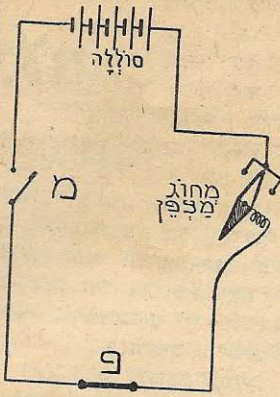
כידוע, נוצר בסביבתו של מוליך-זרם-חשמל שדה מגנטי (בנצלנו תכונה זו אנו מרכיבים את האלקטרון-מאגנט על צורתו המרובות). והרי זו הדרך הפשוטה ביותר להתגונן מפני המוקש המאגנטי: מקיפים את האניה מערכת תילים ומעבירים דרכם זרם-חשמל. האניה נהפכת על-ידי כך לאלקטרו-מגנט, ועל-ידי בחירה מתאימה של כיוון הזרם ועצמתו מבטלים את השפעתה של האניה על השדה המגנטי של כדור הארץ. כלומר, אם מסת-הברזל של האניה מרכות את השדה המגנטי, הרי זרם החשמל שבחגורת-התיל חוזר ומבדר את השדה, והתוצאה היא.

(3) אלמנט — שלילת סגולת המגנטיות ממחט.

ציור 1. מוקש-מגנטי ימי
בהתקל האניה באחת הקרניים, נוצר מעגל חשמלי הגורם לפיצוץ מטען חומר-הנפץ

ציור 2. המוקש המגנטי

המוקש הנזק באמצעות מצבת, שוקע אל קרקע היס והמחט המגנטית מכוננת עצמה מאליה בכיוון השדה המגנטי של כדור הארץ המתגמ נסגר רק אחרי ששהה המוקש זמן-מה במים. בעבור-אניה משל למוקש מזדקרת המחט וסרת את מעגל הפצץ למעשה מפעילה המחט מגל-עזר חשמלי נוסף, המביא את הזרם החזק הדרוש לשם פיצוץ מטען חומר הנפץ. (הטכנאי הצעיר)

שהאניה אינה משפעת שום השפעה מגנטית כלל, כאילו היתה בנויה מעץ או מחומר אחר שאין לו פעולה מגנטית. לעתים היו אניות או מטוסי-תצפית מבחינים במטוס של האויב, כשהוא "זורע" מוקשים מגנטיים במקום זה או אחר. במקרה זה היו מבערים את המוקשים אגב ניצול אותו עיקרון: מטוס גדול, מצויד טבעת תילים גדולה הצמודה לגופו, היה מנמיך טוס מעל שדה המוקשים. מטוסים רובם ככולם עשויים חמרן (אלומיניום), ולמתכת זו כמעט אין כל השפעה על מחט מגנטית. אולם התילים (בצורת טבעת) מוליכי זרם השמל היו יוצרים מסביבתם שדה מגנטי חזק, ואם המטוס היה מנמיך טוס במידה מספקת, היה שדה מגנטי זה גורם לאותן התוצאות כמו מעבר אניה, והמוקשים מתפוצצים בלי לגרום כל רע. תודות לאמצעים אלה נשתחררו האניות מאימת המוקשים המגנטיים.

המכ"ם

מאת לויטנטנט-קולונל **ליאונרד מ. אורמן** (צי ארה"ב)

בבריטניה התפתח המכ"ם בתקופת המלחמה האחרונה עוד יותר מהר מאשר בארצות-הברית, כיון שהסוכנות לבריטניה היתה יותר מידית ויותר ברורה. בימי המשי של מינכן, באוקטובר 1948, היו כבר בידי הבריטים מכשירי מכ"ם במדה מספקת, כדי להתקינם לאורך החוף הדרומי והמזרחי של האי האנגלי. ב-1940 לבריטים מכשירי-ראדאר מפותחים כל-כך, שהטייסי הבריטיים, שיצאו לקראת להקות המפציצים הנאציים, יכלו לדעת מראש מאיזה כיוון בא המתקיף, באיזה הוא טס, ומה, בערך, מספר המתקיפים. בעזרת המכשירי יכלו הבריטים לנצל כראוי את המספר הקטן, בערך, מטוסי-הקרב אשר בידם ולזכות ב"קרב על בריטניה" באותה שנה נעשה תיאום בין המלומדים הבריטי והאמריקאיים שחפשו דרכים לשפור המכ"ם. בעת קפה היפאנית על פירל-הארבור, היו כבר מכשירי-המכ"ם על רוב האניות החשובות על הצי האמריקאי — לבריטים לקביעת טווח-האש. הגרמנים והיפאנים לא יכלו להתחרות עם בנות-הברית בשטח זה. להם לא היה כלל מכ"ם בראשית המלחמה ובסופה יכלו לנצל רק את מעט הידיעות על המכשירי הבריטי והאמריקאי שנפלו בידיהם במשך הזמן.

ראדאר-מכ"ם

המלה "ראדאר" אינה אלא ראשי-תיבות של האנגליות, "מגלה כיוונים ומרחקים בראדיו". התרגום בעברית אף הוא בראשי-תיבות: מכ"ם — כיוונים ומרחקים. העקרון של המכ"ם המודרני משלוח צורות אנרגיה של ראדיו בתכיפות גדולה מאד, מתוך משרד חזק ביותר. בעזרת אנטנה יוצרים הגלים קרן, כדוגמת קרן-אור של זרקור. זו פוגעת באיזה גוף אטום, מוחזר חלק ממנה — כמו שחלק מן האור מוחזר בגוף המואר בפי

המכ"ם (הראדאר) הפך את היוצרות במלחמה הימית. מעתה אין האניות תלויות באור השמש ובמזג-האוויר, כדי לראות את האויב ולהתגרות בו. במלחמה האחרונה היו קרבות ימיים רבים, שבהם טובעו אניות האויב, מבלי שראה אותן איש באניות המתקיפות. המכ"ם מאפשר לשייטת להמשיך לשוט באופן מאורגן, גם כשערפל כבד מכסה את הים, הוא מאפשר לאניות לעבור במיצרים צרים הסמויים מן העין בגלל הערפל והגשם. המכ"ם הוא המכשיר המהפכני ביותר בהידושי כלי-המלחמה המודרניים, מחוץ אולי לפצצת-האטום.

קצת היסטוריה

את ראשית הניסיונות בשמוש ברדיו לשם גילויים במרחקים עשו שני אנשי-מדע אמריקניים, אורחים שרתו במסגרת הצי האמריקאי, בשנת 1922 הם מסרו לשלטונות הצי הצעה כי בעזרת מכשירי רדיו אפשר לגלות אניה עוינת, האומרת להתחמק בין שתי אניות-משמר, גם אם אין תנאי הראיות מרשים לגלותה בעין בלתי-מוזינת. המכ"ם המודרני מיוסד על עקרון של שילוח אנרגיית הראדיו ב"התקפות" תכופות. בפעם הראשונה השתמשו למעשה בעקרון זה ב-1925.

בשנת 1930 נעשה צעד נוסף בשטח המכ"ם, כאשר אנשי-המדע של הצי האמריקאי גילו, כי בעבור מטוס בעמוד של גלי-ראדיו, בין המשדר ובין המקלט, משתנית בהרבה צורת גלי-הרדיו. אולם בימים ההם השתמשו עדיין, למציאת גופים במרחק, בגלי-הרדיו הרגילים, ולא בשורה של "צורות" הנהוגה כיום. הקושי שבשיטה הישנה היה בזה, שהיא הצריכה מכשירים רבים וכבדים, והיה הכרח להפריד מרחק רב בין המשדר ובין המקלט. כיום הפך המכ"ם למכשיר הכרחי בכל אניה. באינת-קרב מודרנית נוהגים להתקיף, מאז תום מלחמת-העולם, כ-22 מכשירי מכ"ם.

ה"הד" הזה, את גליה־ראדיו המוחזרים על־ידי הגופים, הנפגשים בדרכה של הקרן, "תופש" המקלט בעזרת האנטנה שלו. אנו יודעים, כי גליה־ראדיו נעים במהירות קבועה, היא מהירות האור; ואנו יכולים לחשב, בעזרת מכשירים שונים, מהו ההפרש בזמן, בין מועד משלוח לקרן ובין שיבת ה"הד"; ועל־ידי כך נעשה חישוב המרחק שבו נמצא הגוף המפריע. בעזרת האנטנה המקבלת אפשר לקבוע את המרחק ואת הגובה, שבו נמצא אותו הגוף.

מכאן יובן, כי המקלט והמסדר של מכ"ם מודרני נמצאים באותו מכשיר. וזהו הנותן אפשרות להשתמש במכ"ם באניות. בניסיונות הראשונים, כאמור, היו משתמשים במשדרים הנמצאים במרחק רב מן המקלט; אולם סידור זה, אף כי נותן הוא תוצאות מצוינות, אינו מעשי באניות.

המכשירים המודרניים מראים, על לוח מיוחד, את התמונה המדויקת של קרן־הראדיו ואת כל המכשולים שהיא נתקלת בהם. הקרן סובבת על פני הלוח במהירות קבועה, ולפי סימנים על הלוח ולפי הישובים מיוחדים אפשר למצוא בדיוק רב את האניות הבלתי־נראות לעין.

לא נגד צוללות

המכ"ם יכול לגלות אניות על פני המים, וגם מטוסים באויר, אך אין הוא יכול לגלות צוללות בתוך המים.

המכ"ם, שמשתמשים בהם באניות, מתחלקים למעשה לשני סוגים: אלה שנועדו לחפש אניות ומטוסים; ואלה שנועדו לקבוע את טווח־היריה.

המכשירים מהסוג הראשון צריכים לגלות גופים במרחק קים רבים, אחרת אין בהם ערך. לעומת זה, אין דורשים מהם דיוק רב מדי בקביעת המרחקים: תפקידם העיקרי הוא לשמש כאזהרה, כי אניות, או מטוסים, נמצאים בסביבה. מכ"ם־מרחקים מוכרח, בכל־זאת, להראות בבירור מספיק את מספר הגופים שבדרך, כדי שאפשר יהיה לדעת מראש כמה אניות נמצאות בדרך, או כמה מטוסים מתקרבים למטרה. מכ"ם־טווחים מוכרח לקבוע בדיוק את המרחק מהאניה למטרה, כדי שתהיה אפשרות לכוון על פיו את התותחים.

התמונה הנראית על לוח־המכ"ם, אינה מדויקת, ויש צורך באמון רב כדי להבדיל לפי המראה מהו סוג האניה, ששלחה את ה"הד" שלה למכ"ם שלפניך.

הפרעות

הפרעות יכולות להגיע למכ"ם מהרבה צדדים — וראשית כל, מתוך המכשיר עצמו. מסתבר, כי לא כל קרני־הראדיו מتركזים בקרן־הראדיו המרכזי. יש קרנים, חלשות למדי, הפועלות לצדדים — אך קרנים "פורשות" אלו עלולות להטעות את המכשיר ולהראות בו גופים שאינם כלל בכיוון, שאליו מתכוון האיש המשתמש במכ"ם. והיו מקרים במלחמה, שאניות ירו מספר עצום של פגזים לעבר... הרים רחוקים. שמהם חזרו ה"הדים" של קרניים־טווח אלו.

קרני־הראדיו נעים, להלכה, בקו ישר. אולם בגלל האויר והרטיבות, קר־פעולתם מתעקם במקצת — ולא תמיד באותה מדה. בדרך־כלל, מסוגל המכ"ם, "לראות"

במרחק העולה על חמשה־עשרה אחוז מהאופק, הנראה בעין. המכשירים, הפועלים בגלים שארכם יותר מעשרה סנטימטרים, אינם מושפעים כמעט ממזג־האוויר; אך המכשירים הפועלים בגלים קצרים יותר מאבדים עד 50 אחוז מעילותם בשעה שיורד גשם.

ה"הד", כלומר תמונת הגוף המפריע, הנראית בלוח־המכ"ם, תלוי בגודל שטחו של הגוף ביחס לאורך־הגל, שבו פועל המכ"ם. מכ"ם של גלים קצרים ביותר, עלול לגלות ביתר קלות גופים קטנים מאד — ראש של פריסקופ, למשל; אך יחד עם זה מפריעים לו בלי־הרה גופים כה קטנים כמו... בנות־שחף.

המכשירים הפועלים על גלים קצרים ביותר משמשים, בזמן האחרון, גם כאמצעי בקביעת סיכויי מזג־האוויר — משום שהם מראים את ריכוז העננים במרחקים גדולים. לא הכל עדיין ברור בשטח השפעת התנאים האתמוס־פריים על המכ"ם. היו מקרים שאפשר היה, בעזרת המכ"ם, להטביע אניות־האויב שנמצאו במרחק רב מהזן לטווח הרגיל של המכ"ם. ואותם המכשירים עצמם, לאחר שעות אחדות, לא הצליחו לציין מטרות שעין האדם הבחינה בהן בבירור. סבורים, כי חלק מן ההפרעות בא עקב חילופים באויר. אולם המומחים סבורים, כי גם אי־ידיעה וחוסר־טיפול במכשיר, עלולים אף הם להשפיע על יעילותו...

פיצד, "מחרישים" את המכ"ם

הגרמנים, אף כי לא גילו בתקופת־המלחמה שיטות חדשות במכ"ם, הצליחו במשך הזמן למצוא את נקודות התורפה של המכ"ם הבריטי, ופיתחו כמה אמצעים שכנגד. נקודות התורפה המובהקות של המכ"ם הן ארבע: א) אפשר לשמוע את המכ"ם במקלט ממרחק רב, ב) אפשר לקבוע את מקומו ואת סגולותיו, ג) ההד, שמגיע למכ"ם מהמטרות שלפניו הוא חלש מאד, ולכן אפשר ל"החריש" אותו על־ידי משלוח גלי־ראדיו חזקים מהמקום, שרוצים להסתירו, ד) קשה להבדיל בתוך המכ"ם בין מטרה אמיתית למטרה מדומה.

האויב עלול להשתמש בכל החולשות הללו, ולהטעות את המכ"ם על־ידי משלוח גלי־ראדיו חזקים, שיפריעו ל"ראיה" בכל האזור — או על־ידי יצירת "הדים" מלאכותיים במקומות שונים, שיטעו את המכ"ם. מצד שני, על־ידי האזנה לגלים, המשודרים על־ידי המכ"ם מאניות המלחמה השונות, יכול האויב לבנות לעצמו מושג על גודל השייטת שלפניו.

הרבה תלוי באדם

המכ"ם, למרות כל מגרעותיו, מלא תפקיד עצום במלחמה הימית. אולם נראה, כי למרות כל השכלולים הטכניים, שהוכנסו בו, עיקר כוחו — באיש המשתמש בו. יש צורך בנתונים מיוחדים, כדי להשתמש במכ"ם ביעילות. איש המכ"ם חייב לדעת לראות דברים, ולהבין דברים מתוך הדבר. זהו, מצד אחד, כשרון טבעי — ומצד שני, תלוי הדבר בנסיון רב. אנשים בעלי נסיון גדול עלולים לראות בלוח־המכ"ם דברים, שלא יעלו כלל על דעתו של טירון.

אוניברסיטה ימית

מאת מרטין ציפס-הולם

הצי הבריטי רוצה כי חניכיו, הם קציניו, יהיו אנשים בעלי השכלה רחבה, מחוץ לדיעותיהם המקצועיות. ולשם כך הוקמה, זמן-מה לאחר סיום מלחמת-העולם השנייה, „אוניברסיטה ימית“ בריטית, הנותנת לצעירים הנוך כללי מדרגה שמקבלים תלמידי אוספורד וקמברידג'. אוניברסיטה זו נמצאת בארמון גרינוויץ, אחד הארמונות המפוארים ביותר שנבנו באנגליה במאה השבע-עשרה.

כוונת הקורסים האוניברסיטאים, הניתנים בגרינוויץ למשיטים, שסיימו שנתיים עבודה מעשית בים, היא לתת לצעירים אלה (הם נכנסים לגרינוויץ כשהם בני תשע-עשרה או עשרים) ידיעות כלליות רבות, שתאפשרנה לאנשים, המבלים זמן רב הרחק מהיבשה וממרכזי התרבות, להבין את המתרחש בעולם. הצי הבריטי החדש מעונין, כי אנשיו יהיו בעלי השקפת-עולם רחבה, ולא יצטמצמו בשאלות מקצועיות בלבד.

שם, בגרינוויץ, אין מדברים כמעט כלל על הים. הצעירים מתחלקים קבוצות-קבוצות, הלומדות תחת השגחתו של מורה מיוחד, כמנהג האוניברסיטאות האנגליות. הנושאים ללמוד הם: היסטוריה כללית, גיאוגרפיה, כלכלה וסוציאולוגיה. כוונת הלומדים היא לעורר את התענינותו של הצעיר במה שמתרחש בעולם המודרני, ולאפשר לו להבין את המתרחש על היבשה. המשיט לובש מדים, כמובן, אבל החיים בגרינוויץ אינם מזכירים במאומה את המשמעת וסדר היום של האניה. במקום זה הוא מתבקש לקרוא ולחשוב.

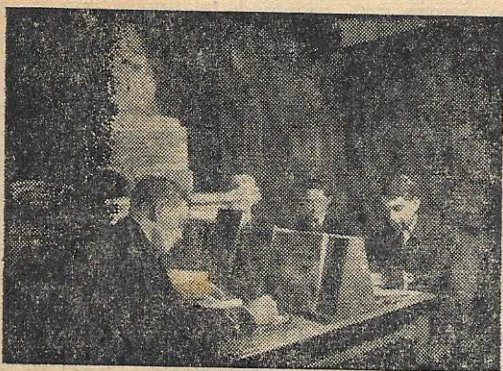
המורה אינו מכביד בהרצאות. הוא קובע כמה ספרים-יסוד, שעל התלמיד להכירם — ומשאיר את השאר לכוח-שיפוטו של הצעיר. אם כי חלק הגון של הזמן מוקדש ללמוד היסטוריה, אין מלמדים כמעט כלל היסטוריה ימית. הדבר נעשה בכוונה. המורים סבורים כי מוטב לו לצעיר להקדיש את זמנו בגרינוויץ ללימוד הקונסטיטוציה האמריקאית, למשל, ולא לתולדות הקרבות הימיים — משום שאת ההיסטוריה הימית הוא יכיר בעצמו, מתוך קריאה מקצועית, בה בשעה שידיעת המשטר האמריקאי תעזור לו להבא להבין כיצד הגיעה ארצות-הברית

ליצירת „תכנית מארשל“, או מאורעות אחרים של החיים המדיניים.

בשנים שונה גרינוויץ מהמכללות האחרות: הלומדים מרוכזים מאד ואינם נמשכים אלא עשרים וארבעה שבועות — ובמשך זמן זה צריכים התלמידים לעבור קורס הניתן באוניברסיטה רגילה במשך שלש או ארבע שנים; והצד השני, המציין את גרינוויץ, אין בה בחינות-גמר.

כי לא לתת דרגות אקדמיות מתכונת האוניברסיטה הימית, אלא להרים את רמתו התרבותית של הקצין. שלא כמו בעבר, יש כיום באנגליה סיכויים לצעירים בעלי-כשרון לעלות בשרות עד לעמדות-מפתח; ובעמדות-מפתח דרושה תרבות כללית וגמישות המחשבה, במדה שאינה נחוצה כל עיקר בשביל מלוי תפקידים מקצועיים מסוימים. מלבד זאת המלחמה המודרנית הכניסה למערכה יסודות חדשים לבמרי, כגון הפצצה האטומית, וחיפוש שיטות חדשות במלחמה זו דורש, קודם כל, מוח פתוח וידיעות כלליות רבות.

ויש עוד סיבה שהניעה את האדמירליות הבריטית הקונסרבטיבית להעניק למשיטים חצי-שנה של תרבות כללית. הימאי שט על פני העולם כולו ורואה דברים שונים ורבים בכל פנות תבל. מן הדין הוא לתת לאיש אפשרות להבין וליהנות ממה שהוא רואה.

בספריית האוניברסיטה הימית
כאן משתלמים הימאים בספרות היסטורית
סוציולוגיה ועוד. אין בחינות גמר.

ובהרצאות אלה אתה יכול למצוא לא רק קברניטים ורבי־חובלים, אלא גם אדמירלים. יש קורסים מקצור עיים במטרולוגיה, חשמל, וכיוצא באלה. ויש הרצאות על תורת בנין האניות וקורס מיוחד, ארוך למדי, על מכונאות ימית.

והייתי רוצה לסיים במעשה שהיה. פעם, אחרי יום של אמוני־תותחים בלב ים, חזרנו עיפים ורצוצים לבסיסנו בסקאפא־פלאו. חברי, לויטננט צעיר, פנה אלי ואמר: „בוא נא לתאי וננוח קצת”. ושם, בתא צר, הוציא האיש מתחת למטה פטיפון ישן ותקליטים, וכך בלינו את הערב בהאזנה לקונצרטו של באך. בשעתו היה זה מקרה יוצא מן הכלל. אולם עתה, לאחר שערכי התרבות הכללית הוכרו כנכס שכל איש־צי חייב להצטייד בו — לא תהיה תופעה מעין זו בודדת כלל וכלל.

מנהגים בצי

לפי לויטננט־קומנדר לילנר לובט, מצי ארצות־הברית

מהצי הטוב ביותר בעולם. אנו מחויבים, במדה מסוימת, לחקות את דרכיהם ולשאוף לשכלל את עצמנו יותר ויותר, עד שיום אחד נשתווה עמם ואף נעלה עליהם. ואמנם, כבר עכשיו טוענים האמריקאים, כי בהרבה שטחים של הימאות הקרבית עולים הם על מוריהם האנגלים.

הצדעה

סבורים, בדרך כלל, כי ההצדעה הוא מנהג עתיק ביותר, שמוצאו מימי עובדי־האלילים. בימי קדם היה עומד במרכז האניה המזבה של עובדי־האלילים. אחר־כך, בהשתלט הנצרות באירופה, היו קובעים במקום זה את הצלב. מענין כי גם באניות קרת־חדשה (קרתגו), שדתה היתה שונה מזו של הרומאים והיוונים, נהגו להעמיד פסל של אליל במקום זה. בתקופה יותר מאוחרת היו מניפים כאן את הדגל המלכותי.

ההצדעה עצמה עברה כמה וכמה גלגולים בכל הציים. בצי האמריקאי נהוגה כיום ההצדעה הרגילה של הצבא האמריקאי. אולם לפני כחמשים שנה היו מצדעים לא על־ידי הרמת היד לכובע, אלא על ידי הרמת הכובע עצמו — או, לכל הפחות, על־ידי נגיעה בקצה הכובע באצבע ובוהן; וחובה היתה על המצדיע להסתכל ישר בפניו של האיש, שלפניו הצדיע.

החל משנת 1890 בוטלה הסרת־הכובע בצי הבריטי. משום שהדבר לא מצא חן בעיני המלכה ויקטוריה. מעתה אין אנשי הצי מורידים את כובעם גם במקרים החגיגיים ביותר — מחוץ לתפלות תנוצריות הדורשות, כידוע, גלור ראש.

אולם המלחמה ותורתה אינם נעדרים לחלוטין מהקורס האוניברסיטאי הימי. אמנם, אין לומדים ימאות — אבל החניכים מתבקשים לעבור קורס מקביל של תורת המלחמה הכללית.

אם יש למשיט נטיות אישיות למוסיקה, אמנות, ארכיאולוגיה, שפות או כיוצא באלה — נתנת לו האפשרות להתמחות במקצוע הקרוב ללבו. ואם אין מורה מתאים למקצוע זה בתוך ארמון גרינויץ, נתנת לתלמיד האפשרות להתקשר עם מורה מתאים מבין האזרחים.

ה„אוניברסיטה הימית” איננה המוסד היחידי, המשתמש בכחלי גרינויץ. כאן מתרכזים כל המוסדות שנועדו להרבות דעת בקרב אנשי הימיה הבריטית. יש כאן קורסים לקצינים הגבוהים בענינים שבהם הם צריכים התמחות — כגון קורסים לקצינים שנועדו לעבודה במטה. יש קורסים גבוהים לתורת המלחמה —

אין, בנדאי שום שרות אחר בכוחות הבטחון באינו מדינה שהיא, הנאמן כל־כך למנהגים וסמלים, כמו הצי המלחמתי. מנהגים אלה באים, לפעמים, ממקורות מוזרים ומשונים, ויש ונשכח מקור המנהג בכלל; אולם כל אנשי הצי שומרים עליו בהתמדה דתית ממש. נראה כי הימאים, המבלים חלק גדול מחייהם ב„מדינה שטה” הרחק מהחופים, רוצים להדגיש בזה את המיוחד שבהם. החקירות, שנערכו בשטח זה, העלו אך מעט מאד, מחוץ לעובדה, כי עוד בימי הומירוס היו לימאים — ובפרט לאנשי הצי הלוחם — מנהגים וחגים משלהם. ואין ספק כי גם הכנענים והצידונים, שהפליגו בים הגדול, היו להם מנהגים וחגים מיוחדים. כי זהו טבע הים.

העובדה שהרבה מן המנהגים הימיים של היום נעוצים בעבר הרחוק מתגלית במלה אחת, שהשתמשו בה היונים בימי הבית השני: „אורגינה”. באחד המקורות מסופר כי מלחים, שמדדו את עומק המים אחרי הסעה, מצאו כי הם עמוקים, „עשרים אורגיות”. המלה „אורגינה” באה מהפועל היווני שפירושו, „למתוח את היד כדי להשיג משהו”. וזה, בלי ספק, יזכיר לימאים שלנו, כי בימינו נמדד עומק המים ב„פאתום” אנגלי — וכי אין „פאתום” אלא המרחק שבין קצות האצבעות שבין שתי הידיים הפשוטות לצדדים.

רוב המנהגים המיוחדים, שהוכנסו לצי העברי, באו באופן טבעי מהצי הבריטי, שאתו באו במגע רבים ממעצבי הדמות של חיליהם שלנו. אולם אלינא נתבייש בזה; רוב המנהגים של הצי האמריקאי נשאלו אף הם מהצי הבריטי, ועוד לפני מאה וחמשים שנה העיר אחד מראשי המדינה האמריקאית החדשה, כי „אין זו בושה לקבל מנהגים

יריות-כבוד

כל ענינה של יריות-כבוד לא באה אלא להוכיח לאיש, שרוצים לכבדו, כי אין שום כוונות תקפניות אצל מכבדיו. ואין לך דבר היכול להשקיש רוחו של אדם כידיעה כי מכבדו מוותר על כחו. הדברים נובעים מימי האדם הפרא כשאיש לא היה ניגש לאיש, אלא מתוך ידיעה כי אין חברו מסוגל לעשות לו כל רע.

גם הסרת הכובע, הנהוגה באירופה בחיים האזרחיים, נובעת מאותו מקור עתיק. גלגולו הקרוב ביותר הוא מנהגם של האבירים הנוצרים בימי הביניים לחבוש כובע-פלדה לראשם בשעת הקרב. עת נפגשו ידידים, היה האחד מסיר את כובע-הברזל שלו כאילו אומר: "ראה, אינני מוגן, אני ידידך!"

אותו עקרון שורר גם ביחס לאותות-כבוד אחרים. בימי הביניים, לפני כבוש אנגליה על-ידי הנורמנים, חיבות היו כל הספינות, העוברות במים האנגליים, להוריד את מפרשיהם לאות כבוד לרבונות האנגליים; והורדת מפרשים הרי כמוהה כויתור על כח לגבי אניה. תקופה ארוכה אחר-כך, כשהמצאו תותחים, היו יורים בתותח לכבודם של מלכים — משום שיריה אחת בתותח של הימים ההם היתה מחממת את הכלי כליכך שלא היה ראוי עוד לפעולה לפחות לחצי שעה; שוב אותו העקרון של פירוק הכח, כהוכחה של כבוד ורצון טוב כלפי האיש שרוצים לכבדו.

גם כיום "מצדיעה" סירת-משוטים, בעברה על-פני המפקד, על-ידי הרמת המשוטים למעלה — כלומר, החלשת תנופתה.

התפתחות התותחנות הגדילה את מספר היריות, הנהור-גות כיום בסלוט. אולם הנהוג הוא כי כל סלוט מוכרח להיות בן מספר-יריות בלתי-זוגי.

המסורת הימית אומרת כי מספר יריות-הכבוד חייב להיות בלתי-זוגי. משום שנוהג היה בימים עברו לירות מספר זוגי של יריות רק בשעה שקברו בלבים את קברניט האניה או את התותחן הראשי שלה.

ואמנם, כשירו בלונדון, ביום הכתרת המלך ג'ורג' הששי, ששים ושתיים יריות, נמצא קצין ימי שכתב ל"טיימס" מכתב מחאה. "יתכן כי זוהי אמונה טפלה להאמין כי מספר זוגי של יריות לכבודו של איש חי מורה על אסון קרוב, אבל מנהג ישן הוא, והבל שמונחים אותו במקרה כה חשוב".

במאה השבע-עשרה היו רגילים לכבד ביריות-כבוד מתותחים כל אניה ידידותית הנפגשת בים, בפרט אניתו של האדמירל. היה גם מנהג לירות בתותחים בשעה שנערכו מסיבות-שתיה בנוכחות קצינים גבוהים — עד שמצא אחד האדמירלים כי הדבר עולה יותר מדי ביוקר ואבקה-שריפה מתבזבז לריק, ולכן הוחלפו יריות-התותח ביריות-קריבינים.

הנמוט הבינלאומי דורש לענות ליריות-כבוד מאניה באותו מספר היריות מהאניה הידידותית. לענות במספר יריות קטן יותר — פירושו להעליב את הידיד, להראות לו כי חושבים אותו לפחות-דרגה.

ביצד מורידים...

מנהג הוא עד היום לנפץ בקבוק שמפניה על חרטום האניה החדשה, המורדת המימה. גם זה מנהג שמקורו עתיק ביותר. כוונת הדברים בשכבר הימים היתה פשוטה וזכה למען שלום האניה. ואמנם, בטחיטי שבאוקיינוס השקט נהוג היה בשעתו להתניו מדמו של בן-אדם על הספינה החדשה — כנראה היו נוהגים להקריב אדם לקרבן בימי עתיקים יותר.

מנהג קידוש הספינה נשמר בכל רחבי תבל — בסין (שם הוא נשמר לכל פרטיו גם כיום), והן גם התיכונס הסינים נוהגים לשאת באניותיהם מזבח לכבודה של אה הדראגון.

היונים היו מקדשים את ספינותיהם ביין, אולם אחר כך השתמשו במים דוקא. הרומאים השתמשו במים, כפי שאלה היו סמל לטוהר וקדושה. הנוצרים, בימי הביניים השתמשו גם במים וגם יין.

טקס-הקידוש של הספינה ביום הורדתה הימה דומה היה בצרפת, עד המאה האחרונה, ממש לטכס הטבילה בילדים. כמרים הם שקדשו את כל האניות, מספינות דייגים ועד לאניות-מלחמה, שהורדו הימה בחופי צרפת עד המהפכה הצרפתית. הכמרים לא שפכו יין על האניות אבל הנוכחים בטכס היו מקבלים "יין-כבוד".

רק במאה התשע-עשרה החלו אורחים, ועתה נשים, לערוך את טכס-ההקדשה של הספינות. באנגלי קבעה המלכה ויקטוריה את המנהגים בהורדת ספינות מלחמה. עיקר הטכס הוא שאדם שזכר בקבוק-יין חרטום הספינה ומכריז על שמה.

בהטלת ספינות גדולות המימה משתמשים, כמו ביינות היקרים ביותר, ושמפניה הוא היין המפורסם ביותר לכן משתמשים לרוב בשמפניה בטכסים אלה. אולם זה הכרחי יש ומלאים בקבוק במים במקום מטוים, מאי מעין גדול, או, כפי שקרה בטכס אחד באמריקה, מל בקבוק במימי "שבעת הימים".

היפאנים היו משחררים, ברגע הטלת הספינה המים צפרים כלואות, ומנהג זה התפשט אחרי מלחמת-העולם הראשונה גם על ארצות-הברית.

ציר: זאן

קץ המסע

האלהוטאי בלבד, המשרד ללא הפוגה קריאות לעזרה. במים נשמעות קריאות, צעקות ואנחות פצועים. הלילה כל כך אפל, שאין להבחין דבר מסביב, והאנשים שוחים מבלי לראות מטרה לפניהם.

מדי פעם בפעם מתפרצת זעקת כאב, פה ושם, מפי מלח שנכוה מהדלק הבוהר. כל הזוהמה הזאת נמשכת דוקא למקומות בהם משתקפים בבחירות גופות אדם.

כעבור זמן מה, אם מתוך אפיסת כוחות וכניעה לזרם החזק, או מתוך בחירת הכוון הבלתי-נכון, נמצאו כולם מפוזרים על פני עברים שונים. החוקים נאבקים עם הזרם ומתאמצים להשאיר במקום בו טבעה האניה.

מלחים שוחים קבוצות קבוצות, למען שמור על הקשר ביניהם.

הדוברות מלאות פצועים עד אפס מקום, למרביתם הוגשה עזרה ראשונה. מסביבן שוחים שלובי ידים אלה שהצליחו למצוא להם מקום מה.

ועזרה אינה מגעת. אניות אינן רוצות להסתכן ולהכנס לשיטה זרוע מוקשים. הן מחכות עד שהזרם יסחוף את האנשים ויעבירם הלאה.

אחד המלחים שכוחותיו עזבוהו מנסה בכל זאת להגיע אל הדוברת. במאמץ אחרון אזור את שארית כוחותיו ששרדו בשריריו המעולפים, כדי לעבור עוד כמה עשרות מטרים, עד למקום ההצלה. המאבק עם המות מתנהל בעקשנות איומה. ידים כבדות כגושי עופרת, חותרים בקושי במים. הנה התגבר הזרם על קרבנו. הנה הוא טובע... אך לא. הגוף הקשה והחזק טרם נשבר. בראות המלח, מבעד לערפל, שהמטרה מתרחקת והולכת יותר ויותר, התכווץ כולו והסתער להתפרצות אחרונה. והמטרה הולכת וקרבה מרגע לרגע, עוד 2, 3, 4, 5. עוד מטר אחד. כבצבת נאהו ברגל חברו ששחה ליד הדוברת. צצת.

פה ושם נשמעות קריאות וצעקות. החלשים לא יחזיקו עוד מעמד. מבעד לערפל הלילה מופיעים צללי אניות החשות לעזרה. כבר השגיהו בהן. כל מי שביכלתו מנתק עצמו מהדוברת ושוחה. המחשבה על הצלה קרובה מחזקת אותם ומוסיפה כוח. מה שלפני רגע היה נראה כבלתי אפשרי מתגלה עתה בלא יודעים כבר בצוע.

אחדים מגיעים עד לספינות ונאחזים ברשתות. ידים חזקות מעלים אותם על הספון. סירות הצלה שהורדו בינתים מוציאות את החלשים והפצועים.

בהשפעת לגימות אחדות של רום, מתאוששים הנצולים והזורים לאיתנם, ומתגבש גם דעתם כבר בדוחה עליהם. כי מן הראוי לדעת, שמלח, בהנצלו מאניה טובעת, חייב להתבסס כהלכה ולתת תודה לנפטון על החסד שגמל אתו ושחררו מזרועות המות. זוהי מסורת בצי העמים.

מספורו של מלח

ששרת בצי בנות הברית במלחמת העולם האחרונה

השיירה כבר מתקרבת לשערי הנמל. המלחים נושמים לרנחה.

לאחר התקפות בלתי-פוסקות מהים ומהאוויר במשך כמה ימים ולילות, יהיה זה ליל מנוחה ראשון, מאז עזבונו את גיברלטר.

אחת האניות המלוות משדרת. קצין הקשר העומד בתצפית מתחיל לקרוא מתוך שעמום, אם כי על ידו נמצא מלח-אלהוטאי, המקבל את המברק.

הקצין מפלבל בעיניו ואינו בוטה בעצמו, אם הבין את הכתוב. מה? מהלף הוא דברים עם המלח, אם לא נפלה כאן טעות. כן, אין עוד ספק, אנית הצי המלכותי עלתה על מוקש וקוראת לעזרה.

אניתנו חוזרת על עקבותיה, כדי להגיש עזרה. הוגברה התצפית.

הצופים על הגשר שולחים את מבטיהם עד כמה שאפשר רחוק מבעד לחרטום, כדי לבדוק כל קמט בגלים וכל סימן המעורר חשד. המצב מסוכן מאד.

האניה מתקדמת לאט ובוהירות. מהחרטום מודיעים: „מוקש מצד ימין“. „שמאלה“ — מטיח המפקד כלפי ההגאי.

הספינה עושה פניה חדה לשמאל ומחליקה ועוברת ליד המוקש ממש. אך באותו רגע נתקלה בשני התפוצצות וזעזוע עצום עוברים כרעד לאורך האניה. לגשר מודיעים את תוצאות ההתפוצצות: „כל החלק האחורי נתרסק יחד עם תאי הסמלים, מים חודרים בעו פנימה. דלק משתפך על פני הסיפון“. האניה הופכת לגוש ברזל מת, הנזרק מגל אל גל. סגן המפקד רץ למען יראה במו עיניו את גודל הנזקים, היש אפשרויות הצלה כל שהן. בעינו המנוסה בודק את החרטום ההרוס ובוהן אמצעי תקון. האנשים מתאמצים לסתום את הפריצה, אך לחץ המים העצום שם לאל את כל נסיונותיהם.

אפסה כל תקוה, האניה מסיימת את פרשת חייה והיא טובעת. ההליכה על פני הספון נעשית קשה, במידה שהאניה נוטה יותר ויותר על צדה הימני.

קשה שבעתים דרכם של המלחים, שנמצאו בתאים התחתונים בשעת ההתפוצצות, בזויות אקרובטית נאחזים בכל בליטה ומגיעים אל הספון. הזמן עובר במהירות.

האניה התהפכה כמעט כולה ושוכבת על צדה. מי שרוצה להנצל, צריך לפעול במהירות.

סגן המפקד עומד על הספון ונותן הוראות אחרונות בקשר עם מפעל ההצלה.

ניתן הצו לעזוב את האניה. כל אחד קופץ ממקום עמדו המימה, בשלחו לאניה הטובעת מבטי פרידה אחרונים. לא אחד מרגיש מחנק בגרונו והעינים דומעות קמעה.

דוברות וגלגלי-הצלה שנוזקו בזויות, צפים מסביב לאניה ומלחים לכל בר-מזל שיעלה בידו להאחו בהם. לאט לאט עוזבים כולם את עמדותיהם. על הגשר נשאר

קורות הפלגה אחת

(קטעי רשמים)

— הקשב! — מריע לפתע הרמקול — א. הכן את המכונות במשך חצי שעה!
כל היוכוחים נפסקו, איש איש מסתלק לפנתו, לתפקידו והרהורי.
— הארץ שתראה אותה — לא תבוא בה כל כך מהר...
— חבל שלא הספקתי לרדת לחוף...
הרהורים בטלים.

רוח קלה החלה נושבת. אורות בודדים נדלקים בבתלי העיר. באניות מסביב העלו אור בפנסים ודממה מסביב. רק מדי פעם בפעם התפרץ צפירה עבה לתוך הדממה, ולאחריה שניה ושלישית. שהף בודד הוצה במהירות את האויר וזונק בקו ישר אל טרפו.
אתה מנסה להסיח את דעתך מהמתרחש באניה ולהצמד לחוף ולעיר, הקורצת ומושכת בשפעת אורותיה, וזכרונות צפים ועולים, על הביט, על החופשה האחרונה, על מאויים שלא באו על ספוקם...

פרץ של קיטור וצלצול מוכר מחדר ההגה, מנתקים את פתיל מחשבותיך ומחזירים אותך לעולם המציאות. נשמעות פקודות אחרונות לפני היציאה. המכונות מופעלות, ורעידות קלות ותכופות מרגשות בגוף האניה. — העוגן למעלה! — פורצת קריאה מפי קצין הספון. בוקע צלצול נוסף והאניה כאלו התעוררה לאחר שינה חטופה והתנערה. החרטום נע קדימה לפתח הנמל וחוצה ומסיט את המים לצדדים. דמויות בודדות של אנשים ברציף מתרחקות והולכות ונעלמות באפלה.
אנו ביט. לאט לאט פגה המתיחות ועיפות מורגשת בכל. השיחות דועכות. הספון מתרוקן מאנשים. נחרה אדירה בוקעת ועולה מפתחי התאים.

הבוקר מצאני ישן עדיין.

— הקשב! הקשב! — מעיר הרמקול שבתא, באכזריות זוועה. עדיין אין המוח קולט את פירוש המלים, אך הקול הצורם, החוזר ונשנה, מגרש כל תנומה מעפעפיך. רעש והמולה מסביב. המדחף המרתיע את דפנות האניה, בצרוף טרטור מכונת ההגה — שמים לאל כל נסיון לחטוף תנומה. — מי שלא יבוא תוך עשר דקות לחדר האוכל, לא יקבל ארוחת בוקר! ...!

כנראה שלמרות הכל התנמנמתי ולא שמעתי את קריאתו הראשונה של הרמקול.
בדלית ברירה נסחבות הרגלים אל מעבר למעקה המטה ונדחקות ישר לתוך הנעלים. הבגדים כבר באים בזה אחר זה, כאלו מאליהם (הם סודרו עוד אמש, בכוונה תחילה כדי לחסוך ב„אנרגיה“). ולאחר דחיפת האף לחור המאורר, כדי להעריך את מזג האויר בהוף. אני מתאזר עוז ומסתער למעלה ונפגש ב... גל תיפקני שפרץ מעבר למעקה. מיד אני תופס מחסה ומונק במהירות הבוק אל הגשר.

— אהלן, הקדמת לקום היום. מה קרה?

זה מתחיל כרגיל. הדבר מורגש כבר באויר. הרמקול פועל לעתים תכופות ו„הקשב! הקשב!“ מהדהד בחלל האויר ללא הפוגה ומבשר חדשות.
— האפסנאי מתבקש לחדר המפקד.
מיד לאחר זה מתחילים החבריה להסתודד ולהתלחש קבוצות. קבוצות. לאפסנאי המסכן נכונה כבר מערכה כבדה.

— הגד, לכמה זמן הומינו אספקה. הה?
האפסנאי, המרגיש עתה בחשיבותו ובכובד האחריות, הרובצת על שכמו, פוטר אותך ב„אני עסוק“, „הכה רגע“, „בכלל א... א... אין לי זמן“, ומסתלק ואיננו.
ולא מועיל, לא ה„חבוב“ ואף לא ה„דחילק“ ולא כל חיוך מצודד ומבטיח תמורה... אלא גש מאחוריו, חטוף הצצה ברשימות המתעלעות בין אצבעותיו, ואם גלית כמה מספרים, תוכל על פיהם לחשב ולמצוא בנקל את מספר הימים.
את „תגליתך“ זו החדשה אתה מוסר לראשון שעובר על פניך. והלו מגיב על כך במין פליטת פה. שאינה מובנה די הצורך, אך פירושה: „עזוב שטויות“, „שמעתי ש„החורבן“ ימשך רק שבוע“.
ומספרים שונים ומשונים נזרקים לאויר ונמסרים מפה לאוזן.

— חבריה, זה לשלושה שבועות, מאה אחוז, ממקור מוסמך ביותר! ...!
ו„השלושה“ הופכים מיד לארבעה, לחמשה, והלצים מצאו להם שעת כושר לנגן על עצביהם של ה„מעונינים בדרך“ ולהוסיף על מבוכתם.
מעתה כל העינים נשואות לכל קצין ולכל מי שדריסת רגל לו בחדר המפקד. ועוד לפני שהעלית את השאלה על דל שפתיך, כבר הבין הלה את כאבך, ונענה לך במשיכת כתפים:

— אני יודע, ד. יבוא ונדע...
ואולם אותו ד. כאלו האדמה בלעה אותו, כנראה שבכלל אינו חושב לבוא. וחזרות השאלות ונשנות:
— כבר בא ד.? ...?
— לא ראתי את ד.? ...?
כל תשומת הלב והעינים מופנות לכל סירת מוטור המתקרבת לאניה.

ליד התורן מתנהל ויכוח ער וקולני על מסרת ההפלגה הקרובה. כל אחד וטעמו, כל אחד ונמוקיו, ומבטל את דברי האחרים בצחוק לגלגני מחריש אזנים.
לפתע נתגלה שד. כבר נמצא מזמן על האניה. כדרכו מופיע ונעלם מבלי שירגישו בו.
וכבר נראית מרחוק סירת מוטור עמוסה לעיפה, ועל גבה האפסנאי שלנו, בלויית חברו מהמחסן המרכזי. עומדים ומתדינים ומתוכחים, כשכל אברי גופם מרטטים כבעיות. בשל עשרים בקבוקי מיץ שהחלפו בטעות בעשרים בקבוקי „אמה“.

— שמע, אנחנו נכנסים לסערה בשתי הרגלים.
ממעל שורקת הרוח על מיתרי התורן ומשמיעה קולות
יללה, ההולכים וגוברים.
טלטולי האניה נעשו תוקפניים וחדים ואנו מתנדנדים
כמטוטלת של שעון.

אני מבחין בקומקום קפה העומד על הרצפה ומבצע
תנועות השודות בקצב תנודות האניה. קפה חם ומהביל
מאגרה את הנחיריים. הושטתי את ידי לעומתו, אולם
באותו רגע הרגשתי שכל גופי נמשך אחר היד המושטת.
תפשתי את הקומקום והמשכתי בריצה, על מנת להעצר
בידי השניה ליד הארון שעמד ממולי. ואיני יודע כיצד
קרה הדבר, שרגלי התחילו מתעופפות בתנועות משונות
לפני פרצופי, כשמתחתי נעלמת הרגשת המוצק והיציב.
ברור שכל המחזה נסתיים בצניחה בעלת משקל ורושם.
מתובלת בקפה חם לקומקום אכזרי, שמצא לנחוץ (לאחר
שהתרוקן מתכנו) „התלבש“ במקורו הדוקרני בחלק
העדין ביותר שבבשרי...

לקול רעם של צהוק שפרץ מפי החבריה, המשכתי
לגלוש על הרצפה החלקלקה עד שנעצרתי ליד הדופן
שממול. בדלית ברירה צרפתי את קולי למקהלת הצחוק.
שהיה מלווה כרגיל בטפחות ידים על הירכים וב„הו... הו...
הו...“ ראמא איזה שלימול...“ וכל הענין מסתיים, כמובן,
בזה, שמתחילים לפרוץ ציזובאתים על מקרים כגון זה.
שהיו אן שלא היו בדיוק כך, ושהמספר עצמו לא היה
הגבור הראשי, אלא: „בחיי, אני ראיתי אותו עף, בעיני...“
בינתיים מגיעים יתר אנשי המשמרת, ממצמצים בעיניהם,
ובפיהם כל מיני הברות משונות, ו„איפה אנו נמצאים?
ומה הכיוון?“ וכדומה.

אנו יורדים, או יותר נכון, נורקים בתנודות משונות
לחדר האוכל, לאחר שהשגתי בקושי „כלי עבודה“
והתחונתי למקומי, כשיד אחת מגישה לפה והשניה מחזקת
השולחן, הבחנתי בפרצופים המעוותים שממולי וניטל כל
החשק לאכילה... מדי פעם בפעם קמה אחת הדמויות מאצל
השולחן ונעלמת בפתאום ומבחוץ מתלוות אלי קריאות
במקהלה: „יחד! הי הופ...“ (איך זה, כמובן מבצע של
משיכת חבל אלא קריאות עדיד „ירוק“ שטרם נתנסה
בסערה). אני מברך „ברוך שהכנתי קודם סיגריה ואני מתאמץ
הדלקתי גפרור מבלי שהכנתי קודם סיגריה ואני מתאמץ
לתחוב את ידי השמאלית לכיס הימני, כשימין מחזיקה
לגפרור הדולק, ולפתע: בום!... גוש חסר צורה חובט
בי בכל כובד גופו ותוקע לי את האש לתוך פרצופי,
ובעצמו ממשיך להתגלגל, כשפס בהיר אחד מסתמן
בעקבותיו... זהו אותו ברנש שהגיע לכאן בתור „קצין
שני“ עם „טיקט“ אנגלי. מאחוריו שלוש שנות שרות
בצי ההולנדי... שש שנים בצבא, וכמספר זה של שנים
בנוטרות, אחראי לטג בנמל במשך שנים לא מעטות ובכלל
מגויס כבר מזמן... ובשנה שעברה גמר את שנת העשרים
וחמש לחייו הפוריים ומלאי עמל...

גבו כפוף במקצת, קולו קול סופרן רך ונשיי, שאינו
פוסק מלמלמל:
— תמיד דופקים אותי... בכלל „היליהים“ זה זיפת
אחד גדול... יכולתי היום לקבל דיווב...
אני מתגבר על הכאב שגרם לי הגפרור הבווער, קופץ

בשלבי הסולם ועולה לספון. את פני מקדמת רוח חזקה
וקרה, המעבירה צמרמורת וחודרת לתוך העצמות.
הספון נקי כאילו ששפיהו בצואת כל המלחים
והקציניים גם יחד.

ליד הדופן, המגן בפני הרוח, עומדת קבוצת אנשים
המסתכלים בהתפעלות במי הים הסוערים, הנחצים ע"י
הרטום האניה הגאה והזקוף, בהתקרבי אליהם נוכחתי
שטעייתי בהערכתני. אין אלה עוקבים אחר הנוף המרהיב,
זוהי קבוצת ה„יחד“ ה„מסייעים“ ל„ירוקים“ בקול ענות
גבורה, להתרוקן ולהתגבר על הסערה:

— הי הופ... הי הופ...

בינתיים הספיקה החבריה להתרגל ל„מצב“, מסתובבים
מכורבלים באדרותיהם, וממשיכים בשיחה שנפסקה אמש:
— לאן בעצם?... שמעתי...

הנה יורד האלחוטאי ממרום שבתו והדרת כבוד
חשיבותו התומה על פניו.
— הגד, הנתקבל משהו?... מה שלה ד?... מה תוכן

המברק האחרון?...

והוא — כלום, כאילו לא אליו מכוונות השאלות.
השיחה נפסקה לפתע וכל העינים נשואות לנוקדה אחת.
האלחוטאית מספסת על פני הסולם ועולה לגשר, עטופה
מגבת וכלי רחצה בידיה. עיניה הגדולות, המתכווצות
לפרקים, משוטטות בתמהון, מהול סקרנות. פניה מאורכים
במקצת ועטורים שערות שחורות וישרות וגזוזות.
מבלי משים נמשכות העינים, או יותר נכון, פחולות
לעברה, ונקבעת הערכה במקום: גורה — נו, והפרצוף —
מילא, לא כל כך נורא.

— אבל אתמול כיפתי עם אחת פי אלף ממנה... —

פוסק אחד טרזן קצרות ובטוחות בהעמידו פני בקי ומנוסה.

— שמע, כשנחזור...

— שטויות — שסעהו חברו — איפה נחזור? קודם

תרכב כאן חודש ויותר, ואח"כ תלך לביה"ס ללמוד הכל

מחדש.

— שמעתם? הולכים לביה"ס לקצינים. זה בודאי

לאלף זמן, וצריך לחתום לשבע שנים...

— ומה אתה רוצה, שיבזבוזו עליך כסף ואח"כ תגיד

„חלס“ ותלך הביתה?

— אתה רוצה להיות קצין „סלמתך“, תסבול קצת...

— חבריה — מתפרץ אחד בין המשווחחים, — כבר

ידוע לאן הולכים, מחרתים נגיע לכ... —

הגלים החלו מתחזקים ופורצים ושוטפים מדי פעם
בפעם את הספון וכל הנמצא עליו. החבריה מסתלקים
ונעלמים למטה ופניהם לחדר התרבות.

החדר מלא עד אפס מקום. אלה קוראים, משחקים בשח
או ב„שש"ב“ ואחרים רבוצים על הספסלים הארוכים
המרופדים, מתנמנמים או קוראים. בפנה יושב אחד וכותב,
ואינו שועה לכל המתרחש סביבו. כולו התפשטות הגשמיות.

ליד תיבת הרדיו, על כורסה רחבה יושבים שנים וטופחים
על רגליהם לקצב מנגינת הג'ז, הבוקעת ועולה, ומלויים
אוהה ב„טה... טה... טה...“ וכך עובר יום אחר יום

במסלול חיים קבוע: שינה, אוכל, קריאה, משמרת.
בוקר אחד השכמתי לקום ואני יוצא החוצה, חושך

מסביב, אך כבר מתחיל להתבהר באופק. עוד אני עומד ומנסה להבחין משהו באפלה, מתגלה מרחוק קו אופק לא ישר: — הרים!

עם זריחת השמש נתגלה אי במלוא הדרו. החלה התרוצצות כללית מלווה התרגשות שתקפה את כל האנשים. החלה נהירה המונית אל הגשר ומיד הסתדר תור אל המשקפת. רק הספקת לקבל את המשקפת, או ביתר דיוק לחטוף אותה מזה שלפניך, ועוד טרם הצמדת אותה לעיניך, וכבר הסתער עליה שכני מאחור בתנועה זריזה. ומשנסית לטעון כנגדו ולהחזירה אליך, לא היתה עוד גם ברשותה, כי הבא אחריו, גבר אלים. החזיקה כבר במלוא כפותיו הגרמיות ולחצה בכל כוחותיו לתוך תוכי עיניו, כאלו לא חשב עוד להפרד ממנה לנצח.

גשם ניתן לפתע, מלווה טפיחות רוח חזקות והחבריה התפורו לכל עבר. — אניה מאחורינו! — נשמעה קריאת הצופה שהגיעה בקושי לאזניך מבעד ליללת הרוח. — מסכנים, מצאו להם גם הם שעה כשרה להודמן לכאן.

— הבט, היא יותר דומה לצוללת!...

— מה זה, אין איש עליה, בחיי אניה מתיים...

האניה התקרבה במהירות אלינו, כשהיא עולה ונעלמת בתהום הגלים הגבוהים. מבעד למשקפת נראה היה תורנה המצולב, כשהוא מטנדנד ומצייר זיגזגים עצומים בחלל האויר. הודלט שעלינו להסתתר בין כתפי האי הרחבות, עד יעבור זעם הסערה.

כשהתקרבו לאי החלו להתגלות מקומות ישוב מפוורים בראשי ההרים ובצלעותיהם.

— הנה יפה היינו בגיב הראשון, אתם זוכרים?

— חבריה, שלג!

ההתרגשות כבשה את כולם.

— ית... חבריה, זה עצום!...

— איזה שלג זה על ראשכם, זו אדמת סיד — קבע מישהו.

— אל תשתטה עם הסיד שלך, א. היה בסיביר והוא יודע להבחין בין שלג לאדמת סיד, והוא טוען שזה שלג.

מזג האויר השתפר ואפשר כבר להבחין עצים ובנינים, הפוורים פה ושם בראשי ההרים.

— אה, איזה בנין מפואר שם למעלה, זו ודאי וילה!...

— מ... מ... תאר לך שאתה יושב שם בפנים ליד תנור בוער, משתרע על גבי כורסה ופותח את הרדיו... — ולידך יושבת אחת עצומה!...

כולם פרצו בצחוק, מלבד האלהוטאית שהעמידה פני אדישה, וכאילו לא הקשיבה כלל ולא שמעה דבר.

— חבריה, הזורים! — עבר קול באניה.

נשתררה דומיה, מתוך תמהון שאפף את כולם.

„כמה זמן אנו כבר על הים?”

— בעצם, איזה יום היום?

אישי לא ידע לקבוע זאת בדיוק.

אחרי הכל, שבועים ביים, זה כבר משהו ועוד בסערה כזו. הים מתחיל לאט לאט להרגע, השריקות ויללו הרוח הפכו להמיה דקה וגשם החל מטפטף.

אנו חוזרים הביתה.

דוד שטרנשויס (דוד)

הדושים

חדושים אינם מתקבלים בנקל על דעתן ע

הבריות, אפילו על המשכילים שבהם. האדמי

האנגלי סיר צ'רלז נאפיר התנגד, לפני כמאה, ש

בכל כחו, להכנסת מנוע-קיסוד לספינות הצי המ

כותי. יום אחד, כשהדבר נידון בבית-הנבחר

האנגלי, קם סיר צ'רלז נאפיר והכריז:

— אדוני היושב-ראש, אנו נכנסנו לשרות ה

המלכותי מתוך נכונות גמורה לעמוד בפני תלא

המלחמה, ואנו מוכנים בכל רגע להקרע לגזר

בסכינים, להפגע ככברה בכדורים, ולהתפור ל

רוח מפגיעת פגז; אולם אין אנו מוכנים להתב

חיים!"

קצין ומלח

בעת שהצי האנגלי התקיף את הצי הצר

בטראפלאגאר, הרגיש אחד הקצינים האנגלים ב

שכרע ברך ליד תותח.

— האם אתה ירא? — שאל הקצין.

— לא — השיב המלח. — אני רק התפל

שיריות האויב יחולקו בדיוק באותו יחס בין הקצ

השיטת הקטנה
(ראה עמ' 17—18)

בנות בצי

תפקידים של מילדים. רבה היתה עבודתם ואחריותם של בחורינו וברצון מסרו כל תפקיד מתאים לחברה. את האניות הבלאות מלווה גם חובשת, מלבד המלווה הקבועה. תפקידן העיקרי של החברות היתה הדאגה להלוקת המזון בזמן ובצדק. היתה זה תפקיד קשה, בהתחשב עם העובדה שהמים חולקו במשורה וגם מזון לא ניתן בשפע. כל זה על המסורת הימית של החברה ועתה משהו על תפקידה הנוכחי בחיליהם.

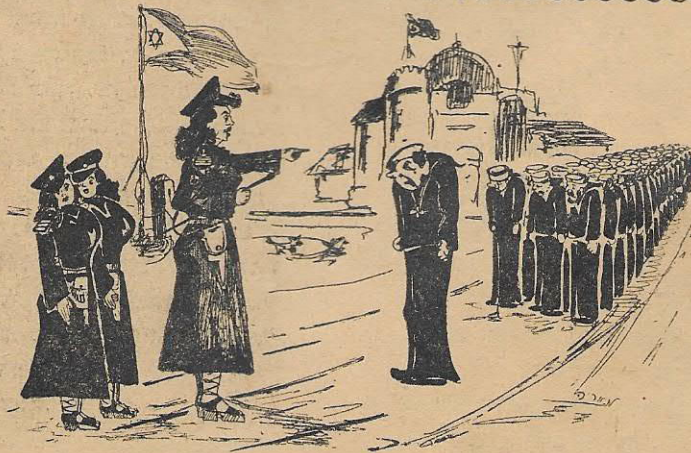
כיום מגויסות מאות בחורות בחיליהם. רובן ממלאות תפקידים שונים ומגוונים במטה ההיל ובמתחנות השונים: כפקידות, טלפוניסטיות, בלשכות מודיעין, בשרותים שונים, כקשריות, נהגות ועוד. תפקידים אלו מזדהים במדה רבה עם תפקידי החבורות בחילות אחרים. אולם לא רק ביבשה עובדות החבורות. הן הצליחו לכבוש להן עמדות גם בים: באניה אחת עבדו במשך תקופה מסוימת 4 בחורות: אלוטאיא, חובשת, מזכירה ומורה. באניות אחרות אנו מוצאים אלוטאיא או מזכירה. המגמה היא להעלות במשך הזמן מספר גדול יותר של חברות על האניות. בקשר למגמה זו היו חלוקי דעות: היו שאמרו: אין מקום לבחורה באניה בין רוב מכריע של בחורים. חששו מאד מפני השפעה שלילית, ואולי פשוט גרועו בפני החלוציות שבדבר. בחורות על אנית קרב! ? ובעקב דעה זו הורדו החבורות לזמן מה מהאניות. עד אשר הצליחו בכשרונן והצלחתן בעבודה להוכיח לעיני כל שחלקן באניה אינו נופל מחלקם של בחורים.

תנאי החיים באניה קשים. המקום מצומצם, הצפיפות רבה, לעתים חם מאד, לעתים קר מאד, ובהפלגה תמיד

דרכה של החברה בימאות החלה עוד בקורסים הראשונים של הימאות בתנועות הנוער השונות. בקורסים השתתף מיעוט קטן של בחורות, אשר קבלו הכשרה דומה לזו של הבנים. עם התקדמות הלמודים וגמר דרגה ג' יצאו להפלגות. כאן החלו הקשיים. מחלתיים הכבידה מאד על רבות מהחברות ורק מעטות נשארו והתגברו. המדובר בהפלגות של שלוש שעות בלבד. אך בהמשך הימים הפליגו אף ליום שלם והקשיים הולכים וגוברים. אין הסירה דומה לאניה והסדרים הסניטריים כמעט מנעו מהחברות להשתתף בהפלגות. המעטות שנשארו עברו להדרכה. הן קבלו קבוצת בנות צעירות ולמדו אותן התירה. כך הצליחו החברות לשמור בעקשנות על הקשר עם הים. עם התחלת הגיוס נקראו כמוכן, לחיליהם. רובן עברו קורסים באלחוט והצטרפו לפלוגות הקשר.

תפקיד גדול מילאו חברות מעטות בשעתו בפל"ים. החבורה שצורפה לאנית המפעלים „הנריטה סולד“, אשר הביאה מאות ילדים קטנים ומהם בני 4 ימים בלבד — עשתה גדולות. המתנגדים נוכחו לדעת שיש לחברה תפקיד חשוב בהבאת עולים לארץ ובזאת סללה את הדרך לחברות נוספות. חברה זו מלאה את תפקידה בטפול במאות ילדים, דאגה לסדור הארוחות וארגון האנשים המבוגרים המעטים שהיו על האניה. היתה זו חלוצת המלוות ואחריה באו רבות. מפקד האניה, בהעריכו את עבודת החברה קבע, שבלעדיה לא היה מגיע עם מטענו היקר.

שוחחתי עם חברים, אשר ליוו אניות אחדות ושמעתי מפיהם, שבהעדר בחורות מלוות נאלצו לעתים למלא

מי יודע מה ילד יום...

קיימת אפשרות של סערה המקשה על חיי האניה. בשביל החברה, הנמצאת לעתים יחידה על כלי השיט שכל עובדיו בחורים, קשיים אלו גדולים הרבה יותר: שאלת התור למקלחת, שאלות סניטריות אחרות, שאלת הטקט המסוים בהתנהגות וכן הלאה. וגם כאן נכון הכלל: טובות השתים מן האחת.

כיום נצחה מגמתם של המצדדים בזכות הבחורות לעבוד על הים, ונמוקים רבים אתם. ישנם תפקידים רבים באניה שהבחורה יכולה למלאותם במדה שוה לבחור: כאלחוטאית, חובשת, מזכירה, טבחית, מגישה, אפסנאית וכו'. המדובר בבחורות אשר התגברו על מחלת הים, ועל מכשול זה מתגברות החברות באותה מדה שמתגברים בחורים, אלו הם הנמוקים האוביקטיביים. אך לא די בזה. האניה מהווה יחידת חיים, אנו שואפים לרמה יפה של הבחורים החיים באניה, אנו משתדלים לשוות דמות מקורית לימאינו, מקורית ברמה המוסרית שלהם. בצי שלנו אין מקום ל„שתייה“ (אין גם משכרת מספיקה

לכך), אין מקום למשחק קלפים ולתופעות שליליות אחרות. הנסיון הוכיח שעצם נוכחותה של בחורה באניה מרככת את הטון ומשפיעה לטובה על התנהגות הבחורים. הבחורה יכולה לתת גוון נעים לחד האוכל, יכולה להשפיע על צורת ההגשה היפה של האוכל היא יכולה בליל שבת להשליט אורה של שבת באמצעי מועטים. ע"י קישוט השולחנות וחדר האוכל וכו'. עם עליה הבחורות על האניות במספר רב יותר, מתגבשת והולכת יחידת החיים של הצי להיות נאה במסגרתה ומתואמת לתפקידיה השונים.

עם התבססות הצי הישראלי, יש מקום נרחב להשתתפות הפעילה של החברה בתפקידים רבים החל משרות ועד לנויגציה. עוד רב השטח לפנינו הניתן לכיבוש ובטוחותני שיבוא יום ובחורות תחדרנה לבתי-ספר לקציני ימיים ותתפוסנה מקום נכבד בשרות הצי.

גבריאל

יש ים בנגב...

אתם, אל תחשבו לכם שים יש רק בים... הייתם פעם בנגב? ואם אמנם כן, אז סבורים אתם שחולות עצומים כאלה, הנושקים מאופק אלי אופק אינם יש? „יום החולות“ כמו שכתוב?

אבל לא סתם על חול אני רוצה לספר לכם, ימאים של הים התיכון, אלא על דברים של ממש. יום בהיר אחד אני יורד לנגב על „קורבטה“ עצומה, אוטו משא ענקי ואני עמוס על משאו קרוב לשמים יותר מאשר לארץ ונפשי אומרת תפילה... כשהגעתי איילשם שלי, היה כבר לילה בהיר, אבל רק בחציו, כיון שהחצי השני החל להיות כהה יותר. רוח ועננים ו...

העיקר הוא לא זה, אלא שבבוקר קם אני משנתי ומצייץ בעד החלון החוצה ורואה מה שהוא שבין יבשה וים, בין מים ואדמה. פשוט, בוץ. והחבריה מדשדשים בכויץ במגפיהם ולשים אותו כהוגן וזה כבר יותר מסתם דיסה. ה„קורבטה“ שלי השליכה עוגן ואינה רוצה לזוז. הבטתי פה, הבטתי שם, ואני רואה „ססקה“ יבשתית. כלומר, פשוט גיפ. מילא, יהיה גיפ. אני מעמיס את עצמי עליו לא בקושי ומחכה לבוא הנהג.

— לאן? — הוא שואל.

— מאי נפקה מינה. לאן שחסע.

— ישנם די נוסעים.

— כמה זה די אצלך?

— ארבעה. לפי החוק.

— איזה חוק יש לך פה בנגב? מבטיח אני לך ש תמצא מכאן ת"ק פרסה שום „חוקניק“ ושום מ.צ.

— אבל הטרגטה לא תסחוב חמשה. יש בוץ שבקו נתגבר עליי.

ואני בשלי:

— אהיה הגלגל החמשי מה יש?

והוא:

— אי אפשר. הראית פעם מכונית בחמשה גלגלי

— כן, אהיה „ספר“. אם יקרה „פנצ'ר“, אזי טור

החמשה מן הארבעה.

או שלא היתה לו סבלנות להמשיך עמי בחילופי דב

או ששכנעתיו, — על כל פנים, אמר לי מה שהוא ברור

תוך הסכמה.

ואנחנו — נוסעים.

*

פעם, וזכר אני, נסעתי גם כן בגיפ. אבל היו אז תנ

אחרים. היה על הגיפ מין מפרש כזה של ברונט וה

נפחה עליו ועשה רעש עצום וזה היה בלילה על הכ

הראשי בנגב והיה קר מאד.

אבל זה לא היה כל כך נורא. קבלתי „מחלת יב

בצורת נזלת והייתי מבסוט שנסעתי בגיפ.

פרורי בוץ, הדולקים אחרינו ונדבקים בבגדינו (אלה היושבים כבוד אחורנית) ואף האנשים שמלפנים נהנים קצת מן השלוליות.

לא פעם (וכאלה פעמים היו עשרות) החליקו הגלגלים כך, שהנהג לא ידע כמעט לאיזה צד לסובב את ההגה והמשתנו כאילו הסתובבנו בקרוסלה במהירות עצומה. תארו לכם, הגיץ בתהליך של התהפכות. גלגליו מחליקים והוא כולו כאילו רוקד „רומפה“ על המקום הצר שמימין תהום ומשמאל גבעה תלולה וחלקקה... ולך דע כיצד הצלחת לצאת חי מכל העסק... (אחרת לא הייתם קוראים „ספרות“ בשעה זו).

על כן, הבו גודל לגיפ, לחסקה של היבשה, למעביר אנשים בתנאי בוץ, לכלי היקר שלפעמים אפשר לעוף עמו או ממנו, לבית החולים או לבית-העלמין. ולפעמים קורה שלאחר נסיעה של שלוש שעות וחצי „בין ים ובין מדבר“ אפשר לשבת, פשוט ככה, בין החבריא ולספר על גדולות ונצורות.

נו, ועכשיו מה תגידו? היש ים בנגב?

האודה,

עורך הנודד

הפעם נסעתי כשמחשבתי מחולקות לשנים. החלק האחד מוקדש להברה קדישא והשני להבריא שתקיף אותי לשמוע דברי אמת על הרפתקאותי בתנאים על אנושיים תוך מסירות נפש של גבורה עילאית ועל מסעותי הנועזים והמופלאים...

כל אימת שהגיפ הישב להתהפך — גברו מחשבותי מן הסוג הראשון וכשנסענו בדרך ישרה כל שהיא, נהנית משפע דברי ההלל שאת פעמיהם הקרבים והולכים שמעתי באזני רוחי.

יודעים אתם בכלל גיפ מהו? ובפרט כשהוא נוסע בבוץ? רוצים אתם — זוהי סירת מוטור. הוא טס באנמי מים קטנים ומתזו גלים בגובה רב מעליו „מנקד“ את הפרצוף והשיער ואין מה לדבר שהמעיל עשוי קמופלז' ממדרגה ראשונה אחרי ה„נקוד“ הראשון.

רוצים אתם — זהו מטוס. ממש פרימוס-מקים רעש עצום וקופץ לפעמים חצי מטר מעל פני הבוץ כשהוא טס לקראת הגבעונת השניה במרחק שני מטרים קדימה ובנס נופל על גלגליו וממשיך בטיסתו.

רוצים אתם — זהו גיפ... פשוט מאד. טס במהירות עצומה ומחליק על פני הבוץ ומתזו מאחוריו מאות ואלפי

שומר סוד

ידידו של מזכיר-הציר האמריקאי בתקופת המלחמה, נוקס, שאלו פעם, דרך אגב, על תנועותיהן של כמה אניות באוקיינוס האטלנטי. הידיד לא התכוון לרעה, ונוקס הבין את הדבר. אולם הוא גחן ולחש באזנו של הידיד, כרוצה לגלות לו משהו:

— אתה יודע לשמור סוד? — שאלו.

— כמובן, כמובן, — הבטיח הידיד.

— זה טוב מאד — אמר נוקס, — גם אני יודע

לשמור סוד.

בשער החוברת

איש גז"ל

ממפקדי השייטת הקטנה

— וכי השבתן שאסע בלעדיכן? — משיב מוטקה ומחייך לעצמו מבלי להרים את עיניו.
המחוג הגדול מתקרב בעצלתיים לעבר הספרה הששית, כלומר, אל עת קץ מנוחת הגלגלים...
נערה במכנסי חאקי ארוכים, הבושת כובע מלחים לבן כחול מצחיה, מסיטה את עיניה מן העתון המצויר ומציצה בשעון שעל ידה. אחר גוללת את העתון בכפה ומתחילה להכות בו במסעד שלפניה.
— מוטקה, כבר אפשר לזוז! — היא קוראת לקצב החבטות.
— טוב, — משיב זה בניחותא.

זו נוקטת טכסיס אחר: מוטקה, סע, ותהיה נחמד...
מוטקה נושא את עיניו, זו הפעם הראשונה, ועונד כשהוא מסלסל בשפמו: וכך אינני נחמד? ...
— נחמד או לא נחמד, העיקר סע! — גועק ממקורו מרבצו בחור מנומש ששכב שרוע אפרקדן על המושב האחורי ותמך את רגליו הארוכות בדלת היציאה.
האוטובוס מתמלא והולך, עולים קצינים במדייקר כחולים-כהים, מלחים חבושי "טמבלים" לבנים וסת "סיריים" העורכים, "עליה לצורך ירידה"...

המחוג הגדול כבר הגיע למטרתו ומוטקה הסיר את העתון מעל ההגה והניע את המכונה. המנוע החל לרוט ומיד זנקו אל האוטובוס אלה ה"הרפתקנים" החובבים את "הרגע הקריטי". מרהוק תוהב אחד לכיסו מלא חפני בטנים ליד עגלת רוכל, ומנופף בידיו אל מוטקה להתכונן עד שתוכן "הצידה לדרך"...

הגלגלים החלו נעים וצווחה נשאה: הוי, חפה... ומפתח הכניסה של "מספר 29" נישא בחפזה בחור שחרו בעל פרצוף אינטליגנטי, הנושא מלוא זרעותיו עתונות שבועונים מצוירים, ושאר חוברות שונות — המט התרבותי היומי. ועתה לאחר שגם "התרבות" הגיע אפשר לזוז בבטחון גמור...

רחוב המלכים חולף ביעף. הנה הסובב "של אגד" עשרות טרמפיסטים שלידו. לשוא מניע מוטקה את ידו וראשו לארבע רוחות השמים. הללו מונקים אל המכונית באשר היא... מכונית.

לאחר פריצת "המחסום החי" הזה, הדרך כבר כמעט בטוחה. עוד עולים פה ושם כמה "ימאים". ליד הדלת "ל"נסט-לוקס", נחוצה עדיין הסברה קצרה וסבלנית מטרת הנסיעה, לכמה טרמפיסטים וריוזים שכבר התחילו בהרחבה על ספסלי האוטובוס. ועליהם לרדת באכזב ומכאן עולה הדרך מעלה מעלה, והאוטובוס מטפס

משום מה שמם של נהגים הוא — מוטקה, פליאה היא. אך עובדה ששמו של הנהג שלנו — מוטקה. ואולם חוץ מן השם ומן הבקיאות בהלכות הגה, אין בו במוטקה שלנו ולא כלום משל נהגים. מדברו שלו ונעים וקולו אינו צורם כלל את אונך ולעולם ישיב על שאלתך. ארך אפיים הוא מתלמידיו של הלל הזקן... במבט סלחני ובחיוך מלטף הנחבא בקצות שפמו יענה למאן-דהוא בפעם המאה ואחת: — כעבור חמשה רגעים נסע...

הפגשתם בחייכם נהג העוצר במכוניתו לכל תנופת-יד של "טרמפיסט", אם לא. נסו לעשות עם מוטקה שלנו, "סובב" למטה ונוכחתם בפלא.

התחנה הראשונה היא ברחוב המלכים. השעה, שעת-בוקר מאוחרת. הרחוב סואן והרומה, וצפירת האניות נשאת עם המית הנמל מעברו השני של הרחוב. הכל טרודים ונחפזים. רק האחד יושב לו בהרהבה ובנוחיות על מושב נהגים רך וקפיצי, בתוך אוטובוס העומד ליד המדרכה. לפניו על פני ההגה, פרושה החוברת האחרונה של "חיל-הים", ועיניו מרצדות הליפות, מן השיטין. לעבר הפתח שמימינו, וראשו משיב בניד קליל לברכות הנכנסים.

— אהלאן מוטקה — בחור רחב-גרם לבוש סרבל כחול מזוהם בכתמי-שמן, עולה ומתיישב בהרחבה. לאחר שתפס את מקומו כראוי ונשען בנוחיות אל המסעד, נעץ מבט בוהה לחלל ופלט כלאחר יד:

— ומה מוטקה, זויים? ...

— תיכף — עונה מוטקה, מבלי להסיר את עיניו מן השורות.

סוף רגלים מהיר נשמע מבחוץ, וכעבור רגע הופיעו שתי בנות נושמות בכבדות.

— שלום מוטקה — אומרת האחת בנשימה חטופה, — טוב שחכית לנו... אתה כבר יכול לנסוע...

— כן, באמת, הגיע הזמן — עונה השניה לעומתה ומוחה את פניה במטפחת סגונית.

המטה. בקורת רשיונות-הכניסה עוברת חיש מהר בשלום, כי כל פסת נייר צבעונית משכנעת את השומר. כנראה שהבדיקה משעממת אותו, או שפשוט אינו בקי ב„אותיות הקטנות“...

— בסדר! קורא השומר וקופץ החוצה בעד הדלת האחורית, כשהוא זוקף את צווארון מעילו מפני הרוח העזה, הנושבת גלויות אל פני הפסגה החשופה.

אנו ברחבת בית המטה. מכוניות גדולות וקטנות הונות מסביב. האוטובוס מתרוקן מתכנו החי ומוטקה מותח את זרועותיו וחולץ את עצמותיו, תוך פהוק עמוק. הנה יוצא לאטו הנוסע האחרון. הוא אינו נחפו ביותר, אחד ה„סיירים“, כנראה, רגלו כבר הרפתה מן המדרגה התחתונה, והנה לפתע נצצר, כאילו שכח דבר-מה, הסתובב ופנה אל מוטקה:

— מתי יורדת המכונית בחזרה?

— באחת-עשרה — משיב תוך כדי פיהוק ופורש לפניו על גבי ההגה את החוברת...

בן-ציון דימנט

ההר התלול לעבר המטה. המנוע גונח ונאנק וריח כבד של דלק שרוף נשא בחלל.

הנוסעים — בעיקר ה„ירוקים“ שבהם — מוזינים את עיניהם בנוף הנהדר ההולך ונחשף עם המעלה. אחרים מאמצים לשוא את כוח שכנועם ומרץ הסברתם כדי להוציא מ„אשר-על-התרבות“ עתון „רק עד למעלה...“.

ואילו יתרום שקועים בשתיקת צפיה הנפסקת בשאלות שגרתיות המופנות לעבר הנהג, כגון: מתי חוזר האוטו? מתי יורד „האחרון“ ומתי הוא חוזר? וכדומה. ומוטקה משיב בניהותא, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, דבר דבור על אופניו ממש כגלגלי מכונית...

שאלתיו פעם: כמה פעמים ביום אתה אומר כי „האוטו האחרון יורד בחמש וחצי“?

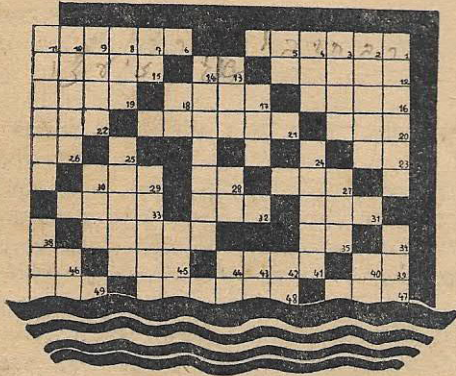
— אם השואל אינו יודע, באמת, „מעליש“ — מחייך מוטקה — ואולם שמתי לב שאלה השואלים חוזרים על אותה שאלה בכל פעם שהם נכנסים לאוטו. אני עונה, מה אני מפסיד? למה לי להתרגז? יהשבו להם שסדרו אותי...

האוטובוס נצצר ליד המחסום שלפני הכניסה לשטח

תשבץ הצי

ערך: אחיאליהו

התקוממות. (37 ערימת חיטים. 38) אבי אברהם. (40) חלוץ. (42) מתגלה לפתע. (43) מצבת זכרון. (44) בתוכו. (46) שטף מים נע.

מימין לשמאל: (1) קברניט. (6) „רציף-ה...“ — משם הוגלו אחינו לקפריסין. (12) בנות ח"ן. (13) מוקף מים. (15) תנועת סתר. (16) השרטוט שלו. (17) החלק העליון של הספינה. (19) מטפל ומחנך ילדים. (20) גנה. (21) מתאכסנת. (22) תיכף. (23) מנין צדיקים בעולם. (26) כן. (27) חוט עבה. (28) אף-על-...-כן. (29) רעד' (31) ספינת המדרב. (32) לכלוך. (33) ספוג, רטוב. (35) בול. (36) רשת דייגים. (39) עני. (41) מושל. (45) מדון. (46) דר. (47) חומר בערה. (48) עם יורדיים. (49) ספן.

מלמעלה למטה: (1) השתתפות בצער הזולת. (2) רמאללה, בשמה העברי. (3) גלימה. (4) יתרו. (5) אחות הבן. (7) רעל. (8) שדה מרעה (מלמטה למעלה) (9) צמוד, קשור. (10) נביא התורבן. (11) נע לכאן ולכאן. (13) כייכן. (14) ספנים. (17) תקופת השנה. (18) הקברניט הראשון. (24) חובב ים מבני יעקב. (25) נע לפנים כלפינו. (27) כד. (28) מתכת מרוקעת. (29) קולות נפץ. (30) מין פרי קטן. (34)

טורים אחרונים

יום קבוצ גלויות

יום קבוצ גלויות עבר, המדור שהוקדש לענין זה בחוברת זו תם ונשלם, אך הענין הוא לא בן-יום או מדור — ענין של כל ימות השנה הוא לנו, ואין להסיחו מהדעת אפילו ליום אחד. בטורים ראשונים ואחרונים, על ראש שמחתנו ובראש דאגתנו. רבבות הבחורים מקרוב באו, העומדים בכל מקום שעליו הופקדו, בחירוף נפש, באמונה יוקדת ובתוהלת לוחשת, אין לעקוף את זכרם בשום פנים. הגחלניקים האלה, הירוקים האלה, אודים מוצלים, מוהיקנים אחרונים לקהילות ישראל שחרבו, ערי-רים וגלמודים. אל נשכח אף יום אחד: הם היו מצויים בכל חזית, בכל קרב, בכל משלט — ובאשר היו — הערו נפשם.

עם הית' על הלב: אין לכתוב או להרהר בפרשה זו כלי נקיפת לב כלשהי, ואל ננסה „לרנך" את הומרת הדברים. בכל כובד, המשימה נשאו הם, ונושאים גם עתה. אלה אשר ישר מהאניה למערכה הלכו, אלה אשר בטרם ראו את הארץ יצאו ללחום עליה, אשר בטרם הרגישו טעמה של ארצנו הרגישו בטעם המערכה עליה. לא לרבים מהם ניתנה שהות לנשום אורא דא", לראות פני קרוב או מודע, כי הענין דחק, דחק מאוד. והם הלכו, ואיך הלכו? — כדבר הנה סנש: „קול קרא לי והלכתי, הלכתי כי קרא הקול". מה פשוט יותר, ומה נשגב יותר מהליכה כזאת?

הקול הגיע אליהם מעבר לימים, הדביקם במחנות, השיגם כשהם עייפים ורצוצים, שבעי תלאות, אכולי רוש ולענה, כשנפשם עורגת לקצת מנוחה, לנופש-מה, — אך הם הלכו לקראת הקול בדרך-לא-דרך ובכל דרך, כי — המולדת קראה, המולדת שלא ראוה עדיין — — — בלא ניב, הלכו, באין יכולת להידבר עם ההול-כים לימינם, מבלי להבין — לעתים — את שפת הפקודה — אך לב ללב הביע אומר, והתרונו בקרבם הלב בהלכם לקראת „כף התקוה הטובה" שלהם, שהפך לרבים מהם גם לכף התקוה האחרונה...

אם גם ייחדנו את יום קבוצ גלויות שהיה ליום גח"ל — אל נשכח את הענין בכל ימות השנה, בשבתנו על ספוני אניות ובלכתנו לקרב, בעתות שלום וימי הפוגה — נפקח עיניים ונראה אותם ואת צרכיהם. נכרה אונן לכל ניב שלהם ונפתח לב למאווי נפשם. מצוות הקליטה של כל איש גח"ל ומח"ל מחייבת כל אחד מאתנו, כי בנפשנו הוא, בנפש כולנו.

והכותב רואה בעיני רוחו, בסימיו רשימה זו, את הדמות דיוקנה של האם השכולה, שבאה זה עתה ארצה, ואצה להוודע משלום בנה, איש גח"ל, ששירת בחיל הים. במקום מדישת שלום היא קיבלה את צרור הפציו שנסאר אחריו. להצה הישישה את הצרור ללבה ומלמלה בלי הרף בלשונה היא, בבולגרית: „זהו, זה כל מה שנשאר" — — —

וצרורות כאלה רבים עוד שמורים אישם במחלקת הסעד של חיל הים והילות אחרים ומחכים לגואלם. נהיה נא אנחנו הגואלים — — —

בלכתנו לקלפי

ימים ספורים מבדילים אותנו מיום ההליכה לקלפי. הרחוב נושם כבר את אירת יום הבחירות הקרוב, וגם במחנותינו מורגש כבר טעמו. ואם כי מקושטים כבר כל הקירות והגדרות בפלקטים וזעקים ומוזיקים, ואם כי חדרה כבר תעמולת הבחירות לכל אתר ואתר, דומה כי איננו חשים עדיין בעיצומה ובחשיבותה של מערכה זו. דומה, כי ההתנצחות הבין-מפלגתית עשויה להשכיח את העיקר: העם, היושב בישראל, בוחר את האסיפה המכוננת הראשונה שלו. עיקר זה הוא מעל כל המולת הבחירות, ואותו יש לשנן עם וותיקים וחדשים כאחד.

מערכת הבחירות הקרובה היא פועל יוצא מהמערכות הרבות, בהן עמדנו ויכולנו — אל נא נשכח זאת. ונתפנינו לחזית זו, כי ניצחנו בקרבות אחרים, חשובים ומכריעים. ובלכתנו לקלפי, ובשים כל אחד מאתנו את פתק הבוחר שלו — נזכור את אלה שלא זכו להשתתף בבחירות הראשונות בישראל ואשר במותם ציוו עלינו את המשך החיים והכינון של מדינתנו. וכונן זה יחסן אותנו גם במערכת הבחירות, ישהל ויזנך.

חיילי ישראל ילכו אף הם לקלפי מתוך הכרה, כי הם הולכים לקבוע את גורל ועתיד המדינה, הזכות שניתנה לנו היא גם חובה — אל ימצא במחננו אחד שיפטור עצמו מהזכות והחובה גם יחד, שמדינת ישראל מטילה על כל אזרחיה. כמו ידינו נחרון גורלנו.

והי יום הבחירות בכל מחנה שלנו, בכל אניה, — יום דין וחשבון הנפש, יום פקודים. התקדשו והיו נכונים לקראת היום הזה!

רודוס

נודה על האמת: האי הזה אינו עומד במרכז תשומת לבנו עתה. כולנו מאתלים הצלחה לשליחינו שם. הננו מעוניינים בשלום, אך עם זאת יודע כל אחד מאתנו — רודוס איננה עוגן ההצלה שלנו. שליחי מדינות ערב היושבים שם, החיילים המצריים הנצורים בפלוג'ה, מוכרזי להטליך את כל יהבם על רודוס זו, לא כן אנהנו. לנו — יש גם ברירות אחרות, ברירות קשות, אך ברירות אלו — זאת יודעים שליחי ישראל ברודוס, זאת יודעים ג בניגי מדינות ערב שנצטרפו כבר ושעלולות להצטרף לשוחות השלום ברודוס. זאת יודע גם אלביון הנוכח המנסה גם עתה לטרוף את הקלפים ולאיים בלהט החחר המתהפכת של קלג'ס בריטניה.

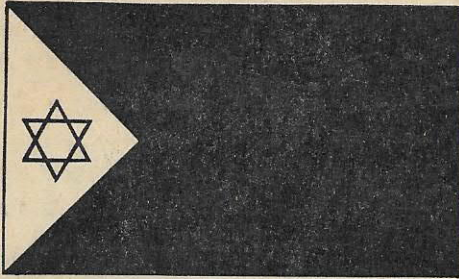
„היה עם פיות שלוחי עמך" — אומרת תפילה עתיקה וחיילי ישראל מלווים את שליחי העם ברודוס גם בתפילה ברכה אחרת: היו גם עם חרב פסיות שלוחים! חר זו שלא הושבה לנדנה, שמוכנה גם לקרב אחרון ומכריע אם נציגי ערב לא יבינו, כי רודוס זה הוא קנוסה שלה ולא שלנו.

אם יושכן שלום ברודוס — פנינו לשלום, אם תכשלו שוחות השלום — שורותינו ערוכות לקרב!

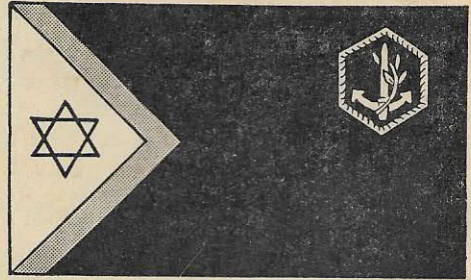
ובניתיים — בל יפוג המתה, בל תפוג הדריכות!

דגלי צי ישראל

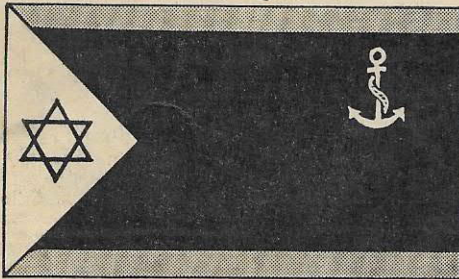
חיל-הים

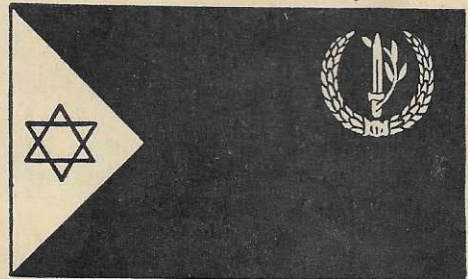
ראש שרותי חיל-הים

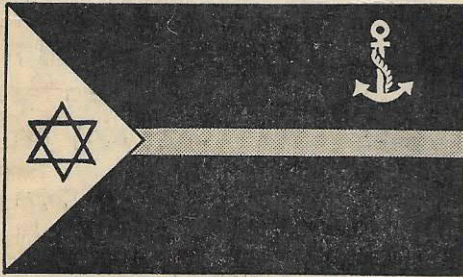
נשיא המדינה

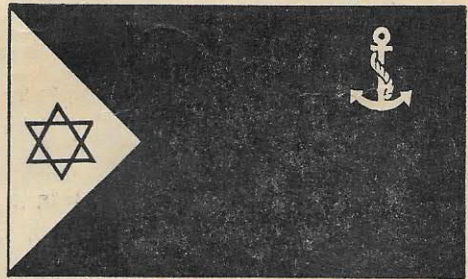
ראש המטה הכללי

שר הבטחון

ראש מטה חיל-הים

צבע שחור — במקור כחול. צבע אפור — במקור זהב

שיר ההפלה

כֹּל זֶה הָיָה, הָיָה הָיָה
 לְפָנַי הַרְבֵּה שָׁנִים;
 בָּיִם הַפְּלִיגָה אֲנִיָּה
 וְלָהּ שְׂרֵשֶׁת תְּרַנִּים.

וּבְלִילֹת שֶׁל כּוֹכְבִים,
 עֵת כִּי יִשְׁקֹט הַיָּם,
 חֲבָרְיָא עַל סַפּוֹן יוֹשְׁבִים
 וְשִׁיר בְּלֵב כְּלָם.

שָׁרִים אֶת שִׁיר הַכּוֹכְבִים,
 אֶת שִׁיר-הָאֲגָדוֹת
 וְלַגְלִים הַשּׁוֹכְבִים
 חֲדָיִם אֲלֵפֵי חִידוֹת.

וְדָגֵי זָהָב יְפֵי סַנְפִּיר
 מִן הַמְּצוֹלָה עוֹלִים
 לְשִׁמְעַ אֲגָדָה וְשִׁיר
 עַל נִדְנֻדַת גְּלִים.

וְכֵף שָׁרִים הַמַּלְחִים:
 «גְּדוֹלֵל הוּא הָעוֹלָם,
 יֵשׁ בּוֹ פְּרָחִים, יֵשׁ בּוֹ חִיָּהִים,
 יֵשׁ יְבֻשָׁה וְיָם.

יֵשׁ בּוֹ גְּלִים, יֵשׁ בּוֹ חוֹפִים,
 יֵשׁ שְׁקֵט גַּם סוּפָה,
 אֶךְ מֵאֲלֵפֵי דְבָרִים יָפִים
 הַהַפְּלָגָה יָפָה.

כִּי בָּהּ חֲדוֹת הַמְּרַחֲקִים
 וְרוֹם מְרַחֲבָה,
 וּבֵין יָמִים וּבֵין שְׁחָקִים
 תָּטוּס הָאֲנִיָּה.

וְלֵב הַיָּם לָךְ נִגְלָה
 וְהוּא עֲמַק מְאֹד,
 כְּלָב-אֲדָם בֶּן הַמְּצוֹלָה
 תְּמִיד טוֹמְנַת סוּד.

וְאִם רוּחוֹת אוֹרְבִים לָךְ
 בְּדֶרֶךְ הַקְּשָׁה,
 צְפוּיִים יָמִים טוֹבִים לָךְ
 וְאַתְּמַעוֹת פְּגִישָׁה.

בְּסַעֲרָה עִם כָּל תְּנוּדָה
 בַּחֲבָלִים אֲחוֹז,
 הָאֲנִיָּה עוֹלָה-יִוֹרְדָה,
 אֶךְ לֹא יֵרֵד הָעוֹז.

זֶה שִׁיר-מִזְמוֹר לְהַפְּלָגָה
 בְּלִילָה בְּהִיר כּוֹכֵב,
 הַקְּשֵׁב תִּקְשִׁיב לוֹ הַדְּגָה,
 יִקְשִׁיב לוֹ הַמְּרַחֵב.»

כֹּל זֶה הָיָה, הָיָה הָיָה
 לְפָנַי הַרְבֵּה שָׁנִים,
 בָּיִם הַפְּלִיגָה אֲנִיָּה
 וְלָהּ שְׂרֵשֶׁת תְּרַנִּים.

לֵאחַ גּוֹלְדֵבְרַג